

ÅRSREGNSKAPET FOR REGNSKAPSÅRET 2018 - GENERELL INFORMASJON

Enheten

Organisasjonsnummer: 937 891 334
Organisasjonsform: Sparebank
Foretaksnavn: SPAREBANKEN TELEMARK
Forretningsadresse: Storgata 117
3921 PORSGRUNN

Regnskapsår

Årsregnskapets periode: 01.01.2018 - 31.12.2018

Konsern

Mørselskap i konsern: Ja
Konsernregnskap lagt ved: Ja

Regnskapsregler

Regler for små foretak benyttet: Nei
Benyttet ved utarbeidelsen av årsregnskapet til selskapet: IFRS
Benyttet ved utarbeidelsen av årsregnskapet til konsernet: IFRS

Årsregnskapet fastsatt av kompetent organ

Bekreftet av representant for selskapet: Per Halvorsen
Dato for fastsettelse av årsregnskapet: 05.03.2019

Grunnlag for avgivelse

År 2018: Årsregnskapet er elektronisk innlevert
År 2017: Tall er hentet fra elektronisk innlevert årsregnskap fra 2018

Det er ikke krav til at årsregnskapet m.v. som sendes til Regnskapsregisteret er undertegnet. Kontrollen på at dette er utført ligger hos revisor/enhetens øverste organ. Sikkerheten ivaretas ved at innsender har rolle/rettighet for innsending av årsregnskapet via Altinn, og ved at det bekreftes at årsregnskapet er fastsatt av kompetent organ.

Brønnøysundregistrene, 30.04.2021

Resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
RESULTATREGNSKAP			
Renteinntekter og lignende inntekter			
Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	19	11 764 000	9 648 000
Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	19	629 156 000	593 844 000
Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	19	17 621 000	13 397 000
Sum renteinntekter og lignende inntekter	19	658 541 000	616 889 000
Rentekostnader og lignende kostnader			
Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	19	1 796 000	1 706 000
Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	19	142 432 000	123 603 000
Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	19	106 168 000	101 280 000
Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	19	6 602 000	5 527 000
Andre rentekostnader og lignende kostnader	19	10 838 000	10 321 000
Sum rentekostnader og lignende kostnader	19	267 836 000	242 437 000
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	19	390 705 000	374 452 000
Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning			
Inntekter av aksjer, andeler og andre verdipapirer med variabel avkastning	21	19 318 000	10 939 000
Inntekter av eierinteresser i tilknyttede selskaper	21	22 408 000	49 676 000
Inntekter av eierinteresser i konsernselskaper	21	1 232 000	1 822 000
Sum utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning	21	42 958 000	62 437 000
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester			
Garantiprovisjon	20	3 923 000	4 253 000
Andre gebyrer og provisjonsinntekter	20	192 600 000	179 958 000
Sum provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	20	196 523 000	184 211 000
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester			
Andre gebyrer og provisjonskostnader	20	21 555 000	21 590 000
Sum provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	20	21 555 000	21 590 000

Resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Netto verdiendring og gevinst/tap på valuta og verdipapirer som er omløpsmidler			
Netto verdiendring og gevinst/tap på sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	21	-5 485 000	3 806 000
Netto verdiendring og gevinst/tap på aksjer og andre verdipapirer med variabel avkastning	21	21 193 000	975 000
Netto verdiendring og gevinst/tap på valuta og finansielle derivater	21	262 000	234 000
Sum netto verdiendring og gevinst/tap på valuta og verdipapirer som er omløpsmidler	21	15 970 000	5 015 000
Andre driftsinntekter			
Driftsinntekter faste eiendommer	20	6 809 000	2 227 000
Andre driftsinntekter	20	795 000	268 000
Sum andre driftsinntekter	20	7 604 000	2 495 000
Lønn og generelle administrasjonskostnader			
Lønn	22,24	106 939 000	85 679 000
Pensjoner	22,24	13 360 000	13 606 000
Sosiale kostnader	22,24	27 266 000	23 581 000
Lønn m.v.	22,24	147 565 000	122 866 000
Sum lønn og generelle administrasjonskostnader	22,24	147 565 000	122 866 000
Avskrivninger m.v. av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler			
Ordinære avskrivninger	30	8 560 000	9 556 000
Nedskrivninger	30	0	0
Sum avskrivninger m.v. av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	30	8 560 000	9 556 000
Andre driftskostnader			
Driftskostnader faste eiendommer	23	12 817 000	13 990 000
Andre driftskostnader	23	115 261 000	109 630 000
Sum andre driftskostnader	23	128 078 000	123 620 000
Tap på utlån, garantier m.v.			
Tap på utlån	11	-983 000	-4 651 000
Sum tap på utlån, garantier m.v.		-983 000	-4 651 000

Resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Nedskrivning/reversering av nedskrivning og gevinst/tap på verdipapirer som er anleggsmidler			
Nedskrivning/reversering av nedskrivning	29	0	-3 300 000
Gevinst/tap		0	0
Sum nedskrivning/reversering av nedskrivning og gevinst/tap på verdipapirer som er anleggsmidler		0	-3 300 000
Resultat av ordinær drift		348 985 000	352 329 000
Skatt på ordinært resultat	25	69 951 000	74 451 000
Resultat av ordinær drift etter skatt		279 034 000	277 878 000
Resultat av ekstraordinære poster		0	0
Resultat for regnskapsåret		279 034 000	277 878 000
Andre resultatkomponenter for IFRS-foretak	24,25, 28,29	8 183 000	-13 095 000
Totalresultat		287 217 000	264 783 000
Overføringer og disponeringer			
Utbytte på aksjer/utbytte på grunnfondsbevis		59 943 000	40 000 000
Overført til sparebankens fond		164 731 000	172 338 000
Overført til gavefond og/eller gaver		3 500 000	3 000 000
Overført til utjevningsfond		50 860 000	62 540 000
Sum disponeringer og overføringer		279 034 000	277 878 000

Balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
BALANSE - EIENDELER			
Kontanter og fordringer på sentralbanker		29 898 000	133 895 000
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	14	710 348 000	861 965 000
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	14	200 841 000	214 011 000
Sum netto utlån og fordringer på kredittinstitusjoner		911 189 000	1 075 976 000
Utlån til og fordringer på kunder			
Factoring		0	0
Kasse-/drifts- og brukskreditter	8-12	1 899 724 000	1 963 778 000
Byggelån	8-12	644 606 000	492 796 000
Nedbetalingslån	8-12	18 919 982 000	17 541 092 000
Nedskrivninger på individuelle utlån	8-12	106 875 000	120 762 000
Sum netto utlån og fordringer på kunder	8-12	21 357 437 000	19 876 904 000
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer med fast avkastning			
Sertifikater og obligasjoner	27	368 365 000	236 177 000
Utstedt av det offentlige	27	368 365 000	236 177 000
Sertifikater og obligasjoner	27	620 479 000	681 374 000
Utstedt av andre	27	620 479 000	681 374 000
Sum sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer med fast avkastning	27	988 844 000	917 551 000
Aksjer, andeler og andre verdipapirer med variabel avkastning			
Aksjer, andeler og grunnfondsbevis	28	790 538 000	673 394 000
Sum aksjer, andeler og andre verdipapirer med variabel avkastning	28	790 538 000	673 394 000
Eierinteresser i tilknyttede selskaper			
Eierinteresser i andre tilknyttede selskaper	29	85 838 000	85 838 000
Sum eierinteresser i tilknyttede selskaper	29	85 838 000	85 838 000

Balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Eierinteresser i konsernselskaper			
Eierinteresser i andre konsernselskaper	29	28 722 000	28 864 000
Sum eierinteresser i konsernselskaper	29	28 722 000	28 864 000
Immaterielle eiendeler			
Utsatt skattefordel	25	12 870 000	15 430 000
Sum immaterielle eiendeler	25	12 870 000	15 430 000
Varige driftsmidler			
Maskiner, inventar og transportmidler	30	17 152 000	13 181 000
Bygninger og andre faste eiendommer	30	105 428 000	106 342 000
Andre varige driftsmidler	30	0	250 000
Sum varige driftsmidler	30	122 580 000	119 773 000
Andre eiendeler			
Finansielle derivater	17	27 190 000	3 974 000
Andre eiendeler	31	14 254 000	718 000
Sum andre eiendeler	17,31	41 444 000	4 692 000
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Opptjente ikke mottatte inntekter	31	8 760 000	1 800 000
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader	31	3 949 000	2 074 000
Sum forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter	31	12 709 000	3 874 000
SUM EIENDELER		24 382 069 000	22 936 191 000
BALANSE - GJELD OG EGENKAPITAL			
GJELD			
Gjeld til kredittinstitusjoner			
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	14,33	150 168 000	150 112 000
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	14,33	150 168 000	150 112 000
Innskudd fra og gjeld til kunder			

Balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	32	13 450 953 000	12 584 003 000
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	32	1 612 764 000	1 496 418 000
Sum innskudd fra og gjeld til kunder	32	15 063 717 000	14 080 421 000
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer			
Obligasjonsgjeld	33	5 619 855 000	5 551 909 000
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	33	5 619 855 000	5 551 909 000
Annen gjeld			
Finansielle derivater	17	12 519 000	13 119 000
Annen gjeld	34	144 148 000	122 728 000
Sum annen gjeld	17,34	156 667 000	135 847 000
Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser	24	21 188 000	31 156 000
Spesifiserte avsetninger på garantiansvar	34	6 619 000	2 500 000
Andre avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	34	10 342 000	11 395 000
Sum avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	24,34	38 149 000	45 051 000
Ansvarlig lånekapital			
Evigvarende ansvarlig lånekapital	36	250 549 000	200 372 000
Sum ansvarlig lånekapital	36	250 549 000	200 372 000
Sum gjeld		21 279 105 000	20 163 712 000
EGENKAPITAL			
Innskutt egenkapital			
Aksjekapital/grunnfondsbeviskapital	39	1 089 863 000	685 664 000
Selskapskapital		1 089 863 000	685 664 000
Overkursfond		98 497 000	1 876 000
Annen innskutt egenkapital	33	100 000 000	100 000 000
Sum innskutt egenkapital		1 288 360 000	787 540 000
Opptjent egenkapital			
Sparebankens fond		1 493 501 000	1 671 040 000
Utjevningsfond		305 351 000	289 706 000
Fond for verdiendringer		15 752 000	24 193 000

Balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Sum opptjent egenkapital		1 814 604 000	1 984 939 000
Sum egenkapital	38,39	3 102 964 000	2 772 479 000
SUM GJELD OG EGENKAPITAL		24 382 069 000	22 936 191 000

Konsernets resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
RESULTATREGNSKAP			
Renteinntekter og lignende inntekter			
Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	19	11 764 000	9 648 000
Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	19	628 092 000	592 648 000
Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	19	17 621 000	13 397 000
Sum renteinntekter og lignende inntekter	19	657 477 000	615 693 000
Rentekostnader og lignende kostnader			
Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	19	1 796 000	1 706 000
Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	19	141 882 000	123 216 000
Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	19	106 167 000	101 279 000
Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	19	6 602 000	5 527 000
Andre rentekostnader og lignende kostnader	19	10 838 000	10 321 000
Sum rentekostnader og lignende kostnader	19	267 285 000	242 049 000
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	19	390 192 000	373 644 000
Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning			
Inntekter av aksjer, andeler og andre verdipapirer med variabel avkastning	21	19 318 000	10 939 000
Inntekter av eierinteresser i tilknyttede selskaper	29	29 988 000	34 080 000
Inntekter av eierinteresser i konsernselskaper	21		0
Sum utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning	21,29	49 306 000	45 019 000
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester			
Garantiprovisjon	20	3 923 000	4 253 000
Andre gebyrer og provisjonsinntekter	20	232 237 000	205 672 000
Sum provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	20	236 160 000	209 925 000
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester			
Andre gebyrer og provisjonskostnader	20	21 555 000	21 590 000
Sum provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	20	21 555 000	21 590 000

Konsernets resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Netto verdiendring og gevinst/tap på valuta og verdipapirer som er omløpsmidler			
Netto verdiendring og gevinst/tap på sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	21	-5 485 000	3 806 000
Netto verdiendring og gevinst/tap på aksjer og andre verdipapirer med variabel avkastning	21	20 335 000	975 000
Netto verdiendring og gevinst/tap på valuta og finansielle derivater	21	262 000	234 000
Sum netto verdiendring og gevinst/tap på valuta og verdipapirer som er omløpsmidler	21	15 112 000	5 015 000
Andre driftsinntekter			
Driftsinntekter faste eiendommer	20	2 404 000	2 804 000
Andre driftsinntekter	20	14 071 000	6 068 000
Sum andre driftsinntekter	20	16 475 000	8 872 000
Lønn og generelle administrasjonskostnader			
Lønn	22,24	138 239 000	103 530 000
Pensjoner	22,24	15 447 000	14 490 000
Sosiale kostnader	22,24	27 606 000	26 864 000
Lønn m.v.	22,24	181 292 000	144 884 000
Sum lønn og generelle administrasjonskostnader	22,24	181 292 000	144 884 000
Avskrivninger m.v. av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler			
Ordinære avskrivninger	30	10 200 000	11 373 000
Nedskrivninger	30	0	552 000
Sum avskrivninger m.v. av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	30	10 200 000	11 925 000
Andre driftskostnader			
Driftskostnader faste eiendommer	23	8 343 000	9 230 000
Andre driftskostnader	23	123 958 000	116 080 000
Sum andre driftskostnader	23	132 301 000	125 310 000
Tap på utlån, garantier m.v.			
Tap på utlån	11	-983 000	-4 651 000
Tap på garantier m.v.	11	0	0
Sum tap på utlån, garantier m.v.	11	-983 000	-4 651 000

Konsernets resultatregnskap

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Nedskrivning/reversering av nedskrivning og gevinst/tap på verdipapirer som er anleggsmidler			
Nedskrivning/reversering av nedskrivning			0
Sum nedskrivning/reversering av nedskrivning og gevinst/tap på verdipapirer som er anleggsmidler		0	0
Resultat av ordinær drift		362 880 000	343 417 000
Skatt på ordinært resultat	25	71 820 000	75 668 000
Resultat av ordinær drift etter skatt		291 060 000	267 749 000
Resultat av ekstraordinære poster		0	0
Resultat for regnskapsåret		291 060 000	267 749 000
Andre resultatkomponenter for IFRS-foretak	24,25, 28,29	7 012 000	-15 949 000
Totalresultat	24,25, 28,29	298 072 000	251 800 000
Overføringer og disponeringer			
Utbytte på aksjer/utbytte på grunnfondsbevis		59 943 000	40 000 000
Overført til sparebankens fond		164 731 000	172 338 000
Overført til gavefond og/eller gaver		3 500 000	3 000 000
Overført til utjevningsfond		50 860 000	62 540 000
Overført til annen egenkapital		12 026 000	-10 129 000
Sum disponeringer og overføringer		291 060 000	267 749 000

Konsernets balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
BALANSE - EIENDELER			
Kontanter og fordringer på sentralbanker		29 898 000	133 894 000
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner			
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	14	710 349 000	861 965 000
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	14	200 840 000	214 011 000
Sum netto utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	14	911 189 000	1 075 976 000
Utlån til og fordringer på kunder			
Factoring		0	0
Kasse-/drifts- og brukskreditter	8-12	1 899 724 000	1 963 778 000
Byggelån	8-12	644 606 000	492 796 000
Nedbetalingslån	8-12	18 890 118 000	17 503 166 000
Nedskrivninger på individuelle utlån	8-12	106 875 000	120 762 000
Sum netto utlån og fordringer på kunder	8-12	21 327 573 000	19 838 978 000
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer med fast avkastning			
Sertifikater og obligasjoner	27	368 366 000	236 177 000
Utstedt av det offentlige		368 366 000	236 177 000
Sertifikater og obligasjoner	27	620 478 000	681 374 000
Utstedt av andre	27	620 478 000	681 374 000
Sum sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer med fast avkastning	27	988 844 000	917 551 000
Aksjer, andeler og andre verdipapirer med variabel avkastning			
Aksjer, andeler og grunnfondsbevis	28	790 538 000	673 394 000
Sum aksjer, andeler og andre verdipapirer med variabel avkastning	28	790 538 000	673 394 000
Eierinteresser i tilknyttede selskaper			
Eierinteresser i andre tilknyttede selskaper	29	218 258 000	211 849 000
Sum eierinteresser i tilknyttede selskaper	29	218 258 000	211 849 000

Konsernets balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Eierinteresser i konsernselskaper			
Sum eierinteresser i konsernselskaper		0	0
Immaterielle eiendeler			
Utsatt skattefordel	25	12 839 000	15 162 000
Sum immaterielle eiendeler	25	12 839 000	15 162 000
Varige driftsmidler			
Maskiner, inventar og transportmidler	30	18 324 000	14 605 000
Bygninger og andre faste eiendommer	30	146 283 000	153 591 000
Andre varige driftsmidler	30	0	250 000
Sum varige driftsmidler	30	164 607 000	168 446 000
Andre eiendeler			
Finansielle derivater	17	27 190 000	3 974 000
Andre eiendeler	31	16 744 000	720 000
Sum andre eiendeler	17,31	43 934 000	4 694 000
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Opptjente ikke mottatte inntekter	31	8 760 000	1 800 000
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader	31	15 052 000	10 488 000
Andre forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader	31	5 027 000	2 074 000
Sum forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter	31	28 839 000	14 362 000
SUM EIENDELER	31	24 516 519 000	23 054 306 000
BALANSE - GJELD OG EGENKAPITAL			
GJELD			
Gjeld til kredittinstitusjoner			
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	14,33	150 168 000	150 112 000
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	14,33	150 168 000	150 112 000
Innskudd fra og gjeld til kunder			

Konsernets balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	32	13 439 817 000	12 571 622 000
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	32	1 612 764 000	1 496 418 000
Sum innskudd fra og gjeld til kunder	32	15 052 581 000	14 068 040 000
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer			
Obligasjonsgjeld	33	5 619 855 000	5 551 909 000
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	33	5 619 855 000	5 551 909 000
Annen gjeld			
Finansielle derivater	17	12 519 000	13 119 000
Annen gjeld	34	122 772 000	109 156 000
Sum annen gjeld		135 291 000	122 275 000
Påløpte kostnader og mottatt ikke opptjente inntekter	34	35 104 000	22 672 000
Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser			
Pensjonsforpliktelser	24	21 188 000	31 156 000
Spesifiserte avsetninger på garantiansvar	34	6 619 000	2 500 000
Andre avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	34	10 740 000	12 218 000
Sum avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	34	38 547 000	45 874 000
Ansvarlig lånekapital			
Evigvarende ansvarlig lånekapital	36	250 549 000	200 372 000
Sum ansvarlig lånekapital	36	250 549 000	200 372 000
Sum gjeld		21 282 095 000	20 161 254 000
EGENKAPITAL			
Innskutt egenkapital			
Aksjekapital/grunnfondsbeviskapital	38,39	1 089 863 000	685 664 000
Selskapskapital	38,39	1 089 863 000	685 664 000
Overkursfond	38,39	98 497 000	1 876 000
Annen innskutt egenkapital	38,39	100 000 000	100 000 000
Sum innskutt egenkapital	38,39	1 288 360 000	787 540 000
Opptjent egenkapital			
Sparebankens fond	38,39	1 493 501 000	1 671 040 000

Konsernets balanse

Beløp i: NOK	Note	2018	2017
Utjevningfond	38,39	305 351 000	289 706 000
Annen egenkapital	38,39	142 554 000	141 630 000
Minoritetsinteresser	38,39	4 658 000	3 136 000
Sum opptjent egenkapital	38,39	1 946 064 000	2 105 512 000
Sum egenkapital	38,39	3 234 424 000	2 893 052 000
SUM GJELD OG EGENKAPITAL	38,39	24 516 519 000	23 054 306 000

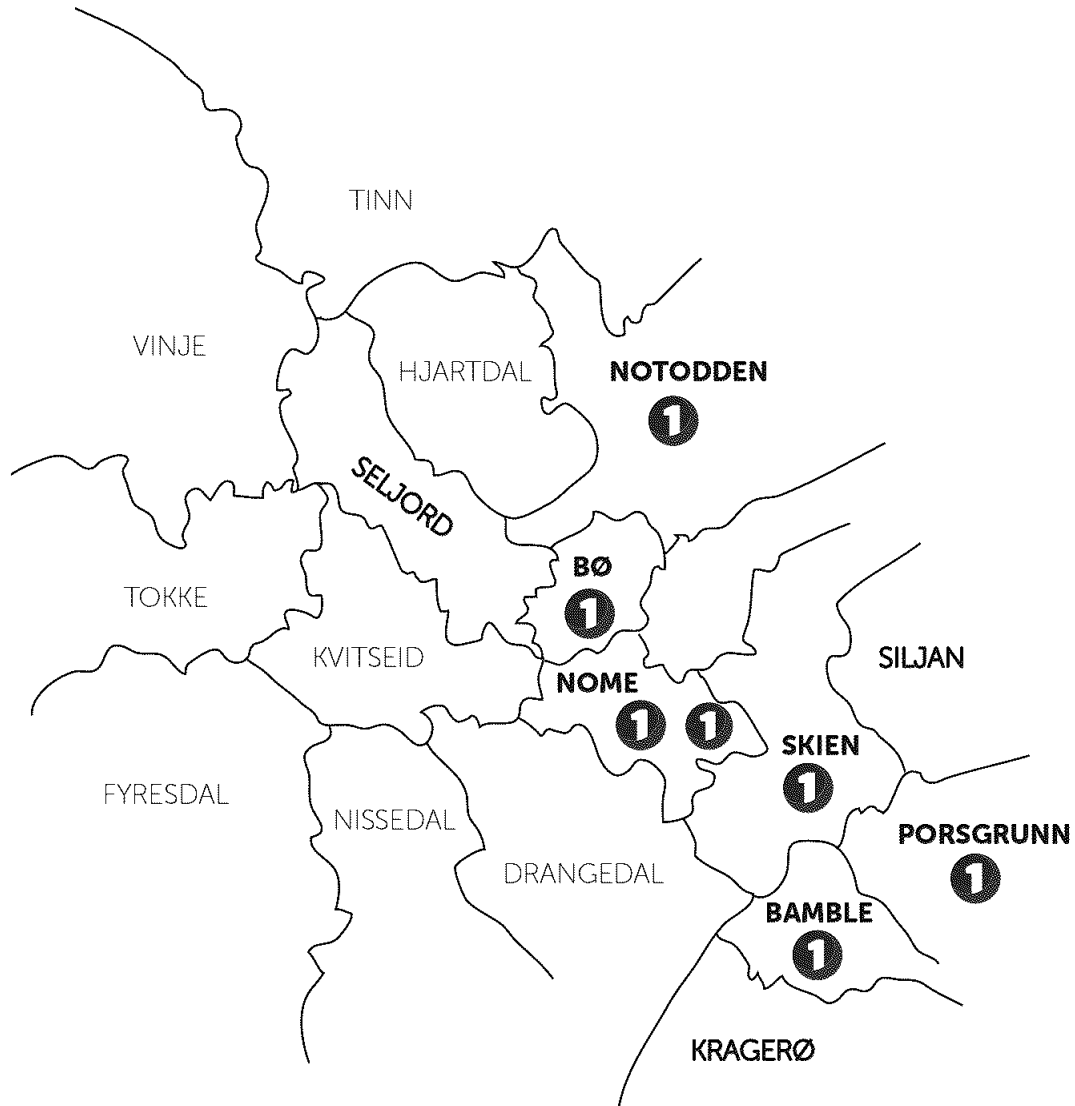

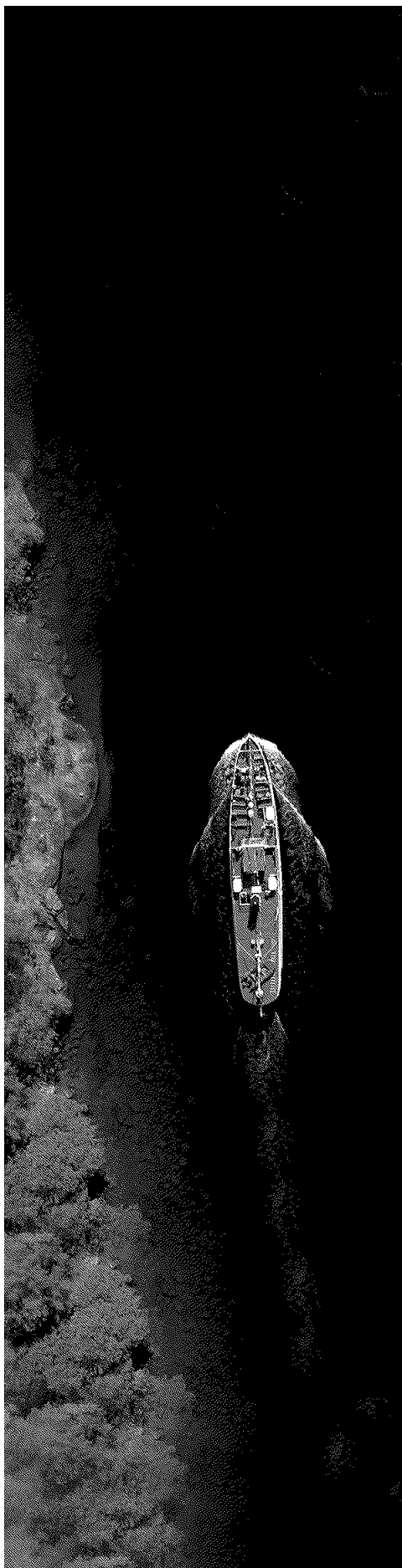
Årsrapport 2018

Banken for Telemark og telemarkinger

SpareBank
TELEMARK

Innhold

GENERELL INFORMASJON

- 04 HOVEDTALL FRA KONSERN
- 05 NØKKELTALL FRA KONSERN
- 06 TILBAKEBLIKK 2018
- 08 FINANSKALENDER FOR 2019
- 09 OM SPAREBANKEN TELEMAR
- 12 SAMFUNNSANSVAR

ÅRSRAPPORT

- 15 STYRETS BERETNING
- 27 RESULTAT
- 29 BALANSE
- 30 EGENKAPITALENDRING
- 32 KONTANTSTRØMOPPSTILLING
- 40 NOTER
- 84 EIERSTYRING OG SELSKAPSELEDELSE
- 90 ERKLÆRING FRA STYRETS MEDLEMMER OG ADM. BANKSJEF
- 91 REVISJONSBERETNING 2018

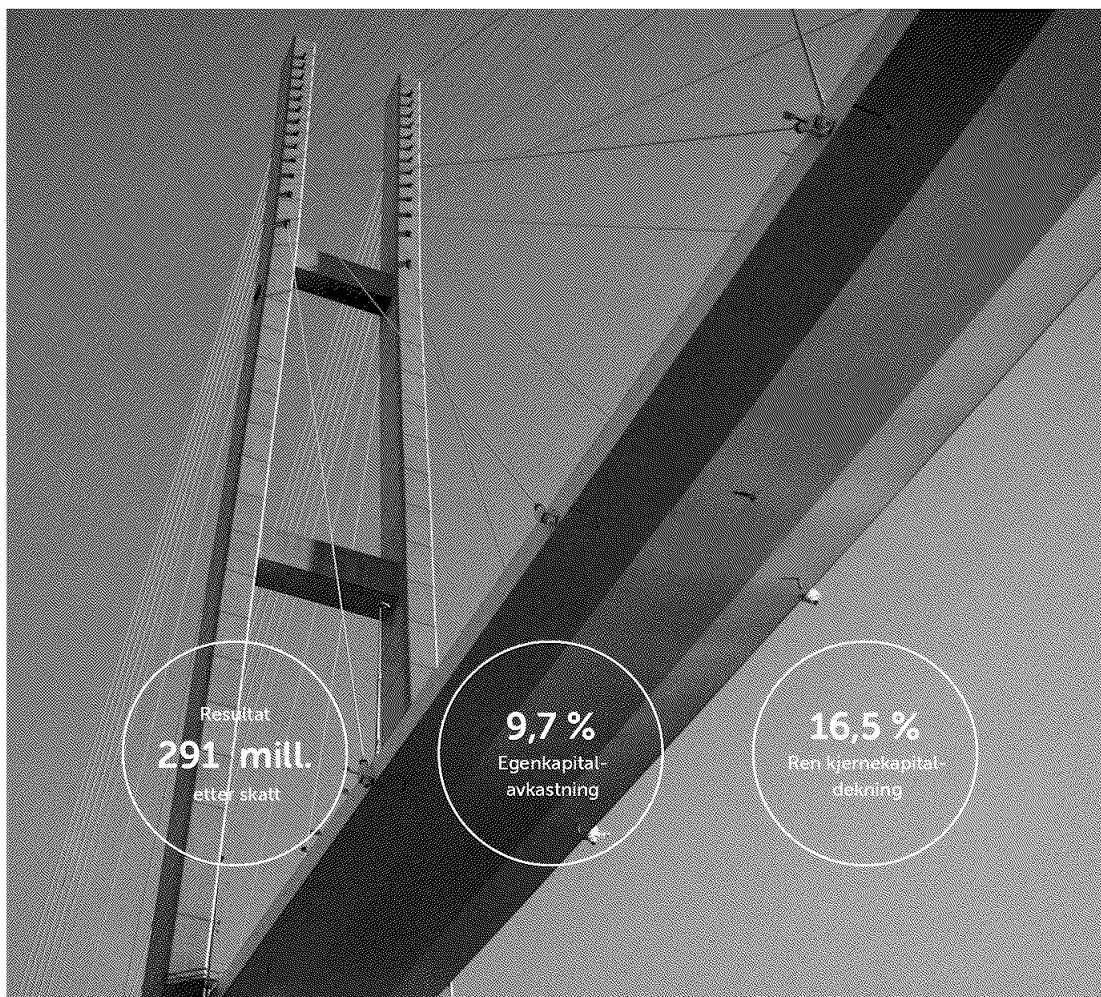
ANNEN INFORMASJON

- 95 EGENKAPITALBEVIS I SPAREBANKEN TELEMAR (SBTE)
- 97 ORGANISASJONSSTRUKTUR I BANKEN
- 98 PRESENTASJON AV BANKENS STYRE
- 100 PRESENTASJON AV BANKENS LEDERGRUPPE
- 102 REPRESENTANTSKAP OG REVISJON
- 103 VEDLEGG

HOVEDTALL

Hovedtall fra konsern

	2018		2017		2016	
	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%	Mill. kr.	%
Resultatsammendrag						
Netto renteinntekter	390	1,64 %	374	1,67 %	349	1,66 %
Netto provisjons- og andre inntekter	231	0,97 %	197	0,88 %	197	0,94 %
Netto resultat fra finansielle investeringer	64	0,27 %	50	0,22 %	66	0,32 %
Sum netto inntekter	686	2,88 %	621	2,78 %	612	2,92 %
Sum driftskostnader	324	1,36 %	282	1,26 %	314	1,50 %
Resultat før tap og skatt	362	1,52 %	339	1,51 %	299	1,42 %
Tap på utlån og garantier	-1,0	0,00 %	-5	-0,02 %	-1	-0,01 %
Resultat før skatt	363	1,53 %	343	1,53 %	300	1,43 %
Skattekostnad	72	0,30 %	76	0,34 %	62	0,30 %
Resultat før øvrige resultatposter	291	1,22 %	268	1,20 %	238	1,13 %
Sum andre inntekter og kostnader ført mot egenkapitalen	7	0,03 %	-16	-0,07 %	-3	-0,02 %
Totalresultat	298	1,25 %	252	1,13 %	234	1,12 %

NØKKELTALL

Nøkkeltall fra konsern

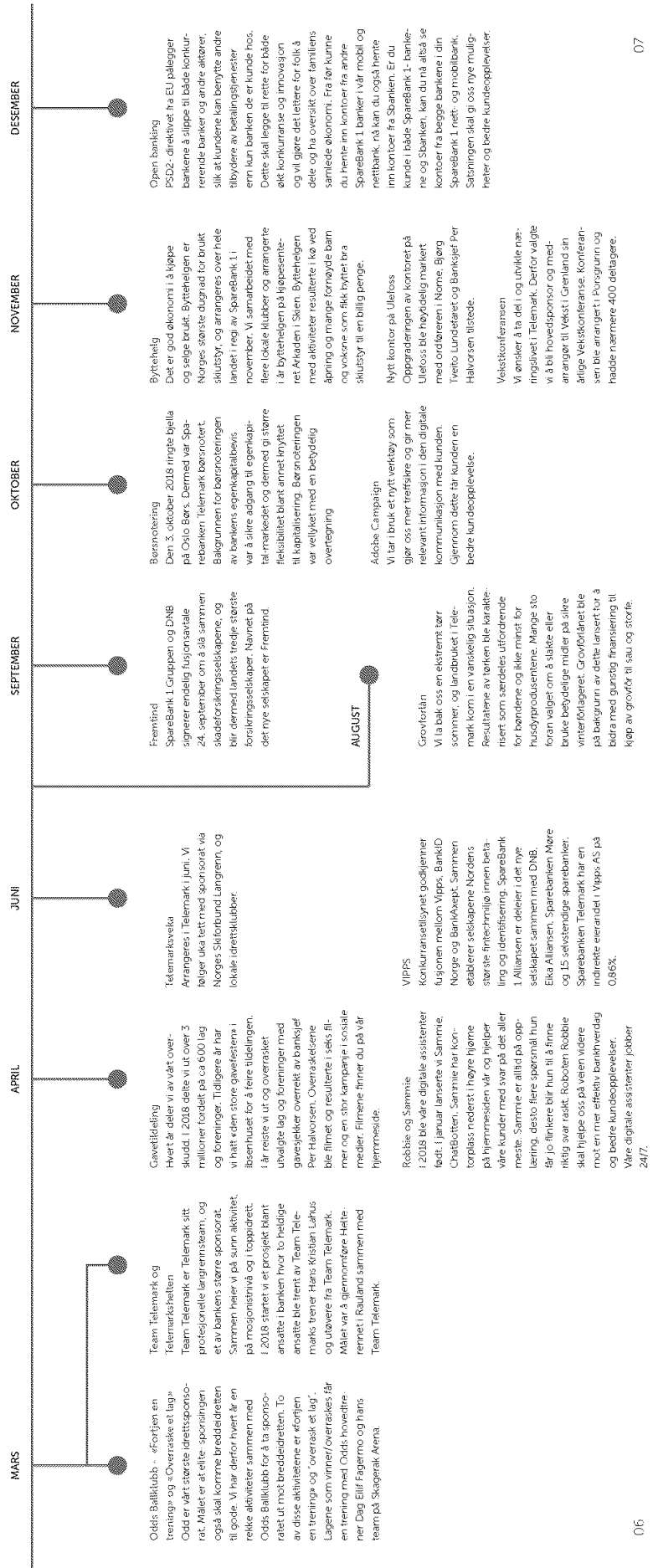
	Konsern		
	2018	2017	2016
Lønnsomhet			
Egenkapitalavkastning*	9,7 %	9,9 %	9,6 %
Kostnadsprosent (konsern)*	47,2 %	45,4 %	51,2 %
Kostnadsprosent (morbanken)*	45,0 %	42,2 %	50,2 %
Balansetall			
Brutto utlån til kunder inkludert overføring til kredittforetak*	30 647	28 451	26 613
Brutto utlån til kunder på balansen	21 434	19 960	19 044
Utlån overført til kredittforetak	9 213	8 491	7 569
Utlånsvekst inkludert overføring til kredittforetak siste 12 mnd *	7,7 %	6,9 %	8,4 %
Utlån overført til kredittforetak i % av brutto utlån*	30,1 %	29,8 %	28,4 %
Innskudd fra kunder	15 053	14 068	13 196
Innskuddsvekst siste 12 mnd *	7,0 %	6,6 %	4,9 %
Innskuddsdekning på balansen	70,2 %	70,5 %	69,3 %
Innskuddsdekning inkludert kredittforetak*	49,1 %	49 %	50 %
Likvidetsreserverkrav LCR (morbanken)	173,1 %	295,9 %	158,8 %
Forvaltningkapital	24 517	23 054	21 694
Forvaltningkapital inkl kredittforetak*	33 729	31 546	29 263
Vekst i forvaltningkapital inkludert kredittforetak siste 12 mnd *	6,9 %	7,8 %	8,3 %
Egenkapital ekskl hybridkapital	3 134	2 793	2 578
Tap og mislighold i % av brutto utlån			
Tapsprosent utlån*	0,00 %	-0,02 %	0,00 %
Misligholdte engasjement i % av brutto utlån *	0,22 %	0,25 %	0,42 %
Andre tapsutsatte engasjement i % av brutto utlån *	0,14 %	0,19 %	0,34 %
Soliditet			
Ren kjernekapitaldekning (forholdsmessig konsolidert)	16,5 %		
Kjernekapitaldekning (forholdsmessig konsolidert)	17,4 %		
Kapitaldekning (forholdsmessig konsolidert)	19,3 %		
Uvektet kjernekapitaldekning (LR) (forholdsmessig konsolidert)	8,4 %		
Ansvarlig kapital (forholdsmessig konsolidert)	3 440		
Risikovektet balanse (forholdsmessig konsolidert)	17 869		
Ren kjernekapitaldekning (morbanken)	18,2 %	18,0 %	17,6 %
Kjernekapitaldekning (morbanken)	19,0 %	18,5 %	17,6 %
Kapitaldekning (morbanken)	20,8 %	19,6 %	18,1 %
Uvektet kjernekapitaldekning (LR) (morbanken)	10,2 %	10,0 %	9,6 %
Ansvarlig kapital (morbanken)	2 714	2 448	2 145
Risikovektet balanse (morbanken)	13 023	12 492	11 838
Kontor og bemanning			
Antall kontor	7	7	7
Antall årsverk	179,3	171,2	165,6
Herav morbanken	150,8	152,7	143,7
Antall ansatte	188	180	171
Herav morbanken	158	158	149
Egenkapitalbevis			
Egenkapitalbevisbrøk **	39,7 %	36,9 %	37,6 %
Børskurs (i kr)	116,96		
Børsverdi mill. kr	1 275		
Bokført egenkapital per. EK-bevis (konsern)*	143,81	150,32	130,26
Bokført egenkapital per. EK-bevis (morbanken)*	137,78	143,83	129,45
Resultat per EK-bevis (kr) (konsern)	11,20	9,80	13,05
Resultat per EK-bevis (kr) (morbanken)	10,82	10,19	12,31
Utbytte per EK-bevis (kr)	5,50	5,83	5,92
Pris/resultat per EK-bevis (konsern)*	10,44x		
Pris/bokført egenkapital (konsern)*	0,81x		

* Definert som alternative resultatmål (APM) – se vedlegg til årsrapporten

** Vektet eierbrøk i 2018 ref. note 38

Tilbakeblikk 2018

FINANS KALENDER

Finanskalender for 2019

Representantskapsmøte fastsettelse av årsregnskapet, utbytte og gaver	28. mars 2019
Første kvartal 2019	9. mai 2019
Andre kvartal 2019	14. august 2019
Tredje kvartal 2019	31. oktober 2019
Fjerde kvartal 2019	7. februar 2020

Om Sparebanken Telemark

Dette er Sparebanken Telemark

Sparebanken Telemarks virksomhet er bygget på målsetning om å være en solid og god lokal aktør som skaper verdier i vår region. Med en kombinasjon av lokal tilstedeværelse, solid rådgiverkompetanse og god tilgjengelighet ved gode digitale løsninger er målsetningen å levere gode kundeopplevelser. Bankens styrker er bygget på nærhet til kundene og raske, effektive beslutningsprosesser. God lokalkunnskap og høy faglig kompetanse gjør kundebehandlingen fleksibel og effektiv.

Visjon

SpareBank 1 Telemark – banken for Telemark og telemarkinger.

Nær

Vi har nærhet til våre kunder og samarbeidspartnere. Dette etterlever vi gjennom personlige relasjoner, tilgjengelighet og god kommunikasjon gjennom bruk av moderne kundebetjeningsløsninger.

Dyktig

Vi har relevant kompetanse og tilstreber en dyktighet som både vi og våre kunder kan være stolte av. Med kompetanse mener vi produktet av kunnskap, ferdighet og holdning.

Engasjert

Vi er initiativrike og entusiastiske. Vårt engasjement overfor kunder og samfunnet bidrar til et bedre liv i Telemark og for telemarkinger. Vi ønsker å sikre kapital til næringsutvikling, legge til rette for boligbygging og generelt bidra til at fylket vårt er rikt på opplevelser og aktivitet for store og små. Derfor er vi stolte av å kalle oss Banken for Telemark og telemarkinger.

Strategisk hovedmålsetning

Vi er tilstede for kunden når han eller hun trenger oss, og kundene skal oppleve at våre ansatte ønsker å skape nye og opprettholde gode relasjoner. Vi effektiviserer fortløpende bankens verdikjede fortløpende, og vi jobber for å bli Norges beste bank på implementering. Vi har en kultur som skaper verdier sammen med ansatte som er endringsvillige. Vi er en lønnsom og solid bank som er attraktiv for våre kunder og eiere som skal oppnå en avkastning på egenkapitalen på minimum 9 %.

Historikk

Banken har hatt en lang og tradisjonsrik historie med flere, lokale konsolideringer.

I 1844 åpnet Sparebanken Grenland under navnet Porsgrund Sparebank. Siden ble det sammenslåing med Brevik Sparebank og Eidanger Sparebank. Fellesnavnet ble Sparebanken for Brevik, Eidanger og Porsgrunn og dette navnet ble beholdt helt frem til 1986.

Gjerpen og Solum Sparebanks historie går tilbake til 1848 da Gjerpen Sparebank ble opprettet.

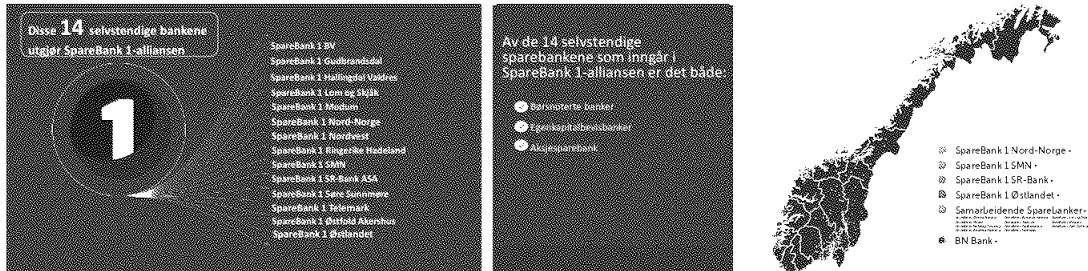
I 1964 slo banken seg sammen med Solum Sparebank. Den nye banken ble markedsført under navnet GS Banken.

Holla og Lunde Sparebank kan dra linjene tilbake til 1862 da Lunde Sparebank ble opprettet. Flåbygd Sparebank gikk i 1929 inn i Lunde Sparebank. Holla Sparebank ble etablert på Ulefoss i 1877. Banken åpnet etterhvert også kontor på Gvarv og i Skien. Fusjonen mellom Lunde Sparebank og Holla Sparebank skjedde i 2004. Begge bankene hadde vært tilsluttet Terra Gruppen, en sammenslutning av nær 80 selvstendige sparebanker i Norge. Holla og Lunde Sparebank videreførte dette samarbeidet fram til fusjonen i 2012.

I 1996 ble Sparebank 1 Alliansen opprettet som et forpliktende samarbeid mellom selvstendige sparebanker over store deler av Norge. Både Sparebanken Grenland og GS Banken ble med i dette samarbeidet gjennom sitt eierskap i selskapet Samarbeidende Sparebanker. I år 2000 ble Vår Bank og Forsikring overtatt av SpareBank 1. Skienskontoret til Vår Bank og Forsikring ble etter dette en del av GS Banken. I 2006 endret GS Banken navn til Sparebanken Telemark, i 2008 skjedde sammenslåingen med Sparebanken Grenland og i 2012 med Holla og Lunde Sparebank.

Sparebanken Telemark markedsføres under navnet SpareBank 1 Telemark.

OM BANKEN

Forretningsside

Styret i Sparebanken Telemark har bevisst satset på å styrke bankens profil som en selvstendig regional bank.

Sparebanken Telemark tilbyr kundene et komplett spekter av finansielle tjenester, noe som løses gjennom samarbeidet i SpareBank 1 Alliansen. Banken har ikke egne FOU-aktiviteter da slike aktiviteter skjer i allianse samarbeidet.

SpareBank 1 Alliansen

SpareBank 1 Alliansen er et bank- og produktsamarbeid der SpareBank 1 bankene i Norge samarbeider gjennom de felleseide selskapene SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA. SpareBank 1 Alliansen er Norges nest største finansgruppering – målt i forvaltningskapital. Alliansen består av 14 selvstendige banker som er fullverdige leverandører av finansielle produkter og tjenester til privatpersoner, bedrifter og organisasjoner.

Kundene skal oppleve at SpareBank 1 Alliansen er den beste på nærhet, lokal forankring og kompetanse. Totalt har alliansen ca.

7.500 medarbeidere, hvorav ca. 1.200 er tilknyttet SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA med datterselskaper.

SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Banksamarbeidet DA utgjør Alliansesamarbeidet. Hensikten med Alliansesamarbeidet er å levere attraktive produkter og tjenester med fokus på gode kundeopplevelser for å bidra til SpareBank 1-bankenes konkurransekraft og lønnsomhet, slik at de forblir sterke og selvstendige. Alliansesamarbeidets visjon er: Attraktiv for kundene og bankene.

SpareBank 1-bankene har etablert en rekke felles selskaper som inngår i SpareBank 1 Alliansen. Sparebanken Telemarks deltakelse i SpareBank 1 Alliansen (SpareBank 1 Banksamarbeidet DA og SpareBank 1 Gruppen AS) ivaretas gjennom eierskapet i Samarbeidende Sparebanker AS (SamSpar AS). Bankens eierandel i SamSpar AS per 31.12.18 er 7,8 %.

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA leverer forretningsplattformer og felles forvaltnings- og utviklingstjenester til alliansebankene

Alliansesamarbeidet

SpareBank 1 Banksamarbeidet DA

- EiendomsMegler 1 Norge AS
- SpareBank 1 Kundesenter AS
- SpareBank 1 Verdipapirservice AS

SpareBank 1 Gruppen AS

- SpareBank 1 Forsikring AS (pensjon)
- ODIN Forvaltning AS
- Lofavor AS
- Conecto AS
- SpareBank 1 Portefølje AS
- SpareBank 1 Factoring AS
- SpareBank 1 Spleis AS
- Fremtind Forsikring AS

Direkte eid av bankene

- SpareBank 1 Kredittkort AS
- SpareBank 1 Boligkreditt AS
- SpareBank 1 Næringskreditt AS
- SpareBank 1 Markets AS
- SpareBank 1 Betaling AS
- BN Bank ASA

som kunder, og bidrar til at felles utvikling og felles aktiviteter gir bankene stordrifts- og kompetansefordeler. Selskapet eier og forvalter også alliansens immaterielle rettigheter under det felles merkevarenavnet SpareBank 1. SpareBank 1 Gruppen AS eier 10 % av banksamarbeidet.

SpareBank 1 Gruppen AS er holdingselskapet (morselskapet) til 8 datterselskaper, som alle utvikler og leverer produkter til alliansebankene, som igjen tilbyr disse til kunder i sine lokalmarkeder. Morselskapet utvikler og leverer også produkter til LOs forbund og forbundsmedlemmer gjennom LOfavør. LO er medeier i SpareBank 1 Gruppen AS med 9,6 %.

Fremtind Forsikring AS

Styrker forsikring i bank med Fremtind, morgendagens forsikringsselskap

1. januar 2019 trådte fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring og DNB Forsikring i kraft. Fremtind Forsikring AS så dagens lys, og konseptet forsikring i bank fikk en ny dimensjon. Det hele startet vinteren 2018 med at Turid Grotmoll og Finn Haugan på vegne av SpareBank 1 Gruppen tok initiativ til et møte med Rune Bjerke, konsernsjef i DNB. Ideen om å bygge landets sterkeste forsikringsselskap slo rot, basert på tilliten partene hadde bygget gjennom Vipps-samarbeidet. Bransjetall viser at selskaper med bankdistribusjon tar markedsandeler og har god lønnsomhet. Et viktig rasjonale bak fusjonen er å bygge nødvendig volum ved å ytterligere styrke distribusjonen av forsikring gjennom bankene. Samtidig vil fusjonen gi større kraft til å videreutvikle innovative og kundevennlige løsninger, opprettholde konkurransedyktige priser og komme enda raskere på banen med nye produkter til kundene. Finanstilsynet godkjente fusjonen 21. desember. Fremtind er allerede fra

start landets tredje største forsikringsselskap, det nest største på privatmarkedet, og det desidert største med distribusjon gjennom bank. Med om lag 900 medarbeidere på laget, og nye krefter på vei inn, har administrerende direktør Turid Grotmoll ambisjoner om at Fremtind på sikt skal bli nummer én.

- *Fremtind er et nytt forsikringsselskap med lang erfaring, og store ambisjoner. En viktig oppgave er å gjøre forsikring enklere, og hverdagen til folk og bedrifter tryggere. Det skal vi få til gjennom digital innovasjon og fornyelse, god kundeinnsikt, bærekraft og partnersamarbeid, sier Grotmoll.*

Kraftfull distribusjon

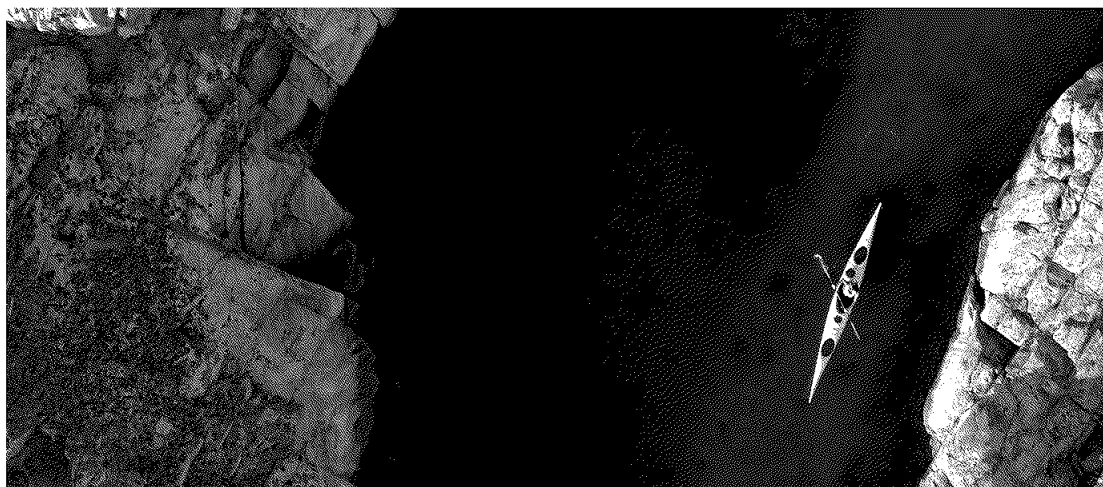
Fremtinds distribusjon skjer gjennom bankenes lokale kontorer utover hele landet, via kundesenter og digitalt. SpareBank 1-bankene distribuerer forsikringene under SpareBank 1-merkevaren, mens DNB distribuerer forsikringene under DNB-merkevaren. For øvrig viderefører selskapet SpareBank 1s avtale om å levere produkter til LO-forbundenes 930 000 medlemmer gjennom merkevaren LOfavør.

Eierskap

SpareBank 1 Gruppen AS eier 65 % og DNB ASA 35 % i Fremtind. DNB har i tillegg en opsjon på å kjøpe seg opp til 40 % eierandel. Fremtind er et datterselskap i SpareBank 1 Gruppen.

Selskapets juridiske navn er Fremtind Forsikring AS

Navnet Fremtind er satt sammen av ordene frem og tind. Frem handler om å ligge i front og være fremoverlent, med fokus på datadrevet innovasjon og morgendagens kundeløsninger. Tind handler om erfaringen og grunnfjellet selskapet står på, bygget opp at to solide aktører, og med høyde nok til å ha perspektiv og kunne sikte langt.

SAMFUNNSANSVAR

Samfunnsansvar

Lokal sparebank som fyller 175 år i 2019

Sparebanken Telemark har sine røtter tilbake til 1844 og vil i 2019 ha 175-årsjubileum.

Som en lokal sparebank og sentral finansiell aktør i Telemark har banken et bredt fokus på å ta sin del av ansvaret for å skape verdier i det samfunnet vi er en del av – både fordi det har en verdi i seg selv og fordi samfunnsnyttig forretningsvirksomhet bidrar til langsiktig verdiskaping, godt omdømme og engasjerte medarbeidere.

Dette innebærer at vi har et bevisst forhold til og engasjement for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, bekjempelse av korrupsjon og oppmerksomhet i miljøspørsmål. Arbeidet med dette er beskrevet og innarbeidet i bankens styringsdokumenter og overordnede retningslinjer. Det jobbes kontinuerlig med å utvikle holdninger, gode rutiner og arbeidsprosesser som bidrar til å redusere helse- og sikkerhetsmessig risiko.

Etikk

I 2017 reviderte styret etiske retningslinjer for Sparebanken Telemark. Retningslinjene bevisstgjør og sørger for etterlevelse av den etiske standarden i banken og sees sammen med lover, regler og øvrige retningslinjer, herunder bankens verdier, nær, dyktig og engasjert. Hver enkelt avdeling i banken har etikk og etiske dilemma som årlig diskusjons tema. Etikk og god rådgivningsskikk utgjør en vesentlig del av årlig kompetanseoppdatering for bankens rådgivere. Retningslinjene og bransjekrav til kompetanse er med på å sikre at de ansatte opptrer korrekt og i tråd med de forventninger samfunnet har til Sparebanken Telemark. Som tilsluttet Finans Norge er banken forpliktet til å følge «Finansnæringens etikkplakat».

Banken har utarbeidet egen rutine for varsling av kritikkverdige forhold, herunder alle former for trakassering og annen utilbørlig opptreden slik som mobbing og seksuell trakassering, diskriminering, kriminelle forhold og forhold der liv og helse er i fare.

Lokal støttespiller

Gjennom gaver og sponsorater tar banken et aktivt samfunnsansvar og bidrar til å opprettholde lokale arenaer for frivillige aktiviteter. Gavemidlene skal ivareta bankens profil og gode omdømme, støtte bredden av idrett, kultur og veldedige organisasjoner. Bankens praksis på tildeling av gavemidler er at midlene som hovedregel skal tilfalle aktører innen bankens markedsområder.

Tildeling av gavemidler og markedsmessige handlingsplaner koordineres med de to etablerte sparebankstiftelsene for å styrke bankens og stiftelsenes posisjon i lokalsamfunnene. Gaver til allmenntilrette formål tildeles fra banken, mens større prosjektrelaterte gaver gis gjennom stiftelsene.

Sparebanken Telemark har hatt besøk av skoleklasser der målet er å bidra til å bedre barn- og unges kunnskap om dagligdagse økonomiske begreper. Dette bidrar til økt samarbeid mellom arbeids- og næringslivet og skolene i Telemark.

Bekjempelse av korrupsjon, hvitvasking og terrorfinansiering

Sparebanken Telemark har til formål gjennom sitt arbeid med antihvitvasking å forebygge og avdekke transaksjoner med tilknytning til utbytte av straffbare handlinger. Arbeidet med antihvitvasking er styrt gjennom en styrevedtatt AHV-policy, og rutiner for tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Det er høyt fokus på opplæring i og etterlevelse av interne antihvitvaskingsrutiner og -regelverk. Årlig opplæring og oppdatering for alle ansatte på antihvitvaskingsområdet er nedfelt i bankens retningslinjer. Det blir blant annet gjennomført e-læringskurs, kunnskapstester og avdelingsvise casediskusjoner.

AHV-området har høy prioritet, og det operative AHV-ansvaret i konsernet er direkte underlagt CFO. Arbeidet med elektronisk overvåking av transaksjoner er utkontraktert til felles AHV-enhet i SpareBank 1 Banksamarbeidet DA, og de gjennomfører løpende overvåking basert på virksomhetsspesifikk risikovurdering. Ovennevnte tiltak har bidratt til profesjonalisering av arbeidet, samt økt fokus og forbedret kompetanse hos ansatte innenfor AHV-området, og ikke minst for bekjempelse av identitetstyveri, svart økonomi og terrorfinansiering.

Den 15. oktober 2018 trådte ny hvitvaskingslov i kraft. Den nye loven er omfattende og skjerper ytterligere inn kravene til gjennomføring av kundekontroller.

Svindelforebyggende tiltak

Sparebanken Telemark følger felles retningslinjer som øvrige banker i SpareBank 1 Alliansen når det gjelder svindelforebyggende tiltak. Det arbeides kontinuerlig i Alliansen for at tjenester på nett og mobil skal være sikre, og for at kundene skal bruke disse tjenestene på en sikker måte. Retningslinjene inneholder blant annet rådgivning for sikker

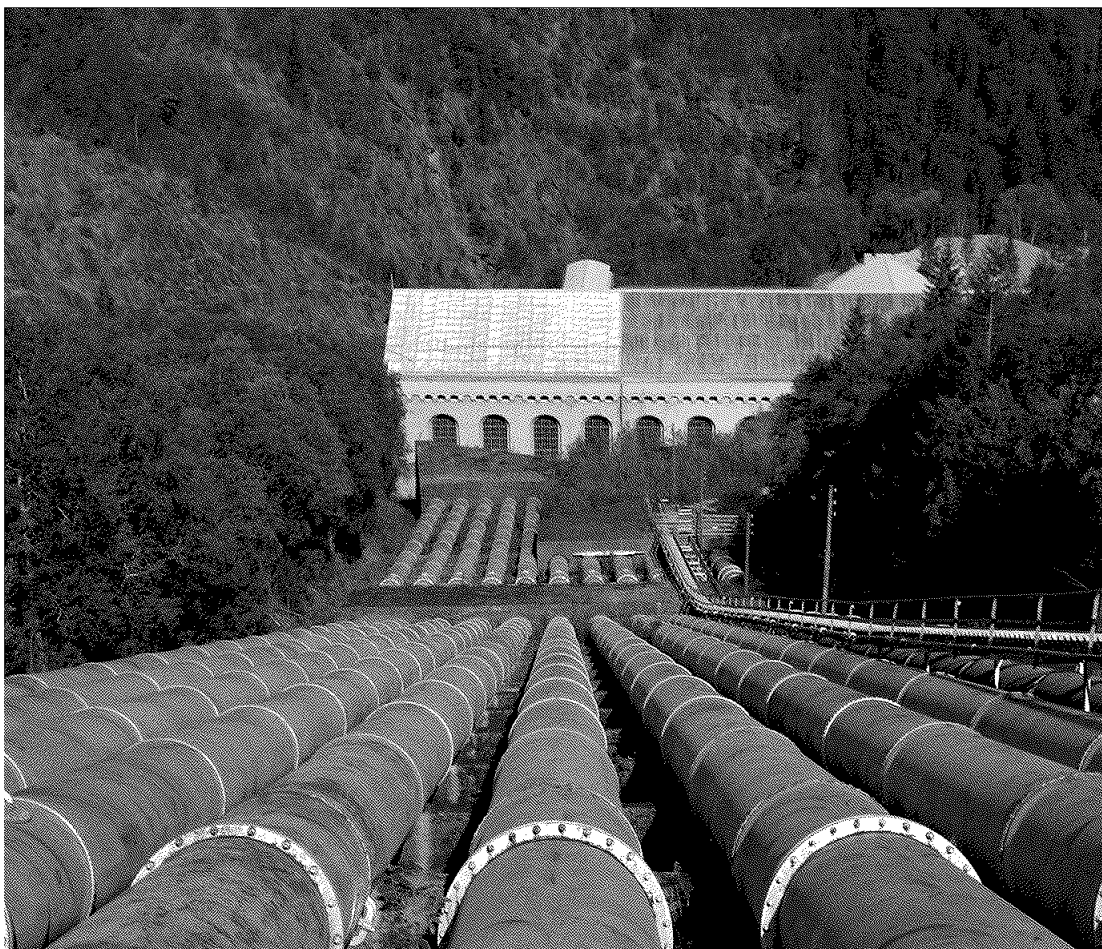
bruk av nettbank og sikker netthandel, generelle nettvett- og kortvettregler, og anbefalte tiltak fra kundens side for å sikre seg mot ID-tyverier. Disse retningslinjene har blitt distribuert og gjennomgått i internt, og er dessuten tilgjengeliggjort på bankens nettsider.

Siden 2015 har det i tillegg blitt gjennomført en løpende kampanje på informasjonssikkerhet sentralt i SpareBank 1 Alliansen, for å øke bevisstheten og kompetansen rundt dette temaet blant ansatte. Kampanjen titulert «Passopp» innebærer at den ansatte månedlig får tilsendt nanolæringer på epost med nyttige tips til forebyggende tiltak man kan bruke i arbeidshverdagen og hverdagen generelt. Fokus på svindelforebyggende tiltak har ført til at forsøk på nettsvindel

fanges opp i større grad, og saker sendes inn til en felles mailadresse i SpareBank 1.

Menneskerettigheter

Sparebanken Telemark har ikke utarbeidet egne retningslinjer på dette området. Risikoen for brudd på menneskerettigheter er liten, da foretaket har sin forretningsdrift i Norge og dermed opererer i samsvar med lover, regler og konvensjoner. Dette området anses dessuten å være dekket gjennom konsernets etiske regler som angir hovedprinsipper for hvordan ansatte og tillitsvalgte i konsernet skal opptre og hvilke holdninger som skal ligge til grunn for beslutninger i gitte situasjoner.

Styrets beretning

Sparebanken Telemark oppnådde et konsernresultat etterskatt på 291 mnok, en økning på 23 mnok fra 2017. Egenkapitalavkastning for 2018 ble på 9,7 %. Styret foreslår å utbetale utbytte til egenkapitalbeviserne på 5,50 kroner per egenkapitalbevis som tilsvarer en utbytteandel på 54 % og en direkte avkastning på 4,7 %. Styret er godt fornøyd med resultatet for 2018.

Børsnoteringen

Sparebanken Telemark gjennomførte i 2018 en vellykket børsnoteringsprosess, og 3. oktober 2018 ble egenkapitalbevisene notert for handel på Oslo Børs. Eierspredningen fikk en fordeling av institusjonelle, profesjonelle og private investorer. I tillegg til at over 90 % av bankens ansatte tegnet egenkapitalbevis i forbindelse med børsnoteringen. Største eierne er stiftelsene (Sparebankstiftelsen Telemark – Grenland og Sparebankstiftelsen Telemark – Holla og Lunde) med 56 % – se for øvrig note 39 som viser oversikt over 20 største eierne ved utgangen av året. Egenkapitalbevisene handles under tickeren SBTE.

Sparebanken Telemark

Sparebanken Telemark er en regional virksomhet som tilbyr bank- og forsikringstjenester samt eiendomsmegling for person- og bedriftsmarkedet i Telemark og for telemarkinger.

Sparebanken Telemarks virksomhet er bygget på målsetning om å være en lønnsom, solid og god lokal aktør som skaper verdier i vår region og for våre eiere. Med en kombinasjon av lokal tilstedeværelse, solid rådgiverkompetanse og god tilgjengelighet ved gode digitale løsninger er målsetningen å levere gode kundeopplevelser. Bankens styrker er bygget på nærhet til kundene og raske, effektive beslutningsprosesser. God lokalkunnskap og høy faglig kompetanse gjør kundebehandlingen fleksibel og effektiv. Banken er en del av SpareBank 1 Alliansen.

Bankens visjon, verdier, mål og forretningside er vedtatt av styret og inntatt i årsrapporten.

Sparebanken Telemark har sin forretningsadresse i Storgata 117, Porsgrunn og kontorer i Skien, Bamble, Nome, Bø og Notodden. Eiendomsmegler 1 Telemark er samlokalisert på bankens kontorer i Porsgrunn, Skien, Bø og på Notodden. Konsernet Sparebanken Telemark består av morbanken og tre datterselskaper; Tuft Eiendom AS (100 %), Sparebankgården AS (100 %) og Eiendomsmegler 1 Telemark AS (51 %). I tillegg har banken tre felleskontrollerte selskaper SamSpar AS (7,8 %), SamSpar Bankinvest AS (12,3 %) og EiendomsMegler 1 Næringsmegling AS (50 %).

Bankens organisasjonsnummer er 937 891 334. Banken opererer i Norge og reguleres av norsk rett.

Året og markedsutviklingen i 2018¹

Den gode utviklingen i 2017 fortsatte inn i 2018. Globalt vokste økonomiene i 2018 med 3,7 %. Som for tidligere år stod Kina for en stor del av den globale veksten med sine 6,6 %. Fremvoksende markeder vokste totalt med 4,6 % og forklarer mye av den gode globale BNP veksten i fjor. Av fremvoksende økonomier utmerker USA seg med en vekst på 2,9 %. Det er imidlertid viktig å ta med seg at noe av veksten kan forklares med en svært ekspansiv finanspolitikk gjennom gunstig skattepolitikk. Dette har ført til et stort budsjettunderskudd i en situasjon hvor den amerikanske økonomien allerede er på toppen av en høykonjunktur.

Veksten i økonomiene kan også forklares med lave renter i kjølvannet av finanskrisen drevet av en ekspansiv pengepolitikk med påfølgende økte private investeringer og privat konsum. Hvis vi sammenligner med tidligere perioder er økonomiene fremdeles i et lavrenteregime. Det er imidlertid økende risiko for at konjunkturoppgang etter finanskrisen nærmer seg slutten. Symbolet på dette er renteøkningene i USA der styringsrentene er økt åtte ganger siden 2017.

Europa er et viktig område for norske eksportnæring og dermed for utvikling i norsk økonomi. Veksten i 2018 ble på svake 1,3 %. Den tidligere vekstmotoren Tyskland hadde en svak utvikling og vokste med kun 1,5 % i fjor. Denne utviklingen kan forklares med den pågående handelskrigen mellom USA og Kina, Brexit, italiensk statsgjeld og usikkerhet som følge av dette.

Økte markedsrenter, herunder økte kredittspreader, førte til dårlig avkastning på svært mange finansielle aktiva i 2018. Både obligasjoner og aksjer hadde negativ avkastning i en rekke regioner. Unntak er USA og Norge. Libor markedet fungert bra i 2018 og med god likviditet i fundingmarkedet. Økte renter og økte kredittspreader er tegn på en pengepolitisk normalisering. De kvantitative lettelsene fra sentralbankene er så langt avsluttet. Økningen i pengemarkedsrentene kan forklares med en trend mot normalisering av rentene og økte risikopremier fra investorene.

Økonomer forventer svakere vekstutsikter med global BNP vekst i 2019 ned mot 3 %. Dette vil kunne medføre fremdeles lave renter.

Norge hadde god vekst i 2018. BNP for fastlands Norge hadde en realvekst på 2 % og som er nær konjunkturnøytral vekst. Den

1 Kilder: SSB Konjunkturtendensene 2018/4 og IMF World Economic Outlook, January 2019.

STYRETS BERETNING

økonomiske veksten forklares med en økning i oljeprisen og økte petroleumsinvesteringer. Mens gjennomsnittlig oljepris per fat var på 54 dollar i 2017, økte den til 73 dollar i 2018. Oljebremseren er med andre ord over og norsk økonomi er inne i innhentingen etter det oljeprisfallet i 2014. Økonomisk har finanspolitikken vært kontraktiv, og hvor vekstimpuls ikke har kommet fra offentlig konsum, men derimot fra private investeringer og særskilt oljeinvesteringene.

Det forventes at norsk økonomi fortsetter med en moderat oppgang, godt hjulpet av økte petroleumsinvesteringer. Arbeidsledigheten har i 2018 vært lav, men ikke påvirket prisstigningen i nevneverdig grad. Lønnsveksten endte i fjor på 2,8 %, mens konsumprisindeksen justert for avgifter og energi ble på 1,5 %. Inflasjonen forventes opp mot 2 % i 2019. Som følge av dette forventes det at Norges Banks styringsrente blir økt, men i et forsiktig tempo. Forklaring på dette er bekymringer for høye boligpriser og høy gjeldsgrad blant husholdningene på økonomien som helhet.

Den relativt svake kronen i 2018 har vært gunstig for eksportrettet industri samtidig som den har gitt pengepolitikken fleksibilitet. For Norge som helhet var det en moderat boligprisvekst på 1,6 %.

Telemark følger utviklingen til norsk økonomi, men er mindre sårbare for direkte konsekvenser av volatile olje- og gasspriser. Fylket har en relativ høy andel av sin verdiskapning knyttet til prosessindustrien som har et globalt marked. Utviklingen i verdensøkonomien og kronekursen er viktig for lønnsomhet og investeringsvilje i Telemark. Arbeidsledigheten i Telemark var lav i 2018 og fulgte utviklingen til landet for øvrig, og hvor NAV ledigheten var på 2,6 %. Yrkesdeltagelsen har vært økende. Boligprisene utviklet seg positivt, fra lave nivåer, og endte opp på 3 % for året under ett.

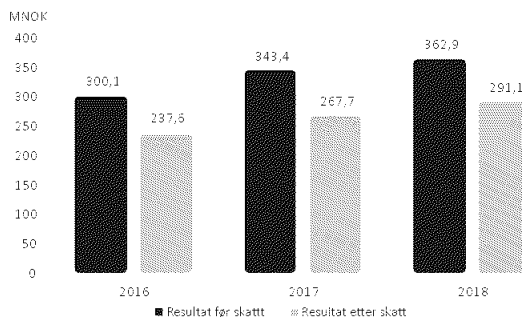
Resultatutvikling 2018

Sparebanken Telemark er notert på Oslo Børs og avlegger derfor selskaps – og konsernregnskap i henhold til internasjonale regnskapsstandarder «IFRS» (International Financial Reporting Standards).

Etterfølgende kommentarer og tallstørrelser refererer seg til konsernet dersom annet ikke eksplisitt fremgår. Tilsvarende tall for foregående år er vist i parentes.

Resultat

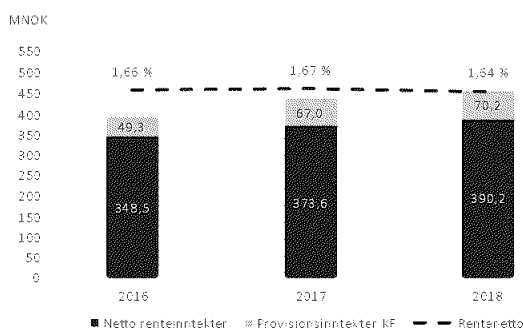
Resultat før skatt ble 363 (343) mnok, mens resultat etter skatt ble 291 (268) mnok. Dette ga en egenkapitalavkastning for konsernet på 9,7 (9,9) %. Resultat per. egenkapitalbevis ble på 11,20 (9,80) kroner.

Tilsvarende resultat for morbanken ble på 349 (352) mnok, mens resultat etter skatt ble 279 (278) mnok. Dette ga en egenkapitalavkastning for morbanken på 9,7 (10,8) %. Resultat per egenkapitalbevis 10,82 (10,19) kroner.

Netto renteinntekter

Netto renteinntekter i 2018 utgjorde 390 (374) mnok en økning på 4,4 (7,2) % fra året før. Renteinntekter fra lån/kreditter overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS regnskapsføres som provisjonsinntekter og utgjorde 70 (67) mnok. Samlede netto renteinntekter inkludert provisjonsinntekter fra lån/kreditter overført til kredittforetak ble på 460 (441) mnok. Dette tilsvarer en økning på 4,5 (5,8) % fra året før. Konsernets rentenetto ble på 1,64 (1,67) % av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Nedgang i rentenetto i 2018 på grunn av marginpress og oppgang i 3M Nibor.

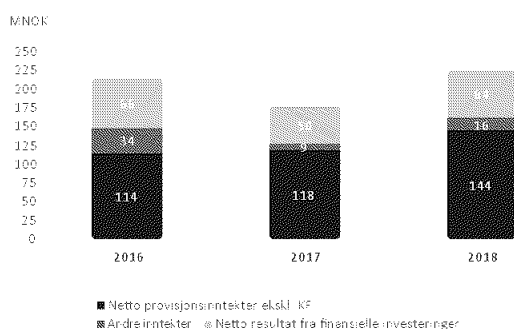

Totalt overført volum SpareBank 1 Boligkreditt AS er på 8.412 (7.862) mnok. Provisjonsinntektene er marginalt endret fra 2017 og ble på 66 mnok. Provisjonsmarginen fra boligkredittselskapet ble i 2018 på 0,8 % mot 0,9 % i 2017. Banken har også i 2018 overført næringslån til SpareBank 1 Næringskreditt AS. Totalt overført volum på 801 (630) mnok. Provisjonsinntekter fra næringskredittselskapet ble på 4,1 (0,9) mnok og med en provisjonsmargin på 0,6 (0,3) %.

I 2018 har banken betalt sikringsfondsavgift på 10,8 mnok mot 10,3 mnok i 2017.

Netto provisjons- og andre inntekter

Netto provisjonsinntekter og andre inntekter var i 2018 på 231 (197) mnok hvorav provisjonsinntekter ekskl. provisjonsinntekter fra kredittforetak utgjorde 161 (130) mnok.

Netto provisjonsinntekter

Netto provisjonsinntekter ekskl. kredittforetak utgjorde 144 (121) mnok. Økningen på 23 mnok kommer i all hovedsak fra eiendomsmegling (14 mnok) og netto betalingsformidling (7 mnok). Veksten fra eiendomsmeglingen skyldes høy aktivitet med flere solgte boliger.

Andre inntekter

Andre inntekter utgjorde 16 (9) mnok en økning på 8 mnok. Økningen knyttes til gevinst ved salg av 2 av bankens hytter (4 mnok) samt økte andre inntekter eiendomsmegling (3 mnok).

Netto inntekter fra finansielle investeringer

Netto inntekter fra finansielle investeringer ble på 64 (50) mnok. Inntektsøkningen skyldes i hovedsak verdiøkning på aksjene i SpareBank 1 Betaling AS (Vipps, BankAxept og BankID) på om lag 20 mnok samt høyere utbytte (9 mnok) på aksje- og egenkapitalbevisporteføljen sammenlignet med 2017.

Netto resultat fra eierinteresser 30 (34) mnok som er noe lavere enn resultatet i 2017. Dette skyldes et lavere resultat fra SpareBank 1 Gruppen pga. lavere forsikrings- og finansresultater i 2018.

Vipps-fusjonen

I forbindelse med fusjonen mellom Vipps AS, BankAxept AS og BankID Norge AS ble det foretatt en verdivurdering av selskapene. Det fusjonerte selskapet ble verdsett til om lag 3.900 mnok og SpareBank 1 bankene har en samlet eierandel på ca. 25 % i det nye selskapet Vipps AS, tilsvarende en verdi på

om lag 860 mnok. Sparebanken Telemark har en eierandel i SB1 Betaling AS (som er eier av 25 % av Vipps AS) på 3,5 %. Bankens bokførte verdi i det nye selskapet er ca. 31 mnok.

Sparebanken Telemark bokfører investeringen i aksjene til virkelig verdi over resultatet. Verdivurderingen og fusjonen av Vipps AS, BankAxept AS og BankID Norge AS medfører en positiv resultateffekt på om lag 20 mnok for 2018.

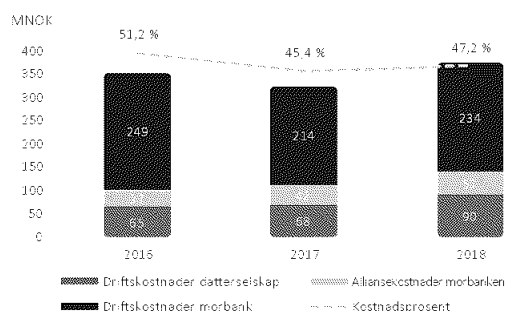
Fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring og DNB Forsikring

Fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring AS og DNB Forsikring AS ble godkjent av Finanstilsynet i desember 2018, og trådte i kraft fra 1. januar 2019. Det fusjonerte selskapets navn er Fremtind Forsikring AS. Det vises for øvrig til omtale i delårsrapport for fjerde kvartal 2018 og eget temakapittel i årsrapporten om Sparebanken Telemark.

Driftskostnader

Konsernets samlede driftskostnader var på 324 (282) mnok. Driftskostnader i % av totale driftsinntekter utgjorde 47,2 (45,4) %. Tilsvarende tall for morbanken utgjorde 45,0 (42,2) %.

Driftskostnadene viser en økning på 42 mnok hvorav 15 mnok skyldes økte kostnader EiendomsMegler 1 Telemark som følge av innfusjonering av meglervirksomheten til Skien Boligbyggelag (ref. omtale i årsberetningen for 2017). Økningen i driftskostnadene i morbanken på 28 mnok skyldes kostnader knyttet til børsnoteringen av banken, individuelle sluttpakker samt økte IT og allianse kostnader.

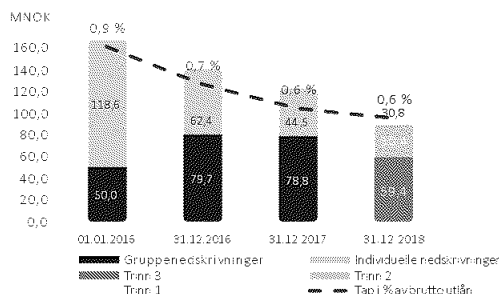
Tap på utlån og garantier

IFRS 9 «Finansielle instrumenter» erstatter IAS 39 fra og med 01.01.18. Dette har blant annet påvirket måten konsernet vurderer behovet for tapsnedskrivninger på. Etter tidligere regler under IAS 39 fant nedskrivninger for tap bare sted når det var objektive bevis for at en tapshendelse hadde inntruffet etter førstegangs balanseføring. Etter IFRS 9 skal tapsavsetning derimot innregnes basert på forventet kreditttap (ECL) - se

STYRETS BERETNING

nærmere beskrivelse i note 2 regnskapsprinsipper.

Tapsavsetningen i balansen er redusert med 4,0 mnok til 121 mnok sammenlignet med 01.01.18. Tapsavsetning i % av brutto utlån utgjør 0,6 % av brutto utlån som er uendret fra 01.01.18. Tapsavsetning fordeles med 83 mnok på bedriftsmarkedet og 37 mnok på personmarkedet.

Styret har lagt vekt på at banken skal ha en moderat risikoprofil for kredittrisiko, og har historisk hatt lave tap på utlån og garantier. Banken har i sin kredittvurdering tatt hensyn til aktuelle risikofaktorer. Styret anser de avsetninger/nedskrivninger som er gjennomført i regnskapet som tilstrekkelige til å møte eventuelle verdifall på dagens utlån og garantier.

Banken har tett oppfølging av engasjementer i risikoklasse J og K (trinn 3 i nedskrivningsmodellen etter IFRS 9). Problemlån (klasse J og K - misligholdte og tapsutsatte engasjementer) var ved utgangen av 2018 på 121 mnok (125), herav misligholdte engasjement på 69 (71) mnok. Brutto misligholdte engasjement utgjorde 0,2 (0,3) % av brutto utlån. Etter styrets vurdering har banken god oversikt over lån i risikoklasse J og K. Kvaliteten i bankens utlånsporfølje er etter styrets vurdering god.

Disponering av årets overskudd

Årsresultatet før øvrige resultatposter i Sparebanken Telemark morbank ble 279 mnok. Egenkapitalbrøken for 2018 ved beregning av resultatfordeling er beregnet forholdsmessig mellom de to eiergrupperingene – egenkapitalbevis og samfunnsleid kapital. Resultat tilført egenkapitalbevis eierne er beregnet med 36 % eierskap i perioden 01.01-02.10.18 og 51,1 % i perioden 03.10.-31.12.18 som gir en vektet eierbrøk for 2018 39,7 % tilført egenkapitalbevisiere og 60,3 % samfunnsleid kapital.

Banken har som mål at om lag halvparten av årets ordinære resultat tilhørende egenkapitalbevisiere deles ut som utbytte. I samsvar med bankens målsatte utbyttepolitikk anbefaler styret et kontantutbytte for 2018 på NOK 5,50 per egenkapitalbevis tilsvarende 60 mnok.

2 Fondsobligasjonen er etter IAS 39 klassifisert som egenkapital i bankens balanse.

Styret foreslår at årets resultat disponeres slik (tall i hele tusen kroner):

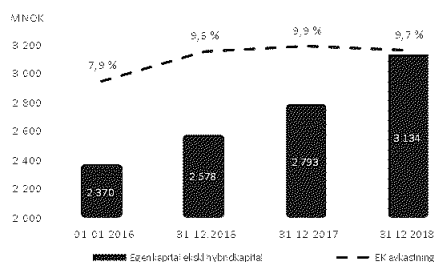
Overført til sparebankens fond	164 731
Overført til utjevningsfond	50 860
Avsatt til utbytte	59 943
Avsatt til gaver	3 500
Sum disponert	279 034

I tillegg er egenkapitalen til banken belastet med 3,2 mnok knyttet til renter på fondsobligasjonen. Rentekostnadene er fordelt etter eierbrøk med 1,3 mnok belastet utjevningsfond og 1,9 mnok belastet sparebankens fond. I forbindelse med børsnoteringen og utstedelse av nye egenkapitalbevis (emisjon) på 100 mnok har banken utgiftsført 9,2 mnok etter skatt direkte mot egenkapitalen. Det vises til egenkapitaloppstillingen for nærmere spesifisering av endring egenkapital i 2018.

BALANSE OG SOLIDITET

Egenkapital og soliditet

Konsernets egenkapital ekskl. hybridkapital² var ved utgangen av 2018 på 3.134 (2.793) mnok tilsvarende 12,8 (12,1) % av balansen.

Egenkapitalavkastningen på årsresultatet var på 9,7 (9,9) %.

Egenkapitalbevis

Pr. 31.12.2018 har banken en eierandelskapital på 1.090 mnok bestående av 10.898.630 egenkapitalbevis til pålydende kr 100. Kursen på egenkapitalbeviset var ved årsskiftet kr 116,96 på Oslo Børs.

Kapitaldekning

Ved maksimalt pådrag av motsyklisk konjunkturbuffer³ kan det regulatoriske kravet til ren kjernekapitaldekning for en ikke-systemviktig bank bli på 12,5 %, kjernekapitaldekning 14,0 % og kapitaldekning 16,0 %. Høsten 2017 mottok banken Finanstilsynets Pilar II krav⁴ på som ble på 2,2 %-poeng.

3 Motsyklisk kapitalbuffer per 31.12.2018 er 2,0 %, men økes til 2,5 % per 31.12.2019
4 Med hjemmel i Finansforetaksloven § 13-6 syvende ledd annet punkt

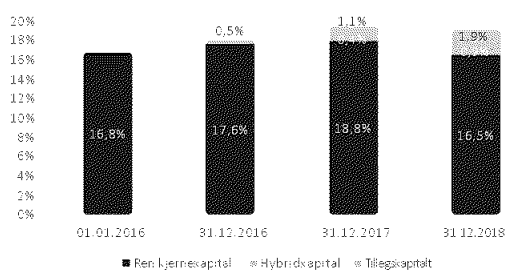

Som følge av dette kravet oppjusterte banken i 2017 sine interne soliditetskrav hvor ren kjernekapitaldekning ble satt til minimum 16 %, kjernekapitaldekning på 17 % og kapitaldekning på 19 %. Bankens interne fastsatte soliditetskrav inkluderer management buffer på 0,8 %-poeng.

Fra 2018 foretar banken forholdsmessig konsolidering for eierandeler i SB1 Boligkreditt AS, SB1 Næringskreditt AS, SB1 Kredittkort AS, SB1 Finans Midt Norge AS og SamSpar Bankinvest AS (BN Bank).

Ved utgangen av 2018 hadde banken en forholdsmessig konsolidert ren kjernekapitaldekning på 16,5 %, kjernekapitaldekning på 17,4 % og kapitaldekning på 19,3 %. Uvektet kjernekapitaldekning (LR) forholdsmessig konsolidert er på 8,4 %.

Tilsvarende tall for morbanken var ren kjernekapitaldekning på 18,2 (18,0) %, kjernekapitaldekning på 19,0 (18,5) % og kapitaldekning på 20,8 (19,6) %. Uvektet kjernekapitaldekning (LR) for morbanken var på 10,2 (10,0) %.

Banken er ikke involvert i noen rettsvister som vurderes å ha betydning for bankens soliditet eller lønnsomhet. Styret vurderer soliditeten som god ved utgangen av året

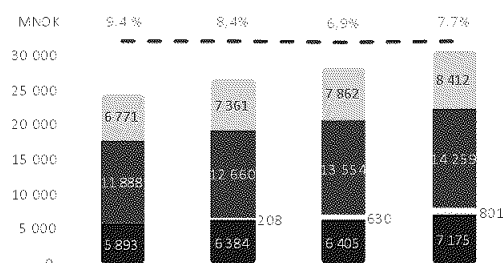
Forvaltningskapitalen

Konsernets forvaltningskapital inkludert overført til kredittforetak var 33.729 (31.546) mnok ved utgangen av året, en økning på 2.184 (2.283) mnok eller 6,9 (7,8) % målt mot 2017. Konsernets forvaltningskapital var på 24.517 (23.054) mnok en økning med 1.462 (1.361) mnok tilsvarende 6,3 (6,3) %.

Utlån

De samlede utlån før overføring til kredittforetak var ved utgangen av 2018 på 30.647 (28.451) mnok. Dette tilsvarer en utlånsvest på 7,7 % sammenlignet med 2017. De samlede utlån etter overføring til kredittforetak, var ved årsskiftet 21.434 (19.960) mnok.

Lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt var ved utgangen av 2018 på 9.213 (8.491) mnok, og som utgjør 30,0 (29,8) % av brutto utlån herav 37,1 (36,7) % av brutto utlån til personmarkedet og 10,0 (8,9) % av brutto utlån til bedriftsmarkedet. Overføringen til SpareBank 1 Boligkreditt AS er på 8.412 (7.862) mnok og overføringen til SpareBank 1 Næringskreditt AS er på 801 (630) mnok per utgangen av 2018. Av bankens brutto utlån utgjør andelen til bedriftsmarkedet om

lag 26 % som er 1 %-poeng opp mot tidligere år. Fordelingen av utlån mellom næring, sektorer og geografiske områder fremkommer i note 8.

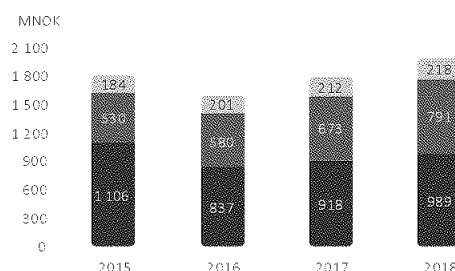
Ved årsskiftet hadde banken fastrenteutlån på 1.615 (1.186) mnok.

Garantier

Bankens avgitte garantier var ved årsskiftet på 325 (349) mnok. Fordelingen av garantier mellom næring, sektorer og geografiske områder og garantiformer fremkommer i note 35.

Rentebærende verdipapirer

Bankens beholdning av rentebærende verdipapirer var ved utgangen av året på 989 (918) mnok. Gjennomsnittlig løpetid på bankens verdipapirportefølje var ved utgangen av året på 2,9 tilsvarende som i 2017 år. Se note 27 for nærmere spesifikasjon. Avkastningen på porteføljen er på 1,3 (2,0) % tilsvarende 13,9 (17,2) mnok.

STYRETS BERETNING

Aksjer, egenkapitalbevis og andeler

Aksjer, egenkapitalbevis og andeler består i all hovedsak av aksjer i allianseselskaper (96 %) og har en bokført verdi på 791 (673) mnok ved utgangen av året se note 28 for nærmere spesifikasjon.

Datterselskaper

Sparebanken Telemark har tre datterselskaper: Tufte Eiendom AS (100 %), Sparebankgården AS (100 %) og EiendomsMegler 1 Telemark AS (51 %). I konsernregnskapet til banken er bankens tre datterselskaper fullt ut konsolidert inn.

Datterselskaper	EiendomsMegler 1 Telemark AS		Sparebankgården AS		Tufte Eiendom AS		Totalt datterselskaper før eliminerings	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Driftsinntekter	48 415	31 514	5 501	5 380	1 301	1 770	55 217	38 663
Driftskostnader	42 844	28 276	2 625	2 453	829	1 823	46 298	32 552
Finansposter	-379	-287	764	777	129	318	514	808
Resultat etter skatt	4 580	2 677	1 607	1 599	350	-191	6 536	4 085

Resultat fra datterselskapene innregnet i resultatet for 2018 er 6,5 (4,1) mnok hvor EiendomsMegler 1 Telemark leverer et resultat etter skatt på 4,6 (2,7) mnok for 2018. Bedring i 2018 sammenlignet med 2017 skyldes høy aktivitet med flere solgte boliger. EiendomsMegler 1 Telemark og Skien Boligbyggelags eiendomsmegleravdeling inngikk i tredje kvartal 2017 avtale om å gå sammen. Dette har styrket meglerens markedsposisjon spesielt i Skien. EiendomsMegler 1 er i dag Telemarks største meglerforetak, med 7 kontor og 30 medarbeidere. Foretaket og hatt god fremgang ved alle avdelinger og omsatte over 1.100 eiendommer i 2018.

Resultat i eiendomsselskapene (Tufte Eiendom AS og Sparebankgården AS) er 2,0 (1,4) mnok.

Tufte Eiendom AS solgte i 2018 Torvet 4 og Bjørnstjerne Bjørnsonsgate 1 på Notodden. Salgssum på bygningene var lik bokført verdi. Tufte Eiendom AS eier per utgangen av året kun Torvet 3 på Notodden der banken er eneste leietaker. Sparebankgården AS eier Storgata 117 og Serine Jeremiassensgate 4 i Porsgrun. Banken er leietaker av begge

bygg og fremleier deler av lokalene i Serine Jeremiassensgate 4 til EiendomMegler 1 Telemark.

I bankens selskapsregnskap er aksjer i datterselskap bokført til historisk kost som ved utgangen av året utgjør 29 (29) mnok. Banken solgte i januar 2018 5,0 % av aksjene i EiendomsMegler 1 Telemark til Skien Boligbyggelag. Gevinsten på 1,0 mnok knyttet til aksjesalget er eliminert i konsernet. Se note 29 for nærmere spesifikasjon.

Eierinteressener i felleskontrollerte virksomhet

Bokført verdi (konsern) av aksjer i felleskontrollerte virksomheter utgjorde 218 (212) mnok. Kostpris på aksjene i de tre felleskontrollerte virksomhetene er på 86 (86) mnok. Investeringene i bankens tre felleskontrollerte selskaper regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet og kostmetoden i morbank regnskapet. Resultat fra felleskontrollerte virksomheter for 2018 er inntektsført med 30,0 (34,1) mnok. Tilsvarende er utbytte inntektsført i morbanken med 22 (50⁵) mnok. Se note 29 for nærmere spesifikasjon.

Felleskontrollerte virksomheter	SamSpar AS		SamSpar Bankinvest AS		EiendomsMegler 1 Næringsmegling AS		Totalt felleskontrollerte virksomheter	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Inntektsført utbytte morbank	22 408	35 606	0	14 069	0	0	22 408	49 675
Resultatandel ordinært resultat inntektsført konsern	22 697	28 013	6 906	7 186	384	-1 119	29 988	34 080

5. 2 års utbytte for SamSpar AS og SamSpar Bankinvest AS i 2017 (gjennomstrømmende utbytte i 2017)

Netto resultat SamSpar AS ble på 23 (28) mnok. Resultat for SpareBank 1 Gruppen i 2018 ble noe lavere enn året før og skyldes lavere finansinntekter, økte forsikringsmessige avsetninger i livvirksomheten, og en kald og snørrik vinter som har gitt en økning i skadeutbetalingene i skadevirksomheten.

Netto resultat SamSpar Bankinvest AS (BN Bank) ble på 6,9 (7,2) mnok som er marginalt svakere enn i 2017. Resultatet til BN Bank er i tråd med styret i BN Bank sine forventninger ved inngangen til året.

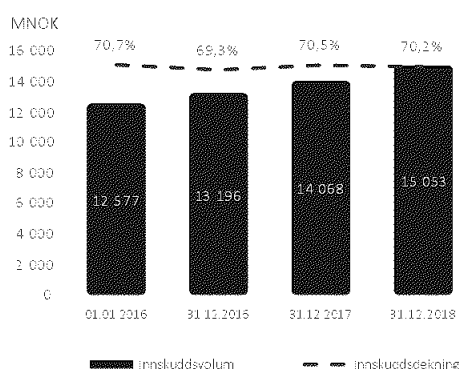
Netto resultat EiendomsMegler 1 Næringsmegling AS på 0,4 (-1,1) mnok. Næringsmegleren hadde god inngang til 2018, men noe lavere aktivitet mot slutten av året.

Innskudd

Innskudd fra kunder var ved utgangen av 2018 på 15.053 (14.068) mnok herav fastrenteinnskudd på 138 (184) mnok.

Innskudd fra kunder har en økning på 7,0 (6,6) % i forhold til utgangen av 2017. Innskudd fra personmarkedet økte i 2018 med 8,9 %, mens innskudd fra bedriftskunder økte med 2,3 %. Innskudd fra bedriftsmarkedet utgjorde ved utgangen av 2018 om lag 28 % av totale innskudd som er tilnærmet uendret fra året før.

Innskuddsdekningen på balansen var ved utgangen av 2018 på 70,2 (70,5) %. Innskuddsdekning inkludert overført til kredittforetak utgjorde 49,1 (49,4) %.

Gjennomsnittlig rente på kundeinnskudd var i 2018 på 1,0 % som er opp med 0,1 %-poeng fra 2017.

Bankens 10 største innskuddskunder utgjør ca. 5 % av bankens totale innskudd. Innskudd som ikke inngår i innskuddsgarantiordningen utgjorde per. utgangen av året i underkant av 19 % av bankens samlede innskudd. Innskuddsporteføljen er diversifisert og store innskudd er i hovedsak bundet i 31 dager. Det vil fortsatt være et prioritert område å legge vekt på den langsiktige sparingen, og banken arbeider aktivt med å få kundene til å tegne faste spareavtaler både i bank og fond.

Langsiktig finansiering

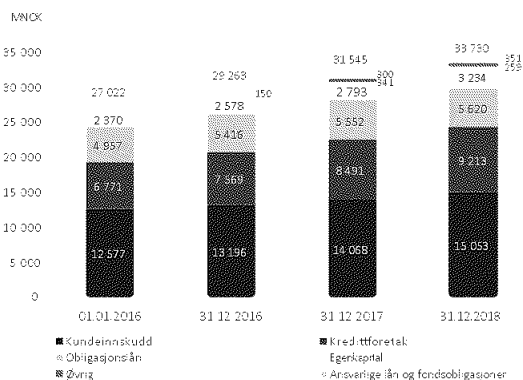
Markedet for pengemarkedsfinansiering har i 2018 vært velfungerende. De tre første kvartalene var preget av optimisme og fallende kredittpåslag for banker mens kredittmarkedene i fjerde kvartal ble påvirket av generell markedsuro med fall i aksjekurser og stigende kredittspreader. Fra bunnen i tredje kvartal har kredittpåslaget for lån med fem års løpetid økt med over 20 basispunkter.

Banken har i 2018 emittert 1.350 mnok i pengemarkedet inkludert 50 mnok i ansvarlig obligasjonslån. Det ansvarlige obligasjonslånet har en kupong på 3 måneders NIBOR pluss 1,40 %-poeng og har førtidig innløsningsrett første gang 1. juni 2023.

Av dette er ca 90 %, tilsvarende 1.175 mnok, emittert i de tre første kvartalene i 2018. Gjennomsnittlig vektet løpetid på emisjonstidspunktet er 5,9 år. Gjennomsnittlig vektet løpetid på pengemarkedslån har gjennom året økt med 0,2 til 3,1 år.

Til sammen utgjorde gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer 5.970 (5.852) mnok i 2018. Banken har i tillegg et bilateralt lån på 150 mnok. Dette er lån fra Eksportfinans ASA med forfall i september 2022. Gjennomsnittlig løpetid på bankens langsiktige finansiering var på 3,1 (2,9) år per utgangen av 2018. Forfall i 2019 utgjør 337 mnok, mens forfall i 2018 var på 585 mnok.

STYRETS BERETNING

Som følge av urolige finansmarkeder og nytt regelverk for finansnæringen forventes de langsiktige finansieringskostnadene fremdeles å være forbundet med høy volatilitet.

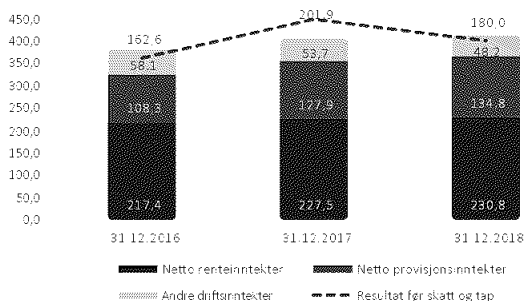
Personmarkedet

Utlånsporteføljen inkludert overført til kredittforetak til personmarkedet var 22.672 (21.413) mnok ved årsskift et. Dette gir en årsvekst på 1.258 (1.413) mnok tilsvarende 6 (7) %.

Banken har god vekst i personmarkedet for kunder i Telemark og telemarkinger bosatt utenfor Telemark. Ved utgangen av året viser tall fra eiendomsverdi at banken har en andel på om lag 24 % av pantsatte boliger på personkundesiden i Telemark.

Personkundemarkedet opplever en stor økning i etterspørselen etter fastrentelån med en vekst i år på 443 mnok (41 %).

Resultat før tap og skatt fra personmarkedet er på 180 mnok mot 200 mnok i 2017. Se note 5 for ytterligere spesifisering.

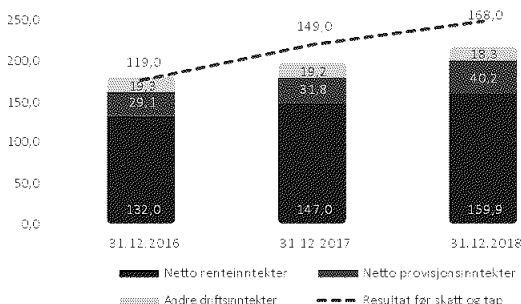

Utviklingen hvor flere velger å ordne de daglige banktjenester selv uten å oppsøke fysiske bankkontorer fortsetter. Banken har derfor fokus på å tilpasse seg gjennom å være tilgjengelige

med rådgivning og gode løsninger i digitale kanaler og utvikle organisasjonen i tråd med behov for relevant kompetanse. For å møte denne endringen har vi blant annet brukervennlige nettsider, chat via nettbanken, mulighet for å ha virtuelle nettmøter, og digitale løsninger for de fleste spareformer.

Bedriftsmarkedet

Utlånsporteføljen inkludert overført til kredittforetak for bedriftsmarkedet var 7.976 (7.038) mnok ved årsskiftet. Dette gir en årsvekst på om lag 940 (422) mnok tilsvarende 13 (6) %. Resultat før tap og skatt fra bedriftsmarkedet er på 168 mnok mot 150 mnok i 2017. Se note 5 for ytterligere spesifisering.

Sparebanken Telemark ønsker å være et attraktivt og kompetent finanshus for næringslivet i Telemark med et bredt tilbud av produkter til konkurransedyktige vilkår.

Gjennom dette bidrar banken med å være en god støttespiller for regionen og for næringslivet generelt, samt å bidra til en positiv utvikling både i forhold til å bevare og skape nye arbeidsplasser i Telemark.

Banken har som ambisjon å være banken som bryr seg, kjenner kunden og gir gode råd, i gode og onde dager. Våre bedriftskunder betjenes både digitalt og direkte. Til sammen jobber 20 medarbeidere med bedriftsmarkedskundene for å bidra til å videreutvikle deres virksomheter.

Organisasjon og personal

Ved utgangen av 2018 hadde konsernet 188 ansatte fordelt på 179,3 årsverk mot 180 ansatte fordelt på 171,2 årsverk året før. Tilsvarende tall i morbanken var 158 ansatte fordelt på 150,8 årsverk mot 158 ansatte fordelt på 152,7 årsverk året før.

Banken hadde i 2018 et gjennomsnittlig sykefravær på 5,5 % mot 6,2 % i 2017. Herav utgjør fravær innenfor arbeidsgiverperioden 4,1 % som er en liten nedgang fra 4,6 % i 2017. Banken er IA-bedrift og har tett samarbeid med bedriftshelsetjenesten, Stamina Helse. Det jobbes aktivt med forebygging av sykefravær og sykmeldte følges tett opp med mulighet for tilrettelegging.

For å fremme bedre helse, øke motivasjon og trivsel har banken en refusjonsordning som dekker deler av utgifter til regelmessig trening og har et eget aktivt bedriftsidrettslag. Bankens ansatte er dekket av behandlingsforsikring som sikrer rask tilgang til behandling ved sykdom.

Organisasjonsundersøkelsen ble gjennomført i september og oktober i 2018. Modellen har størst fokus mot jobbegasjement og arbeidsglede med teoretisk forankring i arbeidslivspsykologi – og spesielt positiv psykologi. Det å ha fokus på mennesker bidrar til økt produktivitet, redusert sykefravær og styrket engasjement, motivasjon og trivsel som gir et godt arbeidsmiljø med engasjerte medarbeidere og gode kundeopplevelser. Undersøkelsen følges opp med aktiviteter, gruppesamtaler og tiltaksplaner.

Det er gjennom året gjennomført flere aktiviteter, både avdelingsvis og for hele banken, som har til hensikt å bygge et godt felles sosialt miljø på arbeidsplassen.

En betydelig del av de ansatte er organisert i Finansforbundet eller LO finans. Bankens ledelse har et godt samarbeid med de tillitsvalgte og hovedverneombudet, og det gjennomføres månedlige møter i Samarbeidsutvalget for å være tett på organisasjonen og arbeidsmiljøet. Banken er tilknyttet Finans Norge som er hovedorganisasjon for finansnæringen i Norge og ivaretar finansbedriftenes felles interesser i næringspolitikk, nærings samarbeid og arbeidsliv.

Det jobbes målrettet innenfor sikkerhet ved forebygging gjennom sikkerhetsrutiner og opplæring. Det har ikke skjedd ulykker eller personskader på arbeidsplassen. Av vesentlige hendelser på bankens kontorer nevnes vannskade i Torggata 13, Skien og innbrudd i Bøgata 49, Bø.

Likestilling

I bankens representantskap er det 24 medlemmer, hvorav 9 kvinner og 15 menn. I bankens styre er det 8 faste medlemmer, av disse er 4 kvinner og 4 menn. Av bankens 158 ansatte er 92 kvinner og 66 menn. Det er to kvinner og fire menn i bankens ledergruppe og blant bankens øvrige sjef, ledere, avdelingsledere og banksjefer er det fem kvinner og 12 menn.

Banken har som mål at begge kjønn er representert i balansert grad der beslutningene treffes. I utvelgesprosesser legges det vekt på kompetanse og egnethet og det er ingen forskjeller i forhold til kvinner og menns mulighet til å søke videre utvikling og nye stillinger. Kriterier for fastsettelse av lønn er ikke påvirket av den ansattes kjønn og gjennomsnittlig lønnsnivå innenfor sentrale stillingskategorier i banken er den samme uavhengig av kjønn. Det ble i forbindelse med det lokale lønnsoppgjøret foretatt en likelønns gjennomgåelse som bekrefter dette.

Likelønn har senere vært tema i Samarbeidsutvalget.

Samfunnsansvar

Som en lokal sparebank og sentral aktør i Telemark har banken et bredt fokus på å ta sin del av ansvaret ved å skape verdier for det samfunnet vi er en del av – både fordi det har en verdi i seg selv og fordi samfunnsnyttig forretningsvirksomhet bidrar til langsiktig verdiskaping, godt omdømme og engasjerte medarbeidere. Informasjon om konsernets arbeid for å ivareta sitt samfunnsansvar er beskrevet ytterligere på bankens hjemmeside og i eget temakapittel i årsrapporten for 2018.

Miljø

Miljøbevissthet skal prege bankens virksomhet og banken skal kontinuerlig arbeide for miljøvennlig drift for å redusere belastningen på det ytre miljø.

Banken tilbyr stadig flere elektroniske tjenester, noe som stimulerer til en mer miljøvennlig adferd blant kundene. I den daglige kommunikasjonen med kunder benyttes i størst mulig grad e-post, SMS, chat og nettmøter. Som en naturlig konsekvens av økt bruk av digitale kanaler er papirforbruket betydelig redusert.

En stor del av bankens møtevirksomhet forgår sentralt i Oslo eller ved ett av bankens sju kontorer, noe som betyr at det kan bli en del reising. Det oppfordres generelt til samkjøring der det er mulig, i tillegg til offentlig kommunikasjon. Banken har fire biler til disposisjon for de ansatte, to av disse er el-biler.

Bruk av videokonferanse er en vanlig kommunikasjonskanal i banken. Internt i Sparebanken Telemark benyttes Skype-møter som en miljøvennlig og effektiv metode. Sparebanken Telemark er opptatt av å øke bevisstheten rundt dette temaet og hva hver enkelt medarbeider kan bidra med. Dette er i første rekke knyttet til arbeidsmåter som sikrer at banken holder miljømessig orden i eget hus. Bankens miljøambisjon er å være på nivå med de forventninger som stilles til bransjen, blant annet gjennom Sparebankforeningens klimaanbefaling.

Forskning og utvikling

Banken driver ikke egen forsknings- og utviklingsaktiviteter.

STYRETS BERETNING

Eierstyring og selskapsledelse

Eierstyring og selskapsledelse i Sparebanken Telemark omfatter de verdier, mål og overordnede prinsipper som banken styres og kontrolleres etter og legger grunnlaget for langsiktig verdiskaping til det beste for egenkapitalbeveiere, kunder, ansatte og andre interessenter.

Sparebanken Telemark følger den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse (NUES) av 17. oktober 2018. Det er ingen vesentlige avvik mellom anbefalingen og hvordan denne etterleves i Sparebanken Telemark. Mindre tilpasninger er gjort av hensyn til at en sparebank er en selveiende institusjon, og at styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene er ulik aksjeselskaper. Se for øvrig utfyllende informasjon om eierstyring på bankens hjemmeside og eget temakapittel i årsrapporten for 2018.

RISIKOSTYRING

Risikostyring og internkontroll

Risikostyring i Sparebanken Telemark skal sikre at risikoesponeringen til enhver tid er kjent og innenfor rammer trukket opp av styret. Risikostyringen skal underbygge og støtte opp under bankens aktiviteter for å nå sine mål og bidra til stabile og gode resultater. Styret har nedfelt egne prinsipper for risikostyring gjennom «Policy for risiko- og kapitalstyring». Dokumentet definerer det overordnede rammeverk for risikostyringen, herunder styring av de ulike risikoer. Risikoesponering og risikoutvikling følges opp og rapporteres periodisk til bankens styre og ledelse. I lys av de regelendringer som kommer, vurderer styret at risikostyring blir et strategisk viktig område i banken for å oppnå lønnsom vekst og økt verdiskapning i forhold til den risiko som banken påtar seg. Internkontroll skal bidra til å skape effektiv drift og forsvarlig håndtering av de risikoer som banken er eksponert for, slik at banken kan nå sine forretningsmessige mål på en trygg måte. Bankens har hatt KPMG AS som internrevisor fra 1. januar 2013.

Sparebanken Telemark eksponeres for ulike risikoer. De viktigste risikogrupperne er beskrevet nedenfor.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er definert som risiko for tap som følge av at kunder og/eller interessenter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser. Kredittrisiko i utlånsporteføljen er bankens største økonomiske risiko. Risikoen styres løpende i henhold til bankens kredittpolicy, kredittfullmakter, rutiner for kredittgivning og ulike rapporterings- og oppfølgingskrav. Sparebanken Telemark bruker statistiske modeller utviklet i Sparebank 1 Alliansen som grunnlag for å følge opp utviklingen i porteføljen.

Utlån til personkunder er i all hovedsak boligfinansiering. Kvaliteten i personmarkedsporteføljen vurderes å være god. Det meste av personmarkedslåneene er sikret med pant i fast eiendom og belåningen er gjennomgående moderat sett opp mot sikkerhetsverdiene. Dette tilsier at det er begrenset tapspotensiale så lenge verdiene ikke forringes vesentlig.

For bedriftsmarkedsporteføljen er den totale kreditt-eksponeringen størst mot næringsseiendom og eiendomsprosjekter hvor engasjementene i all hovedsak er sikret med pant i fast eiendom. Det har de siste årene vært lave tap på utlån og banken følger aktivt opp løpende engasjementer.

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer innebærer også kredittrisiko. Styret har gjennom bankens markedsstrategi vedtatt rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og utsteder. Hovedtyngden av bankens beholdning av rentebærende verdipapirer omfatter verdipapirer utstedt av den norske stat, banker, kredittforetak og store industriforetak med høy kredittrisiko. Alle verdipapirene er denominert i norske kroner.

Det er styrets vurdering at bankens kredittrisiko er moderat.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler på verdipapirer som renter, kredittrisiko, valuta og verdipapirkurser. Styring av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer. Administrasjonen rapporterer periodisk til styret bankens posisjoner i forhold til rammene.

Ved en endring i markedsrenten kan Sparebanken Telemark parallelt gjennomføre renteendringer for alle finansielle balanseposter unntatt de som har rentebindingstid. Basert på risikobildet per 31.12.18 ville den økonomiske konsekvens av renteøkning på 2 %-poeng utgjøre en rentekostnad på om lag 4 mnok på årsbasis for hele bankens balanse ref. note 16.

Det er styrets vurdering at bankens markedsrisiko er lav.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at banken ikke er i stand til å overholde sine betalingsforpliktelser. Bankens utarbeider årlig en likviditetsstrategi som blant annet tar for seg bankens likviditetsrisiko. Bankens likviditetsrisiko avdekkes gjennom bankens likviditetsreserve/buffer. Hovedmålet for banken er å opprettholde bankens overlevelsessevne i en normalsituasjon, uten ekstern finansiering i 12 måneder. I tillegg skal banken overleve minimum 90 dager i en «stor stress» -situasjon der

man ikke har tilgang på funding fra kapitalmarkedet. Ved utgangen av 2018 hadde banken tilstrekkelig med likviditet og reserve til å fortsette sin aktivitet i over 12 måneder uten tilførsel av ekstern likviditet. Bankens styre har vedtatt en likviditetspolicy som blant annet inneholder beredskapsplaner og stresstester. Bankens likviditetsrisiko er redusert gjennom spredning av finansieringen på ulike markeder, kilder og løpetider. Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde. Banken hadde en innskuddsdekning på om lag 70 % ved utgangen av året mot en ramme som sier at innskuddsdekningen skal være minimum 65 %, og med et mål på 75 %.

Likviditeten i Sparebanken Telemark har vært tilfredsstillende i 2018, og ved utgangen av året har banken en likviditetsbuffer (LCR) på 173 (296) % som er godt over minimumskravet som per 31. desember er på 100 %. Gjennomsnittlig LCR har vært 243 (169) % i 2018.

Styret vurderer likviditetssituasjonen som god, og at bankens likviditetsrisiko er lav.

Eierrisiko

Eierrisikoen er risikoen for at Sparebanken Telemark blir påført negative resultater fra eierposter i strategisk eide selskap og / eller må tilføre ny egenkapital til disse selskapene.

Sparebanken Telemark har i hovedsak eierrisiko gjennom indirekte eierandeler i SpareBank 1 Gruppen AS (1,5 %) og BN Bank ASA (2,5 %) samt direkte eierandeler i SpareBank 1 Boligkreditt AS (4,6 %), Sparebank 1 Næringskreditt AS (5,5 %), SpareBank1 Kredittkort AS (4,0 %), SpareBank 1 SMN Finans AS (4,2 %), SpareBank 1 Markets AS (0,7 %), Sparebanken Østlandet (0,4 %) og SpareBank 1 Betaling AS (3,5 %).

Bankens eierrisiko vurderes som lav.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Styring av operasjonell risiko tar utgangspunkt i «Policy for risiko- og kapitalstyring». Det utføres årlig en vurdering av operasjonell risiko i alle vesentlige forretnings- og støtteprosesser i banken. Dette inkluderer vurdering og oppfølging av handlingsplaner for identifisert risiko. Innenfor de enkelte fagområder (forretnings- og støtteprosesser) er det definert risikoer med tilhørende kontroll- og styringstiltak. Banken bruker en taps- og hendelsesdatabase (ProAware) hvor registrering av uønskede hendelser inngår. Den enkelte leder gjør en vurdering av etterlevelse og kvalitetsnivå innen sitt ansvarsområde og rapporterer dette oppover i organisasjonen. Årlig utarbeides det en lederbekreftelse av

risikostyringen i banken.

Kapitalberegningen for operasjonell risiko er foretatt etter basismetoden slik den er beskrevet i Kapitalkravforskriften. Med bakgrunn i overnevnte styrings- og kontrollhandlinger mener styret at banken har tilfredsstillende kontroll.

Det er styrets vurdering at bankens operasjonelle risiko er lav. EUs andre betalingstjenstedirektiv (PSD2) trådte i kraft i EU i februar 2018, men gjennomføres nå i Norge med virkning fra 1. april 2019. Dette innebærer endringer i finansforetaksloven og tilhørende forskrifter, og som åpner for nye typer konsesjoner og betalingstjenester.

PSD2 (Revised Payment Services Directive) er et EU direktiv som regulerer betalingstjenester i EUs indre marked. Siden Norge er medlem av EØS omfatter dette også Norge. En av intensjonen med PSD2 er å legge til rette for økt konkurranse i markedet, og betalingstjenester vil kunne utføres ved hjelp av andre tilbydere enn de tradisjonelle bankene. Disse tilbyderne/aktørene (som altså ikke trenger å være bank) kan utføre rene betalingstjenester på vegne av kundene, samt innhente informasjon fra kundens konti og sammenstille disse på tvers av bankene dersom kunden har kundeforhold i flere banker.

Bankene må derfor tilpasse sine konto-tjenester, slik at kunden kan benytte andre tilbydere av betalingstjenester for å utføre sine betalinger eller sammenstille sine kontodata. Det foregår nå et omfattende samarbeid i banknæringen med å forberede innføringen av PSD2 slik at det tilrettelegges for de nye aktørene.

Compliance (etterlevelse)

Sparebanken Telemark arbeider kontinuerlig med etablering og vedlikehold av gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Styret vedtar bankens prinsipper for overordnet styring og kontroll. Retningslinjer for compliance er godkjent av administrerende banksjef.

EUs arbeid med å harmonisere regelverket innenfor EU/EØS området medfører en rekke nye reguleringer som banken må tilpasse seg. Nye reguleringer vil fortløpende inkluderes i bankens rutiner og retningslinjer.

Kapitalstyring

Banken skal ha en moderat risikoprofil der ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Banken har som målsetting å opprettholde nåværende «rating» for derved å sikre en langsiktig og god tilgang på ordinære innlån fra kapitalmarkedene. Størrelsen på bankens kapital skal være i samsvar med en slik ambisjon.

Styret i banken gjør løpende vurderinger av kapital situasjonen

STYRETS BERETNING

og fremtidige kapitalkrav. Styret legger vekt på at banken skal være tilstrekkelig kapitalisert til å innfri regulatoriske krav og markedsmessige krav. I 2018 har banken lagt ut et ansvarlig obligasjonslån pålydende 50 mnok. Dette har styrket soliditeten til banken med 0,4 %-poeng i kapitaldekning.

Fortsatt drift

Årsregnskapet og konsernregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Bankens drift og stilling sammenholdt med bankens kortsiktige og langsiktige prognoser for årene fremover, danner grunnlag for dette. Banken har god soliditet og kjernekapital, og bankens kapitaldekning ligger over interne soliditetsmål og myndighetenes minimumskrav.

Utsiktene fremover

Styret vurderer bankens resultat som godt.

Styret forventer i tråd med markedsaktørene at markedsrentene vil øke svakt fremover i tråd med at styringsrenten settes gradvis opp. Det er usikkerhet knyttet til fremtidig konjunkturutvikling blant annet på grunn av Brexit og den pågående handelskrigen

mellom Kina og USA. Styret legger til grunn et hovedscenario med noe lavere økonomisk vekst, men fremdeles en positiv real kjøpekraft og en svak positiv utvikling i boligprisene i Telemark.

Arbeidsledigheten i Telemark forventes å være lav. En stor andel av verdiskapningen i Telemark er knyttet til prosessindustrien i Grenland og en stabil svak krone vil være gunstig for eksportrettet industri. I et scenario med svakt stigende renter forventer styret at det fremdeles vil være sterk konkurranse om boliglån, slik styret også tidligere har kommunisert. Bankens opplever god tilgang på finansiering til næringslivet som indikerer en positiv utvikling for næringslivet i Telemark.

Det forventes fremdeles press på utlånsmarginer som betyr at banken må ha fokus på kostnadsutviklingen for å oppnå en tilfredsstillende lønnsomhet. Dette betyr at vi legger stor vekt på å implementere teknologiske og digitale løsninger fra SpareBank 1 Alliansen for å effektivisere verdikjeden.

Styret forventer fortsatt stabil utvikling i fylket, både med hensyn til boligprisutvikling og økonomisk vekst.

Styret i Sparebanken Telemark
Porsgrunn, 5. mars 2019

Per Richard Johansen
Styrets leder

Ingeborg Fogt Bergby

Jan Berge

Per Wold

Anja K. Hjelseth

May Britt B. Boye

Anne Berg Behring

Jan Erling Nilsen

Per Halyørsen
Adm. banksjef

Resultat

Morbank		Konsern		
2017	2018	Noter	2018	2017
616 889	601 810		600 747	615 693
	56 731		56 731	0
242 438	267 835		267 286	242 049
374 452	390 705	19	390 192	373 644
184 211	196 523		236 160	209 925
21 590	21 555		21 555	21 590
2 495	7 604		16 475	8 872
165 116	182 572	20	231 080	197 207
62 437	42 958		19 318	10 939
		29	29 988	34 080
5 015	15 969		15 112	5 015
67 452	58 927	21	64 417	50 034
607 020	632 205		685 689	620 884
122 866	147 565	22, 24	181 292	144 884
123 621	128 078	23	132 300	125 309
9 556	8 560	30	10 200	11 925
256 043	284 203		323 792	282 118
350 977	348 001		361 897	338 766
-4 651	-983	11	-983	-4 651
-3 300		29		
352 329	348 985		362 880	343 417
74 451	69 951	25	71 820	75 668
277 878	279 034		291 060	267 749
			288 816	266 571
			2 244	1 178
kr 10,19	kr 10,82	38	kr 11,20	kr 9,80

* Renteinntekter for 2017 er lagt inn på linjen «Renteinntekter, amortisert kost», og inkluderer renteinntekter fra finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over resultat, og ikke omarbeidet etter IAS 1.

RESULTAT

Utvidet resultat

Morbank		Oppstilling over andre inntekter og kostnader		Konsern	
2017	2018		Noter	2018	2017
277 878	279 034	Årsresultat		291 060	267 749
		Poster som reverseres over resultat			
9 993		Endring i virkelig verdi for investeringer tilgjengelig for salg	28		9 993
		Andel andre inntekter og kostnader fra felleskontrollert virksomhet **	29	-1 171	-2 854
	5 331	Verdiendring utover tapsavsetning på utlån klassifisert til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader		5 331	
		Poster som ikke reverseres over resultat			
-23 089	2 852	Estimatawik pensjon	24,25	2 852	-23 089
-13 095	8 183	Sum over andre inntekter og kostnader		7 012	-15 949
264 782	287 217	Totalresultat		298 072	251 800
		Majoritetsandel av totalresultat		295 828	250 622
		Minoritetsandel av totalresultat		2 244	1 178

** Kategorien tilgjengelig for salg er tatt bort i IFRS 9, og vil fra og med 01.01.18 inneholde gjeldsinstrumenter som er klassifisert som virkelig verdi over totalresultatet med reklassifisering.

BALANSE

Balanse

Morbank		Konsern		
31.12.17	31.12.18	Noter	31.12.18	31.12.17
Eiendeler				
133 894	29 898		29 898	133 894
1 075 976	911 189	14	911 189	1 075 976
19 876 904	21 357 437	8-12	21 327 573	19 838 978
917 551	988 844	27	988 844	917 551
3 974	27 190	17	27 190	3 974
673 394	790 538	28	790 538	673 394
28 864	28 722	29		
85 838	85 838	29	218 258	211 849
119 773	122 580	30	164 607	168 446
15 431	12 870	25	12 839	15 162
4 593	26 963	31	45 584	15 081
22 936 191	24 382 069		24 516 519	23 054 306
Sum eiendeler				
Gjeld				
150 112	150 168	14, 33	150 168	150 112
14 080 421	15 063 717	32	15 052 581	14 068 040
5 551 909	5 619 855	33	5 619 855	5 551 909
13 119	12 519	17	12 519	13 119
200 372	250 549	36	250 549	200 372
77 008	68 770	25	70 941	78 613
31 156	21 188	24	21 188	31 156
59 615	92 338	34	104 294	67 933
20 163 712	21 279 104		21 282 095	20 161 255
Sum gjeld				
Egenkapital				
685 664	1 089 863		1 089 863	685 664
1 876	98 497		98 497	1 876
289 706	305 351		305 351	289 706
1 671 040	1 493 501		1 493 501	1 671 040
100 000	100 000		100 000	100 000
24 193	15 752		142 554	141 630
			4 658	3 136
2 772 479	3 102 964	38, 39	3 234 424	2 893 052
22 936 191	24 382 069		24 516 519	23 054 306
Sum egenkapital og gjeld				
Poster utenom balansen:				
8 491 535	9 212 918	8, 9	9 212 918	8 491 535

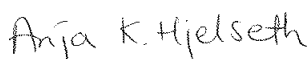
Styret i Sparebanken Telemark
Porsgrunn, 5. mars 2019

Per Richard Johansen
Styrets leder

Per Wold

Anne Berg Behring

Ingeborg Fogt Bergby

Anja K. Hjelseth

Jan Erling Nilsen

Jan Berge

May Britt B. Boye

Per Halvorsen
Adm. banksjef

EGENKAPITAL

Egenkapitalendring

Endringer i egenkapitalen morbank	Eierandels- kapital	Overkurs- fond	Utjevnings- fond	Spare- bankens fond	Hybrid- kapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 31.12.17	685 664	1 876	289 706	1 671 040	100 000	24 193	2 772 479
IFRS 9 implementeringseffekt			-483	-860			-1 344
Egenkapital 01.01.18	685 664	1 876	289 223	1 670 180	100 000	24 193	2 771 136
Utbytte og gaver fra 2017, utbetalt 2018			-40 000	-3 000			-43 000
Utbetalte renter fondsobligasjoner			-1 274	-1 935			-3 209
Utbytteemisjon i Q2 2018	43 894	16 106	-60 000				
Konvertering grunnfond ifm børsnotering Q4 2018	272 586	77 414		-350 000			
Emisjon ifm børsnotering i Q4 2018	87 719	3 101					90 821
Resultat før øvrige resultatposter			110 803	168 231			279 034
<i>Poster som reverseres over resultat:</i>							
Reversering urealiserte gevinster			3 350	5 091		-8 441	
Verdiendring utover tapsavsetning på utlån klassifisert til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader			2 117	3 214			5 331
<i>Poster som ikke reverseres over resultat:</i>							
Estimatavvik pensjon			1 132	1 720			2 852
Egenkapital 31.12.18	1 089 863	98 497	305 351	1 493 501	100 000	15 752	3 102 964

Utbytteemisjon i 2018 ved utstedelse av 438.942 nye egenkapitalbevis til tegningskurs NOK 136,69.

Bankens egenkapitalbevis ble 3. oktober 2018 tatt opp til notering på Oslo Børs. Det ble i den forbindelse foretatt en konvertering av grunnfondet med mnok 350 samtidig med utstedelse av nye egenkapitalbevis mnok 100 til tegningskurs NOK 114,00. Totalt antall egenkapitalbevis etter børsnoteringen er 10.898.630 hver til pålydende NOK 100,00.

Fond for urealiserte gevinster utgjør 15,8 mnok per 31.12.18. Beløpene inngår i annen egenkapital.

Endringer i egenkapitalen morbank	Eierandels- kapital	Overkurs- fond	Utjevnings- fond	Spare- bankens fond	Hybrid- kapital	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.17	675 664	1 876	236 094	1 515 468		14 200	2 443 302
Utbytte og gaver fra 2016, utbetalt 2017			-40 000	-4 500			-44 500
Utbytteemisjon Q2 2017	10 000						10 000
Fondsobligasjon					100 000		100 000
Utbetalte renter på fondsobligasjon			-408	-697			-1 105
Resultat før øvrige resultatposter			102 540	175 338			277 878
<i>Poster som reverseres over resultat:</i>							
Endring i virkelig verdi for investeringer tilgjengelig for salg						9 993	9 993
<i>Poster som ikke reverseres over resultat:</i>							
Estimatavvik pensjon			-8 520	-14 569			-23 089
Egenkapital 31.12.17	685 664	1 876	289 706	1 671 040	100 000	24 193	2 772 479

Utbytteemisjon i 2017 ved utstedelse av 100.000 nye egenkapitalbevis til tegningskurs NOK 100,00.

Fond for urealiserte gevinster utgjør 24,2 mnok per 31.12.17. Beløpene inngår i annen egenkapital.

EGENKAPITAL

Endringer i egenkapitalen konsern	Eierandels- kapital	Overkurs- fond	Utjevnings- fond	Spare- bankens fond	Hybrid- kapital	Annen egenkapital	Majoritets- interesser	Minoritets- interesser	Sum egenkapital
Egenkapital 31.12.17	685 664	1 876	289 706	1 671 040	100 000	141 630	2 889 916	3 135	2 893 051
IFRS 9 implementeringseffekt			-483	-860			-1 344		-1 344
Egenkapital 01.01.18	685 664	1 876	289 223	1 670 180	100 000	141 630	2 888 572	3 135	2 891 708
Utbytte og gaver fra 2017, utbetalt 2018			-40 000	-3 000			-43 000	-968	-43 968
Utbetalte renter fondsobligasjoner			-1 274	-1 935			-3 209		-3 209
Salg 5 % av aksjer i datterselskap jan 2018						754	754	246	1 000
Utbytteemisjon i Q2 2018	43 894	16 106	-60 000						
Konvertering grunnfond ifm børsnotering Q4 2018	272 586	77 414		-350 000					
Emisjon ifm børsnotering i Q4 2018	87 719	3 101					90 821		90 821
Resultat før øvrige resultatposter			110 803	168 231		9 783	288 816	2 244	291 060
<i>Poster som reverseres over resultat:</i>									
Reversering urealiserte gevinster			3 350	5 091		-8 441			
Verdiendring utover tapsavsetning på utlån klassifisert til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader			2 117	3 214			5 331		5 331
Andre inntekter og kostnader fra felleskontrollert virksomhet						-1 171	-1 171		-1 171
<i>Poster som ikke reverseres over resultat:</i>									
Estimatavvik pensjon			1 132	1 720			2 852		2 852
Egenkapital 31.12.18	1 089 863	98 497	305 351	1 493 501	100 000	142 554	3 229 766	4 658	3 234 424
Egenkapital 01.01.17	675 664	1 876	236 094	1 515 468		145 797	2 574 899	3 389	2 578 288
Utbytte og gaver fra 2016, utbetalt 2017			-40 000	-4 500			-44 500	-1 432	-45 932
Utbytteemisjon Q2 2017	10 000						10 000		10 000
Fondsobligasjon					100 000		100 000		100 000
Utbetalte renter på fondsobligasjon			-408	-697			-1 105		-1 105
Resultat før øvrige resultatposter			102 540	175 338		-11 307	266 571	1 178	267 749
<i>Poster som reverseres over resultat:</i>									
Endring i virkelig verdi for investeringer tilgjengelig for salg						9 993	9 993		9 993
Andre inntekter og kostnader fra felleskontrollert virksomhet						-2 854	-2 854		-2 854
<i>Poster som ikke reverseres over resultat:</i>									
Estimatavvik pensjon			-8 520	-14 569			-23 089		-23 089
Egenkapital 31.12.17	685 664	1 876	289 706	1 671 040	100 000	141 630	2 889 916	3 135	2 893 051

KONTANTSTRØM

Kontantstrømoppstilling

Morbank		Konsern		
2017	2018	Noter	2018	2017
Kontantstrøm fra virksomheten				
352 329	348 985		362 880	343 417
3 300				
620	-4 304		-4 107	620
-3 814				-3 814
9 556	8 560		10 200	11 925
-4 651	-983	30	-983	-4 651
-56 803	-68 770	11	-70 354	-57 918
-926 053	-1 482 709	25	-1 490 771	-928 985
869 212	983 352		984 597	871 752
-189 354	165 099	8	165 099	-189 354
-76 914	-71 293	32	-71 293	-76 914
42 738	-35 726	14	-43 911	40 819
-46 365	7 012	27	10 682	-46 513
-26 200	-150 779		-177 949	-73 698
Kontantstrøm fra investeringsaktiviteter				
-15 061	-12 228	30	-12 355	-15 807
11 261	5 166	30	10 166	11 261
-122 764	-103 521		-81 113	-122 764
10 128	7 713	28	8 571	59 803
-116 436	-102 871		-74 732	-67 507
Kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter				
1 825 000	1 300 000	33	1 300 000	1 825 000
-1 702 000	-1 248 000	33	-1 248 000	-1 702 000
150 000	50 000	36	50 000	150 000
10 000	90 821		90 821	10 000
-44 500	-43 168		-44 136	-45 932
238 500	149 653		148 685	237 068
95 864	-103 996		-103 996	95 864
38 030	133 894		133 894	38 030
133 894	29 898		29 898	133 894
95 864	-103 996		-103 996	95 864

Noter - innhold

1	Generell informasjon	34
2	Regnskapsprinsipper	34
3	Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper	41
4	IFRS 9 overgangseffekter	42
5	Segmentinformasjon	43
6	Kapitaldekning	44
7	Finansiell risikostyring	46
KREDITTRISIKO		
8	Utlån til og fordringer på kunder	48
9	Overføring av finansielle eiendeler	50
10	Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne utlån	51
11	Tap på utlån og garantier	52
12	Maksimal kredittrisiko-eksponering, ikke hensyntatt pantstillelser	54
13	Kredittrisikoeksponering for hver interne risikorating	55
14	Fordringer på og gjeld til kredittinstitusjoner	55
15	Kredittkvalitet per klasse av finansielle eiendeler	56
MARKEDSRISIKO		
16	Markedsrisiko knyttet til renterisiko	57
17	Finansielle derivater	58
LIKVIDITETSRISIKO		
18	Forfallsanalyse av eiendeler og forpliktelser/ likviditetsrisiko	59
RESULTATREGNSKAP		
19	Netto renteinntekter	62
20	Netto provisjonsinntekter og andre inntekter	63
21	Netto resultat fra finansielle investeringer	64
22	Lønnskostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte	64
23	Andre driftskostnader	66
24	Pensjoner	66
25	Skatt	68
BALANSE		
26	Klassifisering og måling av finansielle instrumenter	69
27	Rentebærende verdipapirer	71
28	Aksjer, egenkapitalbevis og andeler	72
29	Eierinteresser i konsernselskap og felleskontrollerte virksomheter (FKV)	73
30	Varige driftsmidler	75
31	Andre eiendeler	76
32	Innskudd fra kunder	77
33	Gjeld ved utstedelse av verdipapirer	77
34	Annen gjeld og forpliktelser	78
35	Garantier	79
36	Ansvarlig lånekapital	80
ØVRIGE OPPLYSNINGER		
37	Nærstående parter	80
38	Resultat per egenkapitalbevis og beregning av egenkapitalbevisbrøk	81
39	Egenkapitalbevisereiere og spredning av egenkapitalbevis	82
40	Hendelser etter balansedagen	82

NOTER

Note 1 Generell informasjon

Beskrivelse av virksomheten

Sparebanken Telemark tilbyr bank- og forsikringstjenester for person- og bedriftsmarkedet i Telemark og for telemarkinger. Sparebanken Telemarks virksomhet er bygget på målsetning om å være en solid og god lokal aktør som skaper verdier i vår region. Med en kombinasjon av lokal tilstedeværelse, solid rådgiverkompetanse og god tilgjengelighet ved gode digitale løsninger er målsetningen å levere gode kundeopplevelser. Bankens styrker er bygget på nærhet til kundene og raske, effektive beslutningsprosesser. God lokalkunnskap og høy faglig kompetanse gjør kundebehandlingen fleksibel og effektiv. Sparebanken Telemark er en del av SpareBank 1 Alliansen.

Bankens visjon, verdier, mål og forretningside er vedtatt av styret og inntatt i årsrapporten.

Sparebanken Telemark

Sparebanken Telemark har sin forretningsadresse i Storgata 117, Porsgrunn og kontorer i Skien, Bamble, Nome, Bø og Notodden. EiendomsMegler 1 Telemark er samlokalisert på bankens kontorer i Porsgrunn, Skien, Bø og på Notodden. Konsernet Sparebanken Telemark består av morbanken og tre datterselskaper: Tuft Eiendom AS (100 %), Sparebankgården AS (100 %) og EiendomsMegler 1 Telemark AS (51 %).

I tillegg har banken tre felleskontrollerte selskaper SamSpar AS (7,8 %), SamSpar Bankinvest AS (12,3 %) og EiendomsMegler 1 Næringsmegling AS (50 %).

Bankens organisasjonsnummer er 937.891.334. Banken opererer i Norge og reguleres av norsk rett.

Årsregnskapet for 2018 ble vedtatt av styret 5. mars 2019.

Valuta

Presentasjonsvalutaen er i norske kroner som også er morselskapets funksjonelle valuta. Alle beløp er angitt i tusen kroner med mindre noe annet er oppgitt.

Note 2 Regnskapsprinsipper

Grunnlaget for utarbeidelse av årsregnskapet

Selskaps – og konsernregnskapet er avlagt i samsvar Internasjonale standarder for finansiell rapportering (IFRS) som er godkjent av EU og gjort gjeldende i Norge etter forskrift om IFRS-forordning og regnskapsloven, for regnskapsår som starter 1. januar 2017 eller senere.

Selskaps – og konsernregnskapet er avlagt under forutsetningen om fortsatt drift.

Endring i regnskapsprinsipper i 2018

IFRS 9 er implementert per 01.01.18. For nærmere omtale av effekten av implementeringen se note 4.

IFRS 9 introduserte en endring i IAS 1.82 med virkning fra 01.01.18. Som følge av denne endringen skal renteinntekter beregnet etter effektiv rentes metode presenteres separat i resultatoppstillingen. Dette innebærer at renteinntekter på finansielle eiendeler målt til amortisert kost og finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over utvidet resultat er presentert i regnskapslinjen «Renteinntekter, amortisert kost». Renteinntekter på finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over resultat er presentert i regnskapslinjen «Renteinntekter øvrige». Sammenligningstall er ikke omarbeidet.

IFRS 15 er et omfattende rammeverk for inntektsføring etter IFRS som erstatter så godt som all tidligere veiledning på inntektsføring, med unntak av finansielle instrumenter innenfor virkeområdet til IFRS 9. Standarden trådte i kraft 01.01.18. Konsernet har vurdert virkningen av IFRS 15 Inntekter fra kundekontrakter og ser ikke at denne har hatt vesentlige konsekvenser.

IFRS standarder og fortolkninger som er vedtatt men ikke trådt i kraft i 2018

Nye og endrede regnskapsstandarder og fortolkninger utgitt av IASB vil kunne påvirke konsernets fremtidige rapportering. Alle mulige effekter av de nye standardene er ikke gjennomgått, men i det følgende vil de endringer som kan tenkes å påvirke konsernets fremtidige rapportering i vesentlig grad omtales.

IFRS 16 Leieavtaler

Implementering av IFRS 16 Leieavtaler, med virkning fra 01.01.19, vil primært påvirke leietakers regnskapsføring og vil føre til at vesentlige leieavtaler for konsernet balanseføres. Standarden fjerner dagens skille mellom operasjonell og finansiell leie og krever innregning av en bruksrettseiendel (rett til å bruke den leide eiendelen) og en finansiell forpliktelse til å betale leie for vesentlige leiekontrakter.

Sparebanken Telemark vil benytte oss av fritaket i IFRS 16 for kortsiktige leieavtaler (under 12 måneder) eller leieavtaler av lav verdi (under 5.000 USD).

Sparebanken Telemark vil velge å anvende IFRS 16 modifisert retrospektivt og sammenligningstall vil ikke bli utarbeidet. Eiendel og forpliktelse settes dermed lik per 1. januar 2019. Konsernet har kun faste leieforpliktelser. Nåverdien av leieforpliktelsen beregnes ved å neddiskontere resterende leiebetalinger med bankens marginale lånerente (fundingrente). Opsjoner til å forlenge leieperioden tas med dersom de med rimelig sikkerhet forventes å bli benyttet. Nåverdien for opsjonen innregnes da i leieforpliktelsen og bruksretten.

Resultatregnskapet vil også påvirkes fordi driftskostnader vil bli erstattet med renter på leieforpliktelsen og avskrivninger på bruksretten. Rentekostnader beregnes ved å bruke neddiskonteringsrenten på leieforpliktelsen.

Utleiers regnskapsføring forblir i hovedsak uendret fra IAS

17. Utleier fortsetter å regnskapsføre leieavtaler enten som operasjonelle eller finansielle leieavtaler avhengig av om leieavtalene i all hovedsak overføres risiko og avkastning knyttet til eierskap av den underliggende eiendelen til leietaker. Sparebanken Telemark har kun operasjonelle leieavtaler som dermed beholdes i balansen og inntektsføres over leieperioden som tidligere.

Basert på leieavtalene som er inngått per utgangen av 2018 vil implementering av IFRS 16 gi en «rett til bruk» -eiendel og leieforpliktelse som balanseføres fra 1. januar 2019 på i underkant av 40 mnok for morbank og 3 mnok for konsernet. Netto resultateffekt vil for 2019 være i størrelsesorden 0,6 mnok for morbank og 50 tusen nok for konsernet.

I det etterfølgende beskrives de viktigste regnskapsprinsippene som er benyttet ved utarbeidelse av selskaps- og konsernregnskapet. Der ikke noe annet er særskilt presisert, er regnskapsprinsippene de samme for morbank og konsern. Disse prinsippene er benyttet på samme måte i alle perioder som er presentert, dersom ikke annet fremgår av beskrivelsen.

Datterselskaper og konsolidering

Konsernregnskapet omfatter banken og dens datterselskap. Som datterselskap regnes alle selskap hvor banken har kontroll, det vil si rett til å styre de relevante aktiviteter ref. kriterier i IFRS 10.

Datterselskaper er konsolidert fra det tidspunkt banken har overtatt kontroll, og det tas ut av konsolideringen fra det tidspunkt banken gir fra seg kontroll. Alle mellomværende, inntekter, samt kostnader mellom konsernselskaper er eliminert fullt ut. Minoritetens andel av konsernets resultat blir presentert i egen linje under resultat etter skatt i resultatregnskapet. I egenkapitalen vises minoritetens andel som en egen post.

I bankens selskapsregnskap er aksjer i datterselskap bokført til historisk kost. Ved indikasjon på verdifall foretas nedskrivningstest.

Felleskontrollert virksomhet

En felleskontrollert virksomhet er en virksomhet der to eller flere parter har felles kontroll og er kjennetegnet ved at partene er bundet av en kontraktsregulert ordning som gir to eller flere av disse partene felles kontroll over den felleskontrollerte virksomheten.

SpareBank 1 Gruppen eies med 19,5 % hver av SpareBank 1 SR-Bank, SpareBank 1 SMN, SpareBank 1 Nord-Norge og Samarbeidende Sparebanker AS. Øvrige eiere er SpareBank 1 Østlandet (13,4 %) og LO (9,6 %). BN Bank ASA eies med 33 % av SpareBank 1 SMN, 23,5 % av SpareBank 1 SR-Bank, 23,5 % av SpareBank 1 Nord-Norge og 20 % av Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS. Styringsstrukturen for SpareBank 1-samarbeidet er regulert i en avtale mellom eierne.

Banken eier 7,82 % av Samarbeidende Sparebanker (SamSpar)

AS og 12,32 % av Samarbeidende Sparebanker (SamSpar) Bankinvest AS. Styringsstrukturen i disse SamSpar selskapene er regulert i en avtale mellom eierne som tilfredsstillende kravene til felleskontrollert virksomhet. I tillegg har banken et felleskontrollert selskap EiendomsMegler 1 Næringsmegler AS, hvor banken eier 50 % og resterende 50 % eies av SpareBank 1 BV.

Investeringene i disse tre selskapene regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet og kostmetoden i selskapsregnskapet se note 29. Ved indikasjon på verdifall foretas nedskrivningstest.

Kontanter og fordringer på sentralbanker

Kontanter består av kontanter i NOK og valuta, samt innskudd i Norges Bank.

Finansielle instrumenter

IFRS 9 Finansielle instrumenter erstattet IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling fra 01.01.18. Se note 2 i årsregnskapet for 2017 for prinsipper anvendt i 2017 etter IAS 39.

IFRS 9 omhandler innregning, klassifisering og måling, nedskrivning, fraregning og sikringsbokføring.

Overgangsregler

IFRS 9 anvendes retrospektivt, med unntak for sikringsbokføring. Retrospektiv anvendelse innebærer at banken skal lage åpningsbalansen 01.01.18 som om de alltid har anvendt de nye prinsippene. Sammenligningstallene for 2017 er likevel ikke omarbeidet etter de nye prinsippene i tråd med standardens krav. Effektene av nye prinsipper i åpningsbalansen for 2018 er derfor ført mot egenkapitalen.

Banken har valgt å videreføre sikringsbokføring etter IAS 39.

Tidlig anvendelse IFRS 9

Det ble gjort en endring i IFRS 9 høsten 2017 som medfører at gjeldsinstrumenter som inneholder vilkår om tidlig betaling, inkludert negativ kompensasjon, også kan bestå SPPI-testen. Endringen i standarden har effekt fra 01.01.19, men det er mulighet for tidlig anvendelse. Sparebanken Telemark har valgt å tidlig anvende endringen. Bankene bruker virkelig verdi med verdiendringer over resultatet (virkelig verdi opsjonen). Dette for å oppnå samme målebasis som tilhørende renteswapper siden fastrente-eksponeringen er sikret.

Klassifisering og måling

Finansielle eiendeler

Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre målekategorier;

- virkelig verdi med verdiendring over resultatet
- virkelig verdi med verdiendringer over andre inntekter og kostnader (OCI) med og uten reklassifisering
- amortisert kost

NOTER

For finansielle eiendeler skilles det mellom gjeldsinstrumenter, derivater og egenkapitalinstrumenter. Gjeldsinstrumenter er alle finansielle eiendeler som ikke er derivater eller egenkapitalinstrumenter.

Gjeldsinstrumenter

Gjeldsinstrumenter med kontraktsfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell med formål å motta kontraktsmessige kontantstrømmer måles til amortisert kost.

Gjeldsinstrumenter med kontraktsfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell både for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg, måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, men derivater som er utpekt som sikringsinstrumenter regnskapsføres i tråd med prinsippene for sikringsbokføring.

Gjeldsinstrumenter med kontraktsfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell både for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg, måles til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet. Dette gjelder gjeldsinstrumenter med kontantstrømmer som ikke bare er betaling av normal rente og hovedstol, og gjeldsinstrumenter som holdes i en forretningsmodell hvor formålet i hovedsak ikke er mottak av kontraktsfestede kontantstrømmer.

1. Utlån til og fordring på kredittinstitusjoner

Utlån til og fordring på kredittinstitusjoner måles til amortisert kost.

2. Utlån til og fordring på kunder med flytende rente

I Norge er pt vilkår det normale for utlån til personmarkedet og til deler av bedriftsmarkedet. Vilårene er normalt standardiserte og gjelder likt for alle utlån av denne typen. Låntagers rett til tidlig innløsning og konkurransen mellom banker gjør at utlånenes kontantstrømmer i liten grad vil kunne avvike fra hva som er definert som betaling av renter og hovedstol på gitte datoer i IFRS 9.

Bankens vurdering er derfor at disse utlånenes betingelser er konsistent med måling og klassifisering til amortisert kost.

3. Utlån til og fordringer på kunder med flytende rente med pant i boligeiendom

Utlån til og fordringer på kunder med flytende rente med pant i boligeiendom er målt og klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over andre inntekter og kostnader (OCI). Dette da forretningsmodellens formål er vurdert til både å være for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og salg (overføring av boliglån til SB1 Boligkreditt AS).

4. Utlån til og fordring på kunder med fastrente

Utlån til og fordringer på kunder med fastrente måles og klassifiseres til virkelig verdi med verdiendring over resultat (virkelig verdi opsjonen).

5. Rentebærende verdipapirer

Konsernets portefølje av rentebærende verdipapirer inneholder både sertifikater og obligasjoner. Rentebærende verdipapirer måles og klassifiseres til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Derivater

Alle derivater måles og klassifiseres i utgangspunktet til virkelig verdi med verdiendring over resultatet, men derivater som er utpekt som sikringsinstrumenter regnskapsføres i tråd med prinsippene for sikringsbokføring.

1. Sikringsbokføring

Banken benytter virkelig verdi sikring for å styre sin renterisiko for gjeld ved utstedelse av verdipapirer til fastrente. Banken vurderer og dokumenterer sikringens effektivitet, både ved førstegangs klassifisering og på løpende basis. Ved virkelig verdi sikring blir sikringsinstrumentet regnskapsført til virkelig verdi og sikringsobjektet blir regnskapsført til amortisert kost justert for endring i virkelig verdi av den sikrede risiko. Endringer i disse verdiene blir resultatført.

Kun sikringer knyttet til bankens innlånsvirksomhet defineres som «virkelig verdisikring».

Banken har ingen kontrakter som kvalifiserer for kontantstrømsikring.

Egenkapitalinstrumenter

Investeringer i egenkapitalinstrumenter måles og klassifiseres til virkelig verdi med verdiendring over resultat.

1. Aksjer, egenkapitalbevis og andeler

Aksjeporteføljen til banken består i all hovedsak av strategiske anleggsaksjer. Tilgjengelig for salg-kategorien som eksisterte i IAS 39 ble ikke videreført i IFRS 9. Aksjer mm klassifisert som tilgjengelig for salg etter IAS 39 er derfor målt virkelig verdi med verdiendringer over resultatet med virkning fra 01.01.18.

Finansielle forpliktelser

Konsernets finansielle forpliktelser regnskapsføres til amortisert kost.

1. Innskudd

Innskudd fra kunder måles til amortisert kost.

2. Langsiktige innlån (gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og innskudd fra kredittinstitusjoner)

Innlån innregnes førstegang til opptakskost. Dette er virkelig verdi av det mottatte vederlaget etter fradrag for transaksjonsutgifter.

Innlån med flytende rente måles deretter til amortisert kost og eventuell over-/underkurs blir periodisert over løpetiden.

Innlån med fast rente som er swappet til flytende rente sikringsbokføres (virkelig verdi sikring) med neddiskontering etter gjeldende rentekurve.

Tapsavsetninger på brutto utlån og garantier

Etter IFRS 9 skal tapsavsetningene innregnes basert på forventet kreditttap (ECL). Den generelle modellen for tapsavsetninger av finansielle eiendeler i IFRS 9 gjelder for finansielle eiendeler som måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer over andre inntekter og kostnader (OCI), og som ikke hadde inntrufne tap ved første gangs balanseføring. I tillegg er lånetilsagn og finansielle garantikontrakter som ikke måles til virkelig verdi over resultatet omfattet.

Målingen av avsetningen for forventet tap i den generelle modellen avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Ved førstegangs balanseføring og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangs balanseføring skal det avsettes for 12 måneders forventet tap. 12 måneders forventet tap er det tapet som er forventet å inntreffe over levetiden til instrumentet, men som kan knyttes til begivenheter som inntreffer de neste 12 månedene. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig etter førstegangsinnregning skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden.

Forventet kreditttap er beregnet basert på nåverdien av alle kontantstrømmer over gjenværende forventet levetid, dvs. forskjellen mellom de kontraktmessige kontantstrømmer i henhold til kontrakten og den kontantstrømmen som banken forventer å motta, diskontert med effektiv rente på instrumentet.

Nedskrivningsmodellen

Tapsanslaget lages kvartalsvis, og bygger på data i datavarehuset som har historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen, utlån, kreditt og garantier. Tapsestimatene beregnes basert på 12 måneders og livslang sannsynlighet for kundens mislighold (probability of default – PD), lånets tap ved mislighold (loss given default – LGD) og lånets eksponering ved mislighold (exposure at default – EAD).

Datavarehuset inneholder historikk for observert misligholdsrate (PD) og observert tapsgrad (LGD). Dette vil danne grunnlag for å lage gode estimater på fremtidige verdier for PD og LGD.

Banken vurderer fremtidsrettet informasjon som makroøkonomiske faktorer som for eksempel arbeidsledighet, BNP-vekst, renter, boligpriser og økonomiske prognoser for å kunne gi fremtidsrettet informasjon som er så korrekt som mulig. Det produseres månedsrapporter for validering og stresstesting, som inneholder historikk for observert PD og observert LGD. Dette er viktige analyser for å kunne lage gode estimater på PD og LGD fremover som ECL-formelen krever. Stresstestene inneholder ulike scenario for makroøkonomiske hovedstørrelser og hvordan dette kan påvirke estimatene for PD, LGD, EAD, EL (forventet tap) og UL (risikojustert kapital) i både regulatoriske og økonomiske kredittmodeller. Basisscenariot fra stresstestene er laget på bakgrunn av referansebanen i Pengepolitisk rapport fra Norges Bank. Dette gir et grunnlag for å lage et basisscenario for IFRS 9-beregningene.

Definisjonen av mislighold under trinn 3 (se under) er

sammenfallende med intern risikostyring og kapitalkravs beregninger. Her anvendes 90 dagers overtrett som et viktig kriterium for mislighold. Kriteriene for vesentlig økning i kredittrisiko beskrives i trinn 1 og 2 under. Vesentlig økning i kredittrisiko måles for det enkelte utlånet. Tapsavsetningen i trinn 2 og 3 beregnes og rapporteres i grupper av finansielle instrumenter. For utlånsporteføljen skilles det mellom person- og bedriftsmarkedet.

Trinn 1

Dette er startpunkt for alle finansielle eiendeler omfattet av den generelle tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittrisiko enn ved førstegangsinnregning får en avsetning til tap som tilsvarer 12 måneders forventet tap. I denne kategorien ligger alle eiendeler som ikke er overført til trinn 2 eller 3.

Følgende kriterier må være oppfylt for at det har skjedd en vesentlig økning i kredittrisiko:

- PD er mindre enn doblet fra innvilgelse, og/eller
- PD < 1,25 %

Trinn 2

I trinn 2 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden førstegangsinnregning, men hvor det ikke er objektive bevis på tap (risikoklasse er ikke J eller K). For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Avgrensning mot trinn 1 avhenger av om det har skjedd en vesentlig økning i kredittrisiko, med mindre dette kan tilbakevises. Vesentlig endring i kredittrisiko inntreffer dersom betaling er forsinket med 30 dager uavhengighet av nivået på PD eller eiendeler knyttes til kunder som har kommet på watchlist. Kundene på watchlist har som hovedregel en vesentlig økning i kredittrisiko dersom PD er minst doblet siden innvilgelse, og PD er høyere enn 1,25 %.

Følgende kriterier må dermed være oppfylt for at det skal ha skjedd en vesentlig økning i kredittrisiko:

- PD er minst doblet siden innvilgelse, og
- PD > 1,25 % eller
- minst 30 dagers forsinket betaling

Trinn 3

I trinn 3 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse, og hvor det er objektive bevis på tap på balansedato. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Bankens definisjon av tap er objektive bevis for tap når et utlån er i mislighold (risikoklasse J eller K). Denne definisjonen er i tråd med definisjonen som gjelder for intern risikostyring og for regulatorisk kapitalkravs-beregning for IRB-bankene.

Mislighold defineres som følgende:

- 90 dager overtrett og beløp over 1.000 kroner.
- Tapsavsetning/konstatert
- Konkurs/gjeldsordning

NOTER

Når det er overveiende sannsynlige at tapene er endelige klassifiseres tapene som konstaterte.

Innregning og fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser

Finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes på handledagen, det vil si tidspunktet banken blir part i instrumentenes kontraktmessige betingelser.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktmessige rettighetene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen er utløpt, eller når rettighetene til kontantstrømmene fra eiendelen er overført på en slik måte at risiko og avkastning knyttet til eierskapet i det alt vesentlige er overført.

Finansielle forpliktelser fraregnes når de kontraktmessige betingelsene er innfridd, kansellert eller utløpt.

Modifiserte eiendeler og forpliktelser

Dersom det gjøres modifiseringer eller endringer i vilkårene til en eksisterende finansiell eiendel eller forpliktelse behandles instrumentet som en ny finansiell eiendel dersom de reforhandlede vilkårene er vesentlig forskjellig fra de gamle vilkårene. Dersom vilkårene er vesentlig forskjellig fraregnes den gamle finansielle eiendelen eller forpliktelsen, og en ny finansiell eiendel eller forpliktelse innregnes. Generelt vurderes et utlån til å være en ny finansiell eiendel dersom det utstedes ny lånedokumentasjon, samtidig som det foretas ny kredittprosess med fastsettelse av nye lånevilkår.

Dersom det modifiserte instrumentet ikke vurderes å være vesentlig forskjellig fra det eksisterende instrumentet, anses instrumentet regnskapsmessig å være en videreføring av det eksisterende instrumentet. Ved en modifisering som regnskapsføres som en videreføring av eksisterende instrument, diskonteres de nye kontantstrømmene med instrumentets opprinnelige effektive rente og eventuell forskjell mot eksisterende balanseført beløp resultatføres.

Overtatte eiendeler

Som ledd i behandlingen av misligholdte lån og garantier, overtar banken i enkelte tilfeller eiendeler som har vært stilt som sikkerhet for slike engasjementer. Ved overtakelse verdsettes eiendelene til antatt realisasjonsverdi. Overtatte eiendeler som skal realiseres, klassifiseres som beholdninger eller anleggsmidler holdt for salg, og regnskapsføres etter henholdsvis IAS 2 eller IFRS 5.

Overføring av låneporteføljer

Banken har inngått avtale om juridisk salg av utlån med høy sikkerhet og pant i fast eiendom til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SB1 Næringskreditt AS. Banken vurderer at praktisk tatt all risiko og avkastning ved eierskap knyttet til disse utlånene er overført. Alle overførte lån er fraregnet i bankens balanse. I henhold til inngått forvaltningsavtale med disse to selskapene i alliansen, forestår banken forvaltning av utlånene og opprettholder kundekontakten. I tillegg til salgssummen mottar

banken et vederlag i form av løpende provisjoner for lånene. Se note 20.

Varige driftsmidler

Eiendom, anlegg og utstyr førstegangs-innregnes til anskaffelseskost og avskrives deretter lineært over forventet levetid etter IAS 16. Ved fastsetting av avskrivningsplan, splittes de enkelte eiendeler i nødvendig utstrekning opp i komponenter med forskjellig levetid, og det tas hensyn til estimert restverdi for bankens og konsernets eiendeler. Tomter og kunst avskrives ikke, men testes periodisk for nedskrivning ved indikasjoner på verdifall. Eiendom, anlegg og utstyr som avskrives, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36, når omstendighetene indikerer det.

Banken har ikke klassifisert driftsmidler etter IAS 40 (investeringseiendommer).

Øvrige nedskrivninger

Balanseført beløp av bankens eiendeler, blir gjennomgått på balansedagen, for å vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det foreligger slike indikasjoner, estimeres eiendelens gjenvinnbare beløp. Nedskrivninger foretas når balanseført verdi av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet overstiger gjenvinnbart beløp. Nedskrivninger føres over resultatregnskapet.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som et ledd i vurderingen av tap på utlån og etter samme prinsipper, og rapporteres sammen med disse. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser, dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg, og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig.

Pensjoner

Ytelsesbaserte ordninger

Pensjonsforpliktelser og -kostnader for ytelsesbaserte pensjonsordninger beregnes etter forsikringsmessige prinsipper av uavhengig aktuar. Pensjonskostnaden består av periodens pensjonsopptjening for de ansatte som inngår i ordningen, renter av netto forpliktelse, samt eventuelle planendringer. Det gjøres påslag for både arbeidsgiveravgift og finansskatt i beregning av årlig pensjonskostnad og i beregning av netto pensjonsforpliktelse.

Ved beregning av netto forpliktelse (nåverdi forpliktelse fratrukket virkelig verdi av pensjonsmidler) kan det oppstå aktuarmessige gevinster og tap (estimatavik) som følge av endringer i forutsetninger eller erfaringsavvik. Estimatavik regnskapsføres over utvidet resultat (andre inntekter og kostnader) i den perioden de oppstår.

Bankens kollektive ytelsesbaserte ordninger er lukket for nye ansatte.

Innskuddsbaserte ordninger

Innskuddsbaserte pensjonsordninger innebærer at banken ikke gir løfte om fremtidig pensjon av en gitt størrelse, men betaler et årlig tilskudd til de ansattes pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Innbetalinger for ordningen kostnadsføres direkte. Premier til AFP blir også behandlet som en innskuddsbasert ordning.

Det henvises til note 24 for nærmere beskrivelse av hvilke forutsetninger som er lagt til grunn.

Skatt

Resultatført skatt består av periodeskatt (betalbar skatt) og endring i utsatt skatt. Periodeskatt er beregnet skatt på årets skattepliktige resultat. Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden i samsvar med IAS 12. Det beregnes forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på midlertidige forskjeller, som er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Det beregnes likevel ikke forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på goodwill som ikke gir skattemessige fradrag, og heller ikke på førstegangsinnregnede poster som verken påvirker regnskapsmessig eller skattepliktig resultat. Det beregnes en eiendel ved utsatt skatt på fremførbare skattemessige underskudd. Eiendel ved utsatt skatt innregnes bare i det omfang det forventes fremtidig skattepliktige resultater som gjør det mulig å utnytte den tilhørende skattefordelen.

Formuesskatt regnes ikke som skatt etter IAS 12 og er presentert som driftskostnad.

Inntektsføring

Renteinntekter -og kostnader

Renteinntekter -og kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost, resultatføres løpende basert på effektiv rentes metode. Den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Alle gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres over forventet løpetid. For rentebærende instrumenter som måles til virkelig verdi, vil renten klassifiseres som renteinntekt eller -kostnad, mens effekten av verdiendringer klassifiseres som gevinst/tap fra andre finansielle investeringer eller over OCI.

IFRS 9 introduserte en endring i IAS 1.82 med virkning fra 01.01.18. Som følge av denne endringen skal renteinntekter beregnet etter effektiv rentes metode presenteres separat i resultatoppstillingen. Dette innebærer at renteinntekter på finansielle eiendeler målt til amortisert kost og finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over utvidet resultat er presentert i regnskapslinjen «Renteinntekter, amortisert kost». Renteinntekter på finansielle eiendeler målt til virkelig verdi over resultat er presentert i regnskapslinjen «Renteinntekter øvrige». Sammenligningstall er ikke omarbeidet.

Dermed en finansiell eiendel eller en gruppe av like eiendeler er nedskrevet som følge av verditap, resultatføres renteinntektene ved å benytte renten som fremtidige kontantstrømmer

diskonteres med for å beregne verditapet.

Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter målt til amortisert kost blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Honorarer for rådgivning opptjenes i samsvar med inngått rådgivningsavtale, som oftest etter hvert som tjenesten ytes. Det samme gjelder for løpende forvaltningstjenester. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle instrumenter, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i bankens regnskap, resultatføres når transaksjonen sluttføres.

Andre inntekter

Leieinntekter fra eiendom inntektsføres lineært over leieperioden.

Mottatt utbytte

Mottatt utbytte på egenkapitalinstrumenter innregnes i resultatet etter at bankens rett til å motta betaling er fastsatt.

Segmentrapportering

Segmentrapporteringen er inndelt slik virksomhetsområder rapporteres og følges opp internt av ledelsen og styret. Banken rapporterer to driftssegmenter henholdsvis personmarked (PM) og bedriftsmarked (BM).

Ansvarlig lån og fondsobligasjon

Ansvarlig lån har prioritet etter all annen gjeld. Ansvarlig lån klassifiseres som forpliktelse i bankens balanse og måles til amortisert kost slik som andre langsiktige lån (se over).

Fondsobligasjon klassifiseres som hybridkapital under egenkapital. Rentekostnadene på fondsobligasjonen presenteres ikke som rentekostnad i resultat, men føres direkte mot egenkapitalen med fratrukk for skatt.

Utbytte og gaver

Foreslått utbytte på egenkapitalbevis og gaver presenteres som egenkapital i perioden frem til det er vedtatt av bankens representantskap.

NOTER

Leieavtaler

En leieavtale klassifiseres som finansiell leieavtale dersom den i det vesentlige overfører all risiko og avkastning forbundet med eierskap. Øvrige leieavtaler klassifiseres som operasjonelle leieavtaler. Banken har per regnskapsavleggelsen bare leieavtaler som operasjonelle leieavtaler. Se omtale foran vedr IFRS 16 fra 01.01.19.

Kontantstrømpoppstilling

Kontantstrømpoppstillingen viser kontantstrøm gruppert

etter kilder og anvendelsesområde. Kontantstrømmene er i hovedsak presentert netto. Kontanter og kontantekvivalenter inkluderer kontanter, fordringer på sentralbanker, og fordringer på banker uten oppsigelsesfrist.

Gjennomsnittlig rente

Det er flere steder i notene oppgitt årets gjennomsnittlige rentesats. Årets gjennomsnittlige rentesats tilsvarer årets renteinntekt eller rentekostnad etter amortisert kost dividert på henholdsvis gjennomsnittlige utlån eller innlån.

Regnskapsprinsipper og balanseposter oppsummering

Konsern 31.12.18

Eiendeler	Virkelig verdi over totalresultat (OCI)	Virkelig verdi over resultat	Egenkapital-metoden	Historisk kost basis	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker				29 898	29 898
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner				911 189	911 189
Netto utlån til og fordringer på kunder	12 883 511	1 615 242		6 828 821	21 327 573
Rentebærende verdipapirer		988 844			988 844
Finansielle derivater		27 190			27 190
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser		790 538			790 538
Eierinteresser i felleskontrollerte virksomhet og tilknyttet selskap			218 258		218 258
Varige driftsmidler				164 607	164 607
Utsatt skattefordel				12 839	12 839
Andre eiendeler				45 584	45 584
Sum eiendeler	12 883 511	3 421 814	218 258	7 992 937	24 516 519
Gjeld					
Innskudd fra kredittinstitusjoner				150 168	150 168
Innskudd fra kunder				15 052 581	15 052 581
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer				5 619 855	5 619 855
Finansielle derivater		12 519			12 519
Ansvarlig lånekapital				250 549	250 549
Annen gjeld og forpliktelser				196 423	196 423
Sum gjeld		12 519		21 269 576	21 282 095

Note 3 Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper

Ved utarbeidelse av selskaps- og konsernregnskapet foretar ledelsen estimater, skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper og informasjon i noter. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader og noteopplysninger. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og forventninger om fremtidige hendelser som anses å være sannsynlige på balansetidspunktet. Faktiske resultater vil avvike fra de estimerte størrelser. Postene omtalt under er utvalgte poster hvor det utvises størst grad av skjønn.

Tap på utlån og garantier

Banken gjennomgår årlig hele bedriftsmarkedsporteføljen. Store og risikoutsatte engasjementer, samt misligholdte og tapsutsatte engasjementer gjennomgås kvartalsvis. Engasjementer som er misligholdt over 90 dager vurderes som tapsutsatte engasjementer. Lån til privatpersoner gjennomgås

når de er misligholdt og senest etter 90 dager, eller dersom de har en særdeles dårlig betalingshistorikk.

Utlån til virkelig verdi

Alle utlån til kunder med fast rente og utlån til kunder med flytende rente med pant i boligeiendom måles til virkelig verdi ref. note 8. Måling av virkelig verdi gjøres for den samlede porteføljen av fastrenteutlån og basert på endring i estimert markedsrente og endring i kredittrisiko. Verdsettelsen er således beheftet med usikkerhet.

Virkelig verdi av investeringer i aksjer, egenkapitalbevis og andeler

Måling av virkelig verdi på aksjer, egenkapitalbevis og andeler som ikke omsettes i et aktivt marked vil bestemmes ved å bruke en av følgende eller en kombinasjon av følgende verdsettelsesmetoder: (I) siste kjente transaksjonskurs, (II) resultat per aksje, (III) utbytte per aksje, (IV) rapportert EBITDA for underliggende selskap og (V) siste kjente transaksjonskurs på sammenlignbare instrumenter. Slike verdsettelser vil være beheftet med usikkerhet. Ref. note 26 og 28.

NOTER

Note 4 IFRS 9 overgangseffekter

Endringer på balansen som følge av overgang fra IAS 39 til IFRS 9 oppsummeres i tabellen under.

Finansielle instrumenter	Klassifisering etter IAS 39	Klassifisering etter IFRS 9	Balansført beløp etter IAS 39	Balansført beløp etter IFRS 9
Netto utlån til og fordringer på kunder med flytende rente	AC	AC	6 031 764	6 048 218
Netto utlån til og fordringer på kunder med flytende rente med pant i boligeiendom.	AC	FVOCI	12 621 625	12 610 606
Utlån til og fordringer på kunder med fast rente	FVP&L (FVO)	FVP&L (FVO)	1 185 589	1 185 589
Rentebærende verdipapirer	FVP&L (FVO)	FVP&L	917 551	917 551
Finansielle derivater	FVP&L (FVO)	FVP&L	3 974	3 974
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler	FVOCI	FVP&L	673 394	673 394

Forklaringer til tabellen over:

AC	Amortisert kost
FVOCI	Virkelig verdi med verdiendring over OCI (med reklassifisering)
FVP&L	Virkelig verdi med verdiendring over resultatet
FVP&L (FVO)	Virkelig verdi med verdiendring over resultatet pga. fair value option

Beregnet effekt av tapsnedskrivning etter IFRS 9

Endring tapsavsetninger	Taps-avsetning etter IAS 39 31.12.17	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Taps-avsetning etter IFRS 9 01.01.18
Amortisert kost				
Utlån og fordringer til kunder målt til amortisert kost under IAS 39 som skal måles til amortisert kost under IFRS 9	123 262	-6 699	1 044	117 606
Sum effekt amortisert kost	123 262	-6 699	1 044	117 606
Virkelig verdi over andre inntekter og kostnader (OCI)				
Utlån målt til amortisert kost under IAS 39 som skal måles til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader (OCI) under IFRS 9		6 699		6 699
Sum finansielle instrumenter målt til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader (OCI) under IFRS 9		6 699		6 699
Lånetilsagn			300	300
Sum endring tapsavsetninger	123 262	0	1 344	124 606

NOTER

Note 5 Segmentinformasjon

Segmentopplysningene er knyttet til den måten banken styres og følges opp på internt i virksomheten gjennom resultat- og kapitalrapportering, fullmakter og rutiner. Rapporteringen av segmenter til bankens øverste beslutningsorgan (styre)

er inndelt i følgende områder: Personmarkedskunder (PM) og bedriftsmarkedskunder (BM). Konsernelimineringer fremkommer sammen med ufordelt virksomhet i egen kolonne.

31.12.18				
Konsern	PM	BM	Ufordelt	Totalt
Netto renteinntekter	230 819	159 887	-514	390 192
Netto provisjonsinntekter	134 799	40 169	39 637	214 605
Andre driftsinntekter	48 232	18 300	14 361	80 893
Driftskostnader	233 846	50 357	39 588	323 792
Resultat før tap	180 004	167 998	13 896	361 897
Tap på utlån og garantier	-587	-396		-983
Resultat før skatt	180 591	168 394	13 896	362 880
Netto utlån til kunder	14 326 817	7 000 756		21 327 573
Andre eiendeler			3 188 946	3 188 946
Sum eiendeler per segment	14 326 817	7 000 756	3 188 946	24 516 519
Innskudd fra kunder	11 087 274	3 965 307		15 052 581
Annen gjeld og egenkapital			9 463 938	9 463 938
Sum egenkapital og gjeld per segment	11 087 274	3 965 307	9 463 938	24 516 519

31.12.17				
Konsern	PM	BM	Ufordelt	Totalt
Netto renteinntekter	227 461	146 991	-808	373 644
Netto provisjonsinntekter	127 888	31 793	28 653	188 335
Andre driftsinntekter	53 718	19 169	-13 981	58 906
Driftskostnader	207 125	48 918	26 075	282 118
Resultat før tap	201 942	149 035	-12 211	338 766
Tap på utlån og garantier	-2 551	-2 100		-4 651
Resultat før skatt	204 493	151 135	-12 211	343 417
Netto utlån til kunder	13 580 334	6 258 644		19 838 978
Andre eiendeler			3 215 329	3 215 329
Sum eiendeler per segment	13 580 334	6 258 644	3 215 329	23 054 306
Innskudd fra kunder	9 988 138	4 079 902		14 068 040
Annen gjeld og egenkapital			8 986 266	8 986 266
Sum egenkapital og gjeld per segment	9 988 138	4 079 902	8 986 266	23 054 306

NOTER

Note 6 Kapitaldekning

Banken følger EUs kapitaldekningsregelverk for banker og verdipapirforetak CRD IV/CRR.

Basel III/ CRD IV, ble vedtatt den 22.08.14 med ikrafttreden 30.09.14, og er en tilpasning til EUs kapitaldekningsregelverk for banker og verdipapirforetak, som innebærer at kravene til kapitaldekning gradvis har økt frem til 2017. Etter de nye reglene er det minstekrav til ren kjernekapital, kjernekapital og ansvarlig kapital.

Per 31.12.18 er kravet til bevaringsbuffer 2,5%, systemrisikobuffer 3,0 % og motsyklisk buffer 2,0 %. Disse kravene er i tillegg til minstekravet om ren kjernekapital på 4,5 %, slik at minstekravet til ren kjernekapitaldekning er på 12,0 %, kjernekapitaldekning på 13,5 % og kapitaldekning på 15,5 %. I tillegg har Finanstilsynet fastsatt et individuelt Pilar II krav for banken på 2,2 % med virkning fra 31.12.17.

Fra 2018 foretar banken forholdsmessig konsolidering for eierandeler i foretak i samarbeidende grupper ref. Finansforetaksloven § 17-13. Banken foretar forholdsmessig konsolidering for eierandeler i SB1 Boligkreditt AS, SB1 Næringskreditt AS, SB1 Kredittkort AS, SB1 Finans Midt Norge AS og SamSpar Bankinvest AS (BN Bank). I tillegg er full innfasing av overgangsregelverket under CRD IV gjennomført fra 2018.

Bankens investering i datterselskap faller inn under størrelsesunntaket i forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpassing av CRR/CRD IV § 17. Det utarbeides derfor ikke kapitaldekning på konsolidert nivå.

Banken benytter standardmetoden for kredittrisiko og basismetoden for operasjonell risiko.

Forholdsmessig konsolidering	31.12.18
Ansvarlig kapital	
Ren kjernekapital	2 939 690
Kjernekapital	3 101 385
Ansvarlig kapital	3 440 106
Beregningsgrunnlag	17 869 464
Kapitaldekning	
Ren kjernekapitaldekning	16,5 %
Kjernekapitaldekning	17,4 %
Kapitaldekning	19,3 %
Uvektet kjernekapitaldekning (Leverage ratio (LR))	8,4 %

Kapitaldekning for morbanken uten forholdsmessig konsolidering

	31.12.18	31.12.17
Kjernekapital		
Eierandelskapital	1 089 863	685 664
Overkursfond	98 497	1 876
Hybrid kapital	100 000	100 000
Utjevningsfond	304 508	289 706
Sparebankens fond	1 492 221	1 671 040
Annen egenkapital	17 875	24 193
Balanseført egenkapital	3 102 964	2 772 479
Balanseført egenkapital som ikke inngår i ren kjernekapital	-62 942	-43 000
Fondsobligasjoner (hybridkapital) inkludert i bokført egenkapital	-100 000	-100 000
Verdjusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-986	-915
Fradrag for vesentlige og ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-566 502	-378 365
Ren kjernekapital	2 372 534	2 250 199

NOTER

	31.12.18	31.12.17
Fondsobligasjoner	100 000	100 000
Fradrag for vesentlige og ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-3 282	-44 696
Kjernekapital	2 469 252	2 305 503
Ansvarlig lånekapital	250 549	199 598
Fradrag for ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	-6 054	-57 319
Ansvarlig kapital	2 713 747	2 447 782
Risikovektet beregningsgrunnlag		
Kredittrisiko	11 957 628	11 518 809
Operasjonell risiko	1 049 381	964 858
CVA-tillegg (motpartsrisiko derivater)	16 126	7 930
Totalt beregningsgrunnlag	13 023 135	12 491 596
Kapitaldekning		
Ren kjernekapitaldekning	18,2 %	18,0 %
Kjernekapitaldekning	19,0 %	18,5 %
Kapitaldekning	20,8 %	19,6 %
Uvektet kjernekapitaldekning (Leverage ratio (LR))	10,2 %	10,0 %
Bufferkrav	31.12.18	31.12.17
Bevaringsbuffer	325 578	312 290
Motsyklisk buffer	260 463	249 832
Systemrisikobuffer	390 694	374 748
Sum bufferkrav til ren kjernekapital	976 735	936 870
Minimumskrav til ren kjernekapital	586 041	562 122
Tilgjengelig ren kjernekapital	809 758	751 207
Spesifikasjon av risikovektet kredittrisiko	31.12.18	31.12.17
Lokale og regionale myndigheter	15 645	5 401
Institusjoner	197 454	249 280
Foretak	1 174 533	1 255 580
Massemarked	2 025 161	1 761 458
Pantesikkerhet i eiendom:		
- Pantesikkerhet i boligeiendom	5 492 545	5 120 347
- Pantesikkerhet i næringseiendom	2 410 528	2 513 352
Forfalte engasjementer	62 092	64 124
Obligasjoner med fortrinnsrett	62 671	61 714
Andeler i verdipapirfond	7 037	9 783
Egenkapitalposisjoner	344 155	309 728
Øvrige engasjementer inkl utsatt skatt	165 806	168 043
Sum kredittrisiko	11 957 628	11 518 809

NOTER

Note 7 Finansiell risikostyring**Overordnet ansvar og kontroll**

Risikostyring i Sparebanken Telemark er en prosess for å identifisere, håndtere og følge opp risikoer slik at samlet risikoeksponering er i samsvar med bankens valgte risikoprofil. Risikostyringen skal støtte opp under strategisk utvikling og måloppnåelse for derved å medvirke til finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette skal oppnås gjennom:

- En sterk bedriftskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- En god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen
- Å tilstrebe optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi, dog slik at de til enhver tid strategiske kapitalmål oppfylles
- Å unngå at uventede enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad
- Utnyttelse av mulig synergi og diversifiserings effekter

Styret ved risikoutvalget skal påse at Sparebanken Telemark har en ansvarlig kapital som er forsvarlig i forhold til ønsket risikoprofil og myndighetsfastsatte krav. Styret fastsetter de overordnede prinsippene for risikostyring, herunder mål, rammer, fullmakter og retningslinjer. Administrerende banksjef er ansvarlig for å etablere en forsvarlig risikostyring. Dette betyr at administrerende banksjef er ansvarlig for at det innføres effektive risikostyringsfunksjoner og – systemer, og at risikoeksponeringen overvåkes. De ulike forretningsområdene er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde og skal påse at risikostyring og – eksponering er innenfor de rammer og fullmakter som er fastsatt. Avdeling for risikostyring og compliance er ansvarlig for å videreutvikle bankens rammeverk for helhetlig risiko- og kapitalstyring, herunder risikopolisy og -strategier, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper. I tillegg er avdelingen ansvarlig for overordnet risikoovervåking og periodisk risikorapportering til styret.

Internrevisor rapporterer til styret og er primært styrets, men også administrasjonens redskap for overvåking av risikostyringsprosessens effektivitet og hensiktsmessighet. Internrevisors anbefalinger til forbedringer blir løpende gjennomgått i banken.

Sparebanken Telemarks risiko tallfestes blant annet gjennom beregning av forventet tap og risikojustert kapital. For beregning av kredittisiko benyttes modell utviklet av SpareBank 1 Alliansen. Modellen tar utgangspunkt i statistiske beregninger og baserer seg på at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 % av mulige uventede tap. Beregning av risikojustert kapital for øvrige risikotyper baserer seg i større grad på kvalitative metoder.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring skal rammeverket baseres på de elementer

som reflekterer måten styret og ledelsen styrer Sparebanken Telemark på, så som:

- Strategisk målbilde
- Organisering og bedriftskultur
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Risikostrategier
- Kapitalstyring (inkl avkastning og kapitaldekning)
- Rapportering
- Oppfølging
- Beredskapsplaner
- Compliance (etterlevelse)

Nedenfor er det gitt en nærmere beskrivelse av finansiell risikostyring knyttet til kredittisiko, likvidetetsrisiko og markedsrisiko.

Kredittisiko

Kredittisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Den største finansielle risikoeksponeringen til Sparebanken Telemark er kredittisiko i utlånsporteføljen. Kredittisiko er risikoen for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor banken. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter og bevilgningsreglementet for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder. Samlet danner dette grunnlaget for fastsettelse av ønsket risikoprofil. Gjennom bevilgningsreglementet delegeres kredittfullmakt til administrerende banksjef innenfor visse rammer. Administrerende banksjef kan videre delegerer fullmakter. De delegerte fullmaktene er relatert til enkeltengasjementers størrelse og risiko.

Sparebanken Telemark bruker statistiske modeller utviklet i SpareBank 1 Alliansen som grunnlag for beregning av risiko og kategorisering av kredittporteføljen. Med bakgrunn i modellene kategoriseres kundene i følgende undergrupper; svært lav, lav, middels, høy og svært høy risiko, samt misligholdte engasjementer. Banken etterstreber å prise kredittisiko og har etablert prismatriser basert på risikoklassifiseringssystemet.

Bankens portefølje av rentebærende verdipapirer påfører også banken kredittisiko. Styret gjennomgår jevnlig bankens finansstrategi hvor det fastsettes rammer for maksimal portefølje av rentebærende verdipapirer, samt maksimalrammer for eksponering per bransje og per utsteder.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som skyldes endringer i renter og aksje-/verdipapirkurser. Markedsrisiko oppstår hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i verdipapirer og som følge av funding-aktiviteten. Beregning av markedsrisiko

NOTER

knyttet til renterisiko se note 16. Styring av markedsrisiko skjer gjennom styrevedtatte rammer. Sparebanken Telemark sine posisjoner i forhold til rammer rapporteres periodisk til styret.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at Sparebanken Telemark ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader. Banken styrer sin likviditetsrisiko gjennom måltall for kundeinnskudd i forhold til brutto utlån til kunder, andel langsiktig kapitalmarkeds-finansiering og krav til egenkapital, samt krav til lengden på den tidsperioden hvor banken skal være uavhengig av ny finansiering fra markedet. I praksis skjer likviditetsstyringen gjennom likviditetsprognoser, valg av løpetid på bankens innlån, inngåelse av avtaler om trekkrettigheter, overføring til SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS og deponering av verdipapirer mot låneadgang i Norges Bank. Vi viser til note 18.

Valutarisiko

Valutarisiko er risikoen for tap som følge av endringer i valutakurser. Bankens balanseposter i utenlandsk valuta utgjøres av kassebeholdningen (minibanker). Dette er omregnet til norske kroner basert på kursen ved årets utgang. Risiko for valutatap ansees å være uvesentlig.

Banken formidler for øvrig valutalån gjennom annen bank til kunder som ønsker lån i utenlandsk valuta. Risiko for tap i denne sammenhengen vurderes som uvesentlig.

Annet

Utvidet markedsinformasjon (Basel II - Pilar III) er beskrevet i eget dokument på bankens hjemmeside.

NOTER

Note 8 Utlån til og fordringer på kunder

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	Utlån fordelt på sektor og næring	31.12.18	31.12.17
212 568	255 923	Primærnæringer	255 923	212 568
233 532	272 016	Bygg og anlegg	272 016	233 532
333 987	375 344	Varehandel, hotell og restaurant	375 344	333 987
215 200	230 341	Transport og kommunikasjon	230 341	215 200
3 321 988	3 628 496	Eiendomsdrift	3 598 632	3 284 062
1 265 072	1 408 352	Eiendomsdrift borettslag	1 408 352	1 265 072
454 031	508 233	Tjenesteytende næring	508 233	454 031
102 687	157 254	Finansiell og offentlig sektor	157 254	102 687
307 380	368 884	Øvrige næringer	368 884	307 380
6 446 443	7 204 844	Sum næring	7 174 980	6 408 517
13 551 222	14 259 468	Personmarked	14 259 468	13 551 222
19 997 665	21 464 312	Brutto utlån og fordringer på kunder	21 434 448	19 959 740
120 762	106 875	Tap på utlån til amortisert kost	106 875	120 762
	7 109	Tap på utlån til FVOC	7 109	
	-7 109	Verdiendringer utover tapsnedskrivninger	-7 109	
19 876 904	21 357 437	Netto utlån og fordringer på kunder	21 327 573	19 838 978
19 997 665	21 464 312	Sum brutto utlån	21 434 448	19 959 740
7 861 792	8 412 377	Lån overført til SpareBank1 Boligkreditt	8 412 377	7 861 792
629 743	800 541	Lån overført til SpareBank1 Næringskreditt	800 541	629 743
28 489 201	30 677 230	Brutto utlånt inkl. kredittforetak	30 647 366	28 451 275
		Utlån fordelt på fordringstype		
1 963 778	1 899 724	Kasse-/drifts- og brukskreditter	1 899 724	1 963 778
492 796	644 606	Byggelån	644 606	492 796
17 541 092	18 919 982	Nedbetalingslån	18 890 118	17 503 166
19 997 665	21 464 312	Brutto utlån og fordringer på kunder	21 434 448	19 959 740
1 185 589	1 615 242	Herav fastrenteutlån	1 615 242	1 185 589
1 174 377	1 605 844	Fastrentelån til amortisert kost	1 605 844	1 174 377
		Utlån fordelt på geografiske områder		
12 964 137	13 857 694	Grenland *	13 827 830	12 926 211
3 262 822	3 483 961	Midt og Øst Telemark **	3 483 961	3 262 822
401 967	484 480	Øvrige Telemark	484 480	401 967
3 368 739	3 638 177	Utenfor Telemark	3 638 177	3 368 739
19 997 665	21 464 312	Brutto utlån og fordringer på kunder	21 434 448	19 959 740

* Grenland består av kommunene Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan

** Midt og Øst Telemark består av kommunene hvor bankene er representert. Disse utgjør: Bø, Notodden, Sauherad og Nome kommune

Banken benytter et klassifiseringssystem for overvåking av kredittrisiko i næringsporteføljen. Mislighold defineres som overtrekk/restanse over 90 dager, eller når det finnes objektive bevis på hendelser som tilsier mislighold hos kunden. Det beregnes en misligholds sannsynlighet for hver bedriftskunde basert på historiske regnskapsdata og anmerkingshistorikk.

Tilsvarende for privatkunder, og da med utgangspunkt i likningstall og anmerkingshistorikk. Banker har ni klasser for friske engasjement, basert på misligholds sannsynligheten til hver kunde, samt to egne klasser for misligholdte og nedskrevne engasjement.

NOTER

Kvalitet i utlånsporteføljen

Brutto utlån og fordring på kunder	Konsern			Total
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	
Balanse 01.01.18	18 714 532	1 094 115	151 093	19 959 740
Overført til trinn 1	298 607	-284 246	-14 360	0
Overført til trinn 2	-584 583	594 643	-10 060	0
Overført til trinn 3	-16 309	-15 732	32 041	0
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	9 275 972	264 611	8 827	9 549 410
Økning i saldo eksisterende lån	553 602	45 348	2 576	601 526
Reduksjon i saldo eksisterende lån	-1 727 188	-100 292	-12 333	-1 839 813
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-6 366 806	-445 462	-20 551	-6 832 819
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstatert tap)	-202	-110	-3 283	-3 596
Balanse 31.12.18	20 147 624	1 152 874	133 950	21 434 448

Avsetningsgrad

0,6 %

Utlån til og fordring på kunder med flytende rente (AC)	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Balanse 01.01.18	5 554 828	506 015	71 432	6 132 275
Overført til trinn 1	89 231	-83 670	-5 561	0
Overført til trinn 2	-245 012	242 370	2 642	0
Overført til trinn 3	-6 715	-6 279	12 994	0
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	2 148 141	54 716	72	2 202 929
Økning i saldo eksisterende lån	286 293	17 469	1 252	305 014
Reduksjon i saldo eksisterende lån	-256 644	-36 612	-11 602	-304 859
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-1 105 554	-301 788	-26 148	-1 433 490
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstatert tap)	-202	-110	-3 283	-3 596
Balanse 31.12.18	6 464 364	392 112	41 798	6 898 274

Avsetningsgrad

1,1 %

Utlån til og fordring på kunder med flytende rente med pant i boligeiendom (FVOCI) og fastrentelån (FVP&L (FVO))	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Balanse 01.01.18	13 159 704	588 100	79 661	13 827 464
Overført til trinn 1	209 376	-200 577	-8 799	0
Overført til trinn 2	-339 571	352 273	-12 702	0
Overført til trinn 3	-9 594	-9 453	19 047	0
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	7 127 832	209 895	9 254	7 346 981
Økning i saldo eksisterende lån	262 815	31 080	4 732	298 627
Reduksjon i saldo eksisterende lån	-1 466 050	-66 882	-4 638	-1 537 569
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-5 261 252	-143 674	5 597	-5 399 329
Balanse 31.12.18	13 683 260	760 762	92 152	14 536 174

Avsetningsgrad

0,3 %

Risikogruppering brutto utlån og garantier

Hele porteføljen scores månedlig med bruk av automatisk datafangst og med utgangspunkt i objektive data. Overvåkning skjer med bakgrunn i engasjementsstørrelse, risikoklasse og migrasjon. Scoringsmodellene blir årlig validert og justert. Dette

medførte for 2018 ingen vesentlige endringer i fordelingen mellom risikogrupperne eller i beregning av forventet årlig tap.

Fordelingen til risikogruppe (svært lav etc.) bestemmes av kundens misligholds sannsynlighet samt sikkerhetsdekning.

NOTER

Brutto utlån til og fordring på kunder	31.12.18				31.12.17
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total	
Svært lav	8 664 878	5 480		8 670 358	8 657 821
Lav	6 224 432	29 861		6 254 293	5 615 194
Middels	4 250 841	470 338		4 721 179	3 508 600
Høy	637 426	256 311		893 737	1 404 439
Svært høy	370 047	390 884	1 903	762 834	634 630
Misligholdt og nedskrevet			132 047	132 047	139 056
Sum brutto utlån til og fordring på kunder	20 147 624	1 152 874	133 950	21 434 448	19 959 740

Brutto utlån til og fordring på kunder med flytende rente (AC)	31.12.18			
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Svært lav	2 135 401	72		2 135 473
Lav	874 138	643		874 780
Middels	2 581 757	72 608		2 654 365
Høy	571 732	131 394		703 126
Svært høy	301 337	187 396	1 903	490 635
Misligholdt og nedskrevet			39 895	39 895
Sum	6 464 364	392 112	41 798	6 898 274

Utlån til og fordring på kunder med flytende rente med pant i boligeiendom (FVOCI) og fastrentelån (FVP&L (FVO))	31.12.18			
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Svært lav	6 529 477	5 408		6 534 885
Lav	5 350 294	29 218		5 379 513
Middels	1 669 084	397 731		2 066 814
Høy	65 695	124 917		190 611
Svært høy	68 711	203 488		272 199
Misligholdt og nedskrevet			92 152	92 152
Sum	13 683 260	760 762	92 152	14 536 174

Garantier	31.12.18			
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Svært lav	132 520	2 309		134 829
Lav	39 563	842		40 405
Middels	116 022	1 890		117 912
Høy	12 254	1 797		14 051
Svært høy	9 731	4 337		14 068
Misligholdt og nedskrevet			3 668	3 668
Sum	310 090	11 176	3 668	324 933

Note 9 Overføring av finansielle eiendeler

Banken overfører utlån gjennom salg av kundens boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt AS eller lån til næringsseiendom til SpareBank 1 Næringskreditt AS.

SpareBank 1 Boligkreditt AS

Banken selger boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt som igjen utsteder obligasjoner til investorer med sikkerhet i de overførte boliglånene. Det er i 2018 netto overført lån og kreditter til en verdi av 551 (501) mnok. Totalt er det fraregnet lån og kreditter til SpareBank 1 Boligkreditt for 8.412 (7.862) mnok ved utgangen av året.

Banken mottar provisjon for de solgte lånene og kredittene tilsvarende renteinntekten på lånene redusert med gjennomsnittlig finansierings-kostnad i kredittforetakene og administrasjons-kostnader. I den grad det oppstår tap vil dette bli avregnet mot den provisjonen samtlig aksjonærer mottar for den gjenstående del av kalenderåret.

De overførte lånene må ha en LTV på under 75 % (60 % på kreditter) på salgstidspunktet. Gjennomsnittlig LTV for de solgte lånene fra Sparebanken Telemark er på ca. 54 (52) %.

Soliditet

Sammen med de øvrige eierne av SpareBank 1 Boligkreditt AS har banken også inngått avtale om å sikre at SpareBank 1 Boligkreditt AS til enhver tid har en ren kjernekapitaldekning som minst tilsvarer myndighetenes fastsatte krav (inkludert bufferkrav og krav til Pilar II). Aksjonærene skal, dersom tilfredsstillende kapitaldekning ikke kan oppnås på andre måter, tilføre tilstrekkelig kjernekapital innen 3 måneder etter å ha mottatt skriftlig anmodning om dette. Aksjonærenes forpliktelse til å tilføre slik kjernekapital er primært proratarisk og ikke solidarisk, og skal være i henhold til hver aksjonærs pro rata andel av aksjene i SpareBank 1 Boligkreditt AS, subsidiært solidarisk begrenset oppad til det dobbelte av det som bankens andel av aksjene ellers skulle tilsi.

Boligkreditt hadde ved årsskiftet om lag 17 % ansvarlig kapital, hvorav om lag 13 % er ren kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i selskapet har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital i henhold til denne avtalen og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SpareBank 1 Næringskreditt AS

Sparebanken Telemark har overført 171 (421) mnok næringslån til SpareBank 1 Næringskreditt AS i 2018. Banken har overførte lån og kreditter til SpareBank 1 Næringskreditt for 801 (630) mnok ved utgangen av året.

De overførte lånene må ha en LTV på under 60 % på salgstidspunktet. Gjennomsnittlig LTV for de solgte lånene fra Sparebanken Telemark er på om lag 41 (43) %.

Næringskreditt hadde ved årsskiftet om lag 19 % kapitaldekning, hvor alt er ren kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i selskapet har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital i henhold til denne avtalen

og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SpareBank 1 Kredittkort AS

SpareBank 1 Kredittkort AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen, og har som formål å være felles kredittkortselskap for bankenes kunder. Sparebanken Telemark har inngått en aksjonæravtale med SpareBank 1 Kredittkort AS og aksjonærene i SpareBank 1 Kredittkort AS. Avtalen innebærer blant annet at banken er forpliktet til å bidra med egenkapital slik at SpareBank 1 Kredittkort AS har en forsvarlig ansvarlig kapital, og til enhver tid oppfyller de minstekrav til ansvarlig kapital som følger av lovgivning og/eller anbefalinger fra Finanstilsynet og som er nødvendig for en forsvarlig drift av SpareBank 1 Kredittkort.

Banken er også forpliktet til å bidra med funding av egen portefølje (total balanse). Banken mottar provisjon fra SpareBank 1 Kredittkort AS tilsvarende bankens andel av renteinntekter fratrukket funding kostnader og konstaterte tap, bankens andel av transaksjonsinntekter samt nysalgspolisprovisjon.

Note 10 Aldersfordeling på forfalte, men ikke nedskrevne utlån

De misligholdte engasjementene uten nedskrivning, anses å ha underliggende verdier som dekker engasjementet. Engasjementene er gjennomgått gjennom året og sist per balansedato. Ved vurdering av underliggende verdier legges nedskrevne takster til grunn. Dersom takster ikke foreligger baseres verdierestimatet på saksbehandlers verddivurdering.

Tabellen viser forfalte beløp på utlån og overtrekk på kreditt/ innskudd fordelt på antall dager etter forfall som ikke skyldes forsinkelser i betalingsformidlingen.

Konsern						
31.12.18	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt	
Personmarked	3 734	650	74	2 782	7 239	
Bedriftsmarked	2 447	3 662	3	9 705	15 817	
Sum	6 181	4 311	77	12 487	23 056	
<hr/>						
31.12.17	Under 30 dager	31 - 60 dager	61 - 90 dager	Over 91 dager	Totalt	
Personmarked	1 026	1 899	824	2 982	6 732	
Bedriftsmarked	1 152	99	41	2 092	3 384	
Sum	2 178	1 999	865	5 074	10 116	

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

NOTER

Note 11 Tap på utlån og garantier

	Konsern			
	01.01.18	Endring avsetning for tap	Netto konstatert/ innbet. tidl. konstatert	31.12.18
Tap på utlån og garantier				
Avsetning til tap etter amortisert kost bedriftsmarkedet	86 587	-287	-3 011	83 290
Avsetning til tap amortisert kost personmarkedet	31 320	-1 115		30 204
Virkelig verdi over utvidet resultat (OCI)	6 699	410		7 109
Sum avsetning til tap på utlån og garantier	124 605	-992	-3 011	120 603
Presentert som:				
Netto utlån til kunder - avsetning til tap på utlån	115 327	1 667	-3 011	113 984
Annen gjeld - avsetninger, garantier, ubenyttet kreditt, lånetilsagn	9 279	-2 660		6 619
Periodens tap på utlån og garantier			2018	2017
Endring i individuelle nedskrivninger			i.a	-20 318
Endring i gruppewise nedskrivninger			i.a	-900
Endringer i IFRS 9 nedskrivninger			-3 965	i.a.
Konstatert tap med tidligere nedskrivninger			6 479	14 042
Konstatert tap uten tidligere nedskrivninger			0,0	5 334
Inngang på tidligere konstaterte nedskrivninger			-3 430	-2 809
Andre korreksjoner/amortisering av nedskrivninger			-67	
Sum tap på utlån og garantier			-983	-4 651
Inntektsførte renter på nedskrevne lån			90	251
Balansført tapsavsetning	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Balanse 01.01.18	34 444	33 420	56 742	124 605
Avsetning til tap overført til Trinn 1	9 226	-4 945	-4 281	0
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-2 185	4 827	-2 642	0
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-365	-4 368	4 734	0
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	13 134	5 745	737	19 616
Økning i måling av tap	2 473	13 116	11 373	26 961
Reduksjon i måling av tap	-17 714	-8 007	-1 474	-27 194
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-8 230	-9 391	-2 754	-20 375
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-5	-6	-3 000	-3 011
Balanse 31.12.18	30 777	30 391	59 435	120 603
herav bedriftsmarkedet	23 100	14 422	45 768	83 290
herav personmarkedet	7 677	15 969	13 667	37 313

Herav balansført tapsavsetning for utlån til og fordring på kunder med flytende rente (AC)

	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Balanse 01.01.18	21 822	17 420	38 341	77 583
Avsetning til tap overført til Trinn 1	4 735	-1 735	-3 000	0
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-1 434	1 434		0
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-69	-3 782	3 852	0
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	8 505	2 477	140	11 122
Økning i måling av tap	2 186	5 234	8 062	15 482
Reduksjon i måling av tap	-10 507	-3 062	-1 881	-15 450
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-4 509	-4 662		-9 170
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-3	-2	-3 000	-3 005
Balanse 31.12.18	20 726	13 322	42 514	76 562

NOTER

Herav balanseført tapsavsetning for utlån til og fordring på kunder med flytende rente med pant i boligeiendom (FVOCI) og fastrentelån (FVP&L (FVO))

	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Balanse 01.01.18	7 636	14 343	15 765	37 743
Avsetning til tap overført til Trinn 1	4 141	-2 860	-1 281	0
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-680	3 323	-2 642	0
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-295	-574	869	0
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	3 609	3 067	579	7 255
Økning i måling av tap	957	7 622	4 043	12 621
Reduksjon i måling av tap	-5 451	-4 420	-635	-10 506
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-2 376	-4 584	-2 732	-9 691
Balanse 31.12.18	7 540	15 916	13 966	37 422

Og herav balanseført tapsavsetning ubenyttede kreditter, garantier og lånetilsagn

	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total
Balanse 01.01.18	4 986	1 657	2 636	9 279
Avsetning til tap overført til Trinn 1	349	-349		0
Avsetning til tap overført til Trinn 2	-71	71		0
Avsetning til tap overført til Trinn 3	-1	-12	13	0
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	1 021	201	18	1 239
Økning i måling av tap	380	260	318	958
Reduksjon i måling av tap	-2 805	-525	-8	-3 338
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-1 345	-146	-23	-1 514
Endring som skyldes konstaterte nedskrivninger (konstatert tap)	-2	-3	0	-5
Balanse 31.12.18	2 511	1 154	2 955	6 619

Individuelle nedskrivninger	31.12.17
Individuelle nedskrivninger på utlån og garantier pr 1.1	64 920
+ nye individuelle nedskrivninger	12 203
- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger	14 042
- Konstaterte tap i perioden med tidligere individuelle nedskrivninger	18 619
Individuelle nedskrivninger på utlån og garantier ved periodens slutt	44 462
Gruppenedskrivninger	31.12.17
Nedskrivninger på grupper av utlån og garantier pr 1.1	79 700
Endringer i gruppenedskrivninger	-900
Gruppenedskrivninger på utlån og garantier ved periodens slutt	78 800

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konsern.

NOTER

Note 12 Maksimal kredittrisikoesponering, ikke hensyntatt pantstillelser

Den største finansielle risikoesponeringen til Sparebanken Telemark er kredittrisiko i utlånsporteføljen. Kredittrisiko er risikoen for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor banken. Styret gjennomgår årlig bankens styringsdokumenter

og bevilgningsreglement for utlånsvirksomheten. Gjennom styringsdokumentene defineres bankens kredittpolicy og det fastsettes overordnede mål for eksponering knyttet til portefølje, bransje og enkeltkunder.

Tabellen nedenfor viser maksimal eksponering mot kredittrisiko for balansen, inkludert derivater. Eksponeringen er vist brutto før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

Kredittkoesponering

Morbank		Konsern	
31.12.17	31.12.18	31.12.18	31.12.17
Eiendeler i balansen			
133 894	29 898	29 898	133 894
1 075 976	911 189	911 189	1 075 976
19 876 874	21 357 437	21 327 280	19 838 948
917 551	988 844	988 844	917 551
3 974	27 190	27 190	3 974
22 008 269	23 314 559	23 284 402	21 970 343
Sum eiendeler i balansen			
Finansielle garantistillelser utenfor balansen			
348 971	324 933	324 933	348 971
1 870 872	1 776 860	1 776 860	1 870 872
175 847	209 590	209 590	175 847
2 395 691	2 311 383	2 311 383	2 395 691
Sum finansielle garantistillelser utenfor balansen			
24 403 959	25 625 942	25 595 785	24 366 033
Sum maksimal kredittrisikoesponering			
Kredittkoesponering knyttet til utlån fordelt på land			
19 846 454	21 337 920	21 307 763	19 808 529
30 419	19 517	19 517	30 419
19 876 874	21 357 437	21 327 280	19 838 948
Totalt			

Sikkerhetsverdier

Banken benytter sikkerheter for å redusere risiko avhengig av marked og type transaksjon. Sikkerheter kan for eksempel være i form av fysisk sikkerhet eller garantier. Fysisk sikkerhet skal som hovedregel være forsikret og kan for eksempel være bygninger, boliger eller varelager. Vurdering av sikkerhetenes verdi skjer på utlånstidspunktet. Sparebanken Telemark overvåker løpende rutine knyttet til sikkerheter for å sikre

høy kvalitet på risikoprofil som ivaretas gjennom rammeverk for risikostyring. Sikkerhetens realisasjonsverdi på fast eiendom beregnes til 80 % av omsetningsverdi.

Tabellen under viser total verdi av sikkerheter fordelt per sikkerhetsklasse i bankens risikoklassifiseringssystem. Verdiene er beregnet ut i fra et gjennomsnitt av intervallene innenfor hver klasse.

	Konsern		
	prosentvis snitt pr. klasse	31.12.18	31.12.17
Sikkerhetsklasse 1	120 %	3 496 630	3 765 983
Sikkerhetsklasse 2	110 %	3 809 649	3 730 865
Sikkerhetsklasse 3	90 %	4 207 099	4 311 217
Sikkerhetsklasse 4	70 %	5 572 893	5 073 474
Sikkerhetsklasse 5	50 %	1 842 820	1 441 643
Sikkerhetsklasse 6	30 %	205 438	204 337
Sikkerhetsklasse 7	10 %	15 676	11 132
Sum sikkerhetsverdier fra risikoklassifiseringer		19 150 205	18 538 651

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er tilnærmet like med konserntallene.

NOTER

Note 13 Kredittisikoeksponering på utlån med lav eller ingen pantesikkerhet

Banken benytter eget klassifiseringssystem for overvåking av kredittisiko i porteføljen. Risikoklasseinndeling skjer ut fra hvert enkelt engasjements sannsynlighet for mislighold. Banken beregner verdi av sikkerheter som et element i gruppering av

kunder etter risiko. Fordeling skjer ved tilordning av sikkerheter til det enkelte utlån.

Tabellen nedenfor beskriver samlede kreditteksponering i den laveste sikkerhetsklassen for pantesikkerhet (sikkerhetsklasse 7).

Konsern Risikogruppe	Gjennomsnittlig usikret eksponering			
	%	Totalt beløp	%	Totalt beløp
		2018		2017
Lav risiko	1,1 %	74 712	0,9 %	56 077
Middels risiko	5,0 %	257 277	4,9 %	193 100
Høy risiko	6,4 %	60 331	8,9 %	139 580
Høyeste risiko	9,8 %	79 002	11,5 %	81 584
Misligholdte og nedskrevne	23,4 %	30 819	20,5 %	31 743
Totalt		502 140		502 084

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

Innenfor risikogruppen misligholdte og individuelt nedskrevet (risikogruppe J og K) er 23,4 % tilsvarende 30,8 mnok av de samlede engasjementene usikret per 31.12.18.

Note 14 Fordringer på og gjeld til kredittinstitusjoner

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		
Utlån til og fordringer uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	710 349	861 965
Utlån til og fordringer med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	200 841	214 011
Totalt	911 189	1 075 976
Gjennomsnittlig rente	1,1 %	1,1 %
Gjeld til kredittinstitusjoner		
Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	150 168	150 112
Totalt	150 168	150 112
Gjennomsnittlig rente	1,2 %	1,1 %

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

NOTER

Note 15 Kredittkvalitet per risikogruppe av finansielle eiendeler

Kredittkvalitet mot norske finansinstitusjoner er vurdert med svært lav risiko. Obligasjoner garantert av stater eller kommuner er vurdert med svært lav risiko, obligasjoner med særskilt sikkerhet i boligeiendom er vurdert med lav risiko, obligasjoner utstedt av industri og finansinstitusjoner er vurdert med middels risiko eller høy risiko.

Kredittkvaliteten på utlån og fordringer på kunder er basert på en modell utarbeidet av SpareBank 1 Alliansen. Tabellen nedenfor viser kredittkvaliteten per risikogruppe for utlansrelaterte eiendeler i balansen, basert på bankens kreditt ratingsystem.

Tabellen i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre.

Konsern	Verken misligholdt eller ind. nedskrevet						Misligholdt eller ind. nedskrevet	Sum
	Noter	Svært lav risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Svært høy risiko		
31.12.18								
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	14	911 189						911 189
Utlån til og fordringer på kunder								
Personmarked	8-12	6 737 469	5 390 716	1 819 060	69 629	176 445	66 149	14 259 468
Bedriftsmarked	8-12	1 932 889	863 577	2 902 119	824 109	586 389	65 898	7 174 980
Sum brutto utlån		9 581 547	6 254 293	4 721 179	893 737	762 834	132 047	22 345 637
Rentebærende verdipapirer								
Noterte obligasjoner	27		676 070		2 774			678 844
Unoterte obligasjoner	27	295 574		14 426				310 000
Sum finansielle investeringer		295 574	676 070	14 426	2 774			988 844
Totalt		9 877 122	6 930 363	4 735 605	896 511	762 834	132 047	23 334 481

Konsern	Verken misligholdt eller ind. nedskrevet						Misligholdt eller ind. nedskrevet	Sum
	Noter	Svært lav risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Svært høy risiko		
31.12.17								
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	14	1 075 976						1 075 976
Utlån til og fordringer på kunder								
Personmarked	8-12	5 892 593	3 805 078	2 377 567	951 703	430 051	94 230	13 551 222
Bedriftsmarked	8-12	2 765 228	1 810 115	1 131 033	452 735	204 580	44 826	6 408 517
Sum brutto utlån		9 733 797	5 615 194	3 508 600	1 404 439	634 630	139 056	21 035 715
Rentebærende verdipapirer								
Noterte obligasjoner	27		639 463	30 160	2 079			671 702
Unoterte obligasjoner	27	214 721		31 128				245 849
Sum finansielle investeringer		214 721	639 463	61 288	2 079			917 551
Totalt		9 948 518	6 254 657	3 569 888	1 406 517	634 630	139 056	21 953 266

NOTER

Note 16 Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Markedsrisiko er risikoen for at virkelig verdi eller bankens fremtidige kontantstrømmer fra finansielle instrumenter vil svinge som følge av endringer i renter, markedspriser, eller kursen på egenkapitalinstrumenter.

Renterisiko er sannsynligheten for at endringer i markedsrenten vil påvirke kontantstrømmer eller virkelig verdi av bankens finansielle instrumenter. Styret har fastsatt rammer for bankens renteeksponering. Det foretas løpende overvåking og

rapportering av bankens renteeksponering. Banken benytter instrumenter for å sikre at eksponering er innenfor fastsatte rammer. Innvirkning på resultat vil være som angitt i tabellen under. Positivt fortegn er inntekt og negativt fortegn er kostnad. Bankens fastrenteposisjoner har i løpet av året endret seg noe. Banken vil per. 31.12.18 få en inntekt på 4,7 mnok ved en økning av markedsrenten på ett %-poeng mot en kostnad på 0,4 mnok per 31.12.17. (Effekten ved motsvarende rentereduksjon vil være symmetriske).

Sensitivitet på netto rentekostnad Økning i basispunkter	Konsern	
	2018	2017
+25	1 187	-105
+50	2 374	-209
+100	4 749	-419
+200	9 497	-837

Tabellen under viser den såkalte rentekurverisikoen, dvs. risikoen for at rentekurven forskyver seg ulikt innenfor ulike tidsbånd ved en renteendring ved å måle bankens netto renteeksponering innenfor de ulike tidsintervallene.

Rentekurverisiko	Konsern	
	2018	2017
0 - 1 mnd	814	790
1 - 3 mndr	3 620	4 655
3 - 12 mndr	-30	-198
1 - 5 år	896	3 367
5 - 10 år	-551	-9 034
Rentekurverisiko, effekt på resultat før skatt	4 749	-419

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

Metode benyttet for sensitivitetsanalysen

BankRisk er et system for styring av renterisiko og likviditet i bank. Systemet har standard rapporter for beregning av rente- og likviditetsrisiko. Det foretas beregninger av durasjon,

forfallsoversikter med videre på obligasjonsbeholdninger, innlån i obligasjoner og innlån i pengemarkedet og renteswapper.

NOTER

Note 17 Finansielle derivater

Tabellen nedenfor viser virkelig verdi av bankens finansielle derivater bokført som eiendeler og gjeld, samt nominelle verdier av kontraktene. Positiv markedsverdi av kontrakter blir bokført som eiendel, mens negativ markedsverdi blir bokført som gjeld. Kontraktsvolumet viser størrelsen av derivatenes underliggende eiendeler, og er grunnlaget for måling av endringer i virkelig verdi av bankens derivater. Derivatforretninger er knyttet til ordinær bankvirksomhet og gjennomføres for å redusere risiko knyttet til bankens innlån i finansmarkedene, og for å avdekke og redusere

risiko relatert til kunderettede aktiviteter. Desåratene skal sikre endringer i virkelig verdi som følge av endring i markedsrenten. Kun rentesikringer knyttet til bankens innlånsvirksomhet (funding) defineres som «virkelig verdi sikring» i henhold til IAS 39. Banken benytter seg ikke av kontantstrømsikring. Rentesikringene forfallsprofil er henholdsvis 4,92 år og 9,41 år se note 18 for nærmere spesifisering.

Bankens styre har fastsatt rammer for maksimal risiko på bankens renteposisjoner. Det er etablert rutiner som sørger for at de fastsatte posisjoner holdes.

Virkelig verdi sikring	Konsern	
	2018	2017
Netto tap resultatført knyttet til sikringsinstrumentene ved virkelig verdisikring	2 485	463
Total gevinst på sikringsobjekter knyttet til den sikrede risikoen	-2 456	- 463
Sum resultatført virkelig verdi sikring	28	0
Akkumulerte sikringsjusteringer på sikringsobjektene	-2 456	- 3 747

	31.12.18		31.12.17	
	Kontrakts- sum	Virkelig verdi Eiendeler Forplikt.	Kontrakts- sum	Virkelig verdi Eiendeler Forplikt.
Rentebytteavtale - sikring av kunderelaterte eiendeler til virkelig verdi over resultatet	1 697 344	12 519	970 594	13 119
Rentebytteavtale - sikring av virkelig verdi av fastrenteinnlån	750 000	27 190	100 000	3 974
Totalt renteinstrumenter	2 447 344	27 190 12 519	1 070 594	3 974 13 119

Finansielle derivater til virkelig verdi	Virkelig verdi		Virkelig verdi	
	Eiendeler	Forplikt.	Eiendeler	Forplikt.
Verdsettelse basert på priser i et aktivt marked				
Verdsettelse basert på observerbare markedspriser	27 190	12 519	3 974	13 119
Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata				
Sum finansielle derivater til virkelig verdi	27 190	12 519	3 974	13 119

Alle rentebytteavtalene er basert på observerbare markedsdata. Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

NOTER

Note 18 Forfallsanalyse av eiendeler og forpliktelser/ likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke kan overholde sine betalingsforpliktelser når disse forfaller, eller erstatte innskudd når disse trekkes ut, med den konsekvens at konsernet misligholder forpliktelsene til å innfri innskudd og gi lån.

Bankens likviditetsrisiko avdekkes gjennom bankens likviditetsreserve/buffer. Hovedmålet for banken er å opprettholde bankens overlevelsessevne i en normalsituasjon, uten ekstern funding i 12 måneder. I tillegg skal banken overleve minimum 90 dager i en «stor stress» situasjon der man ikke har tilgang på funding fra kapitalmarkedet. Bankens har

en daglig styring etter ovennevnte mål. I tillegg er det etablerte beredskapsplan for håndtering av likviditetskriser.

Forfallsanalyse av eiendeler og forpliktelser
Gjenværende restløpetid på bankens langsiktige finansiering var ved utgangen av året på 3,1 (2,9) år.

Likviditetsreservekrav (LCR) var 173 (296) % ved utgangen av året og gjennomsnittlig LCR var 243 (169) % i 2018.

Tabellen nedenfor viser forfallstidspunktet etter balansedagen for eiendeler og forpliktelser. Det er bare vist forfallstidspunkter for konsernet da det kun er små forskjeller mellom konserntall og tall for morbanken.

31.12.18	Konsern					
	På fore-spørsel/ uten forfall	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	over 5 år	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	29 898					29 898
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		900 720	10 470			911 189
Netto utlån til og fordringer på kunder		2 544 438	111 352	1 063 176	17 608 607	21 327 573
Rentebærende verdipapirer		50 145	55 023	820 014	63 662	988 844
Finansielle derivater				19 537	7 653	27 190
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler	790 538					790 538
Eierinteresser i felleskontrollerte virksomhet	218 258					218 258
Varige driftsmidler	164 607					164 607
Utsatt skattefordel	12 839					12 839
Andre eiendeler	41 635	3 949				45 584
Sum eiendeler	1 257 774	3 499 252	176 845	1 902 727	17 679 922	24 516 519
Gjeld						
Innskudd fra kredittinstitusjoner				150 168		150 168
Innskudd fra kunder	13 366 349	1 612 764	73 467			15 052 581
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		16 053	321 209	5 024 125	258 468	5 619 855
Finansielle derivater				12 519		12 519
Ansvarlig lånekapital				250 549		250 549
Betalbar skatt			68 241			68 241
Netto pensjonforpliktelse					21 188	21 188
Annen gjeld og forpliktelser	11 956	88 419			6 619	106 994
Egenkapital	3 134 424			100 000		3 234 424
Sum egenkapital og gjeld	16 512 730	1 717 236	462 917	5 537 362	286 275	24 516 519
Netto	-15 254 956	1 782 016	-286 073	-3 634 635	17 393 647	0

NOTER

31.12.17	Konsern					Totalt
	På fore- spørsel/ uten forfall	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	over 5 år	
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	133 894					133 894
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		1 075 976				1 075 976
Netto utlån til og fordringer på kunder		2 719 878	647 516	2 999 059	13 472 495	19 838 948
Rentebærende verdipapirer		35 035	2 006	855 283	25 227	917 551
Finansielle derivater				3 974		3 974
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler	673 394					673 394
Eierinteresser i felleskontrollerte virksomhet	211 849					211 849
Varige driftsmidler	168 446					168 446
Utsatt skattefordel	15 162					15 162
Andre eiendeler	13 281	1 830				15 111
Sum eiendeler	1 216 028	3 832 719	649 522	3 858 316	13 497 722	23 054 306
Gjeld						
Innskudd fra kredittinstitusjoner				150 112		150 112
Innskudd fra kunder	12 571 622	1 496 418				14 068 040
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer			585 000	4 866 909	100 000	5 551 909
Finansielle derivater				13 119		13 119
Ansvarlig lånekapital				200 373		200 373
Betalbar skatt			78 613			78 613
Netto pensjonforpliktelse					31 156	31 156
Annen gjeld og forpliktelser	8 318	57 115			2 500	67 933
Egenkapital	2 793 052			100 000		2 893 052
Sum egenkapital og gjeld	15 372 992	1 553 533	663 613	5 330 513	133 656	23 054 306
Netto	-14 156 964	2 279 187	-14 091	-1 472 197	13 364 066	0

Likviditetsrisiko

Tabellen under viser bankens forventede fremtidige kontantstrømmer knyttet til forpliktelser. I tabellen er det lagt til grunn nominelle verdier, samt rentenivå slik det foreligger per 31.12.18. Løpetid på innskudd til fastrente er satt til utløpet av fastrenteperioden. Løpetid på øvrige innskudd er ansett å være på forespørsel noe som også medfører at

fremtidige renteelementer ikke er lagt til. Løpetid på derivater er satt til utgangen av kontrakts-perioden. Kontraktsmessig kontantstrøm på derivater er ikke balanseført. Løpetid på verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital er satt til første avtalte forfallstidspunkt. Løpetiden på øvrige forpliktelser er satt til forfallstidspunktet. I tillegg har banken en trekkrettighet i oppgjørsbank på 300 mnok.

NOTER

Konsern

31.12.18	På fore- spørsel/ uten forfall	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	over 5 år	Totalt
Innskudd fra kredittinstitusjoner		521	1 564	155 734		157 819
Innskudd fra kunder	13 366 349	1 612 764	73 467			15 052 581
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		39 988	412 565	5 250 175	287 875	5 990 603
Finansielle derivater		5 355	-5 335	-9 875	-9 402	-19 258
Ansvarlig lånekapital		1 941	5 824	268 481		276 246
Betalbar skatt			68 241			68 241
Annen gjeld og forpliktelser	11 956	88 419				100 375
Sum	13 378 306	1 748 989	556 326	5 664 515	278 473	21 626 607

Konsern

31.12.17	På fore- spørsel/ uten forfall	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	over 5 år	Totalt
Innskudd fra kredittinstitusjoner		360	1 080	155 400		156 840
Innskudd fra kunder	12 571 622	1 496 418				14 068 040
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		21 860	650 601	5 027 968	103 030	5 803 458
Finansielle derivater		2 185	5 821	13 935	1 302	23 242
Ansvarlig lånekapital		1 410	4 230	217 753		223 393
Betalbar skatt			78 613			78 613
Annen gjeld og forpliktelser	8 318	57 115				65 433
Sum	12 579 940	1 579 347	740 345	5 415 055	104 332	20 419 019

NOTER

Note 19 Netto renteinntekter

Morbank			Konsern	
2017	2018		2018	2017
		Renteinntekter		
9 648	11 764	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	11 764	9 648
557 107	590 046	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	588 983	555 911
36 738	39 110	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder til virkelig verdi	39 110	36 738
13 397	17 621	Renter og lignende inntekter av rentebærende verdipapirer til virkelig verdi	17 621	13 397
616 889	658 541	Sum renteinntekter	657 477	615 693
		Rentekostnader		
1 706	1 796	Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	1 796	1 706
123 604	142 432	Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	141 883	123 216
101 280	106 167	Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	106 167	101 280
5 527	6 602	Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	6 602	5 527
10 321	10 838	Sikringsfondsavgift	10 838	10 321
242 438	267 835	Sum rentekostnader	267 286	242 049
374 452	390 705	Netto renteinntekter	390 192	373 644

NOTER

Note 20 Netto provisjonsinntekter og andre inntekter

Morbank			Konsern	
2017	2018		2018	2017
		Provisjonsinntekter		
4 253	3 923	Garantiprovisjon	3 923	4 253
9 856	10 372	Verdipapirromsetning og forvaltning	10 372	9 856
38 555	38 305	Forsikringstjenester	38 305	38 555
61 416	68 480	Betalingsformidling	68 480	61 416
		Provisjonsinntekter eiendomsmegling	39 637	25 713
3 155	5 220	Andre provisjonsinntekter	5 220	3 155
117 234	126 299	Sum provisjonsinntekt eks. kredittforetak	165 936	142 947
66 050	66 083	Provisjonsinntekter fra SB1 Boligkreditt *	66 083	66 050
927	4 141	Provisjonsinntekter fra SB1 Næringskreditt *	4 141	927
66 977	70 224	Sum provisjonsinntekter kredittforetak	70 224	66 977
184 211	196 523	Sum provisjonsinntekt	236 160	209 925
		Provisjonskostnader		
20 990	20 863	Betalingsformidling	20 863	20 990
600	692	Andre gebyrer og provisjonskostnader	692	600
21 590	21 555	Sum provisjonskostnader	21 555	21 590
162 622	174 968	Netto provisjonsinntekter	214 605	188 335
		Andre driftsinntekter		
2 227	2 345	Leieinntekter faste eiendommer	2 404	2 804
	4 464	Gevinst ved salg av eiendom	4 464	
		Andre inntekter eiendomsmegling	8 778	5 800
268	795	Andre driftsinntekter	829	268
2 495	7 604	Sum andre driftsinntekter	16 475	8 872
165 116	182 572	Netto provisjons- og andre inntekter	231 080	197 207

* Banken mottar provisjonsinntekter for overførte lån og kreditter fra SB1 Boligkreditt og SB1 Næringskreditt inntil de er nedbetalt av lånekunden. Provisjonen beregnes hver måned av akkumulert saldo på overførte lån og kreditter, og provisjonssatsen er en andel av den margin som kredittforetakene har på sine lån og kreditter.

NOTER

Note 21 Netto resultat fra finansielle investeringer

Morbank			Konsern	
2017	2018		2018	2017
10 939	19 318	Utbytte fra aksjer	19 318	10 939
1 822	1 232	Utbytte fra datterselskap		
49 675	22 408	Inntekt av eierinteresser i felleskontrollert virksomhet	29 988	34 080
51 498	23 640	Netto resultat fra eierinteresser	29 988	34 080
3 806	-5 485	Netto resultat fra obligasjoner og sertifikater	-5 485	3 806
	28	Netto verdiendring på sikrede obligasjoner og derivater	28	
234	233	Netto verdiendring på sikrede fastrente utlån og derivater	233	234
234	262	Netto resultat fra finansielle derivater	262	234
1 201	20 982	Realiserte instrumenter vurdert til virkelig verdi*	20 124	1 201
	211	Verdiendring av instrumenter vurdert til virkelig verdi	211	
226		Nedskrivning av instrumenter vurdert til virkelig verdi*		226
975	21 193	Netto resultat fra aksjer, egenkapitalbevis og andeler	20 335	975
67 452	58 927	Sum netto resultat fra finansielle investeringer	64 417	50 034

* Kategorien tilgjengelig for salg er tatt bort i IFRS 9, og vil fom. 01.01.18 inneholde gjeldsinstrumenter som er klassifisert som virkelig verdi over totalresultat med reklassifisering.

Note 22 Lønnskostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte

Alle godtgjørelsesordninger i Sparebanken Telemark utformes i samsvar med lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og lov om verdipapirhandel med tilhørende forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Godtgjørelsesutvalget består for Sparebanken Telemark av hele styret. Utvalget foretar årlig en gjennomgåelse av praktiseringen av godtgjørelsesordningen, og det utarbeides en skriftlig rapport. Godtgjørelsesutvalget skal sørge for at praktiseringen av godtgjørelsesordningen minst en gang i året gjennomgås av uavhengige kontrollfunksjoner som for tiden er intern revisor ved KPMG.

Styret skal godkjenne og vedlikeholde godtgjørelsesordningen samt påse at dokumentasjonen som ligger til grunn for

beslutninger er ivarettatt. I tillegg skal styret godkjenne enhver materiell endring eller unntak fra godtgjørelsesordningen.

Vilkår for lån til ledende ansatte og medlemmer av selskapsorganer avviker ikke fra de generelle bestemmelsene som gjelder for øvrige ansatte. Det foreligger ingen særskilt bonusordning for bankens ledende ansatte.

Rentesubsidiering av utlån til ansatte for 2018 er beregnet til 1,7 mnok tilsvarende som i 2017. Rentesubsidieringen er beregnet mot gjennomsnittlig kunderente. Ingen tillitsvalgte har i kraft av sine verv rentesubsidiering på utlån. Utlån til ansatte var 243 mnok i 2018 og 233 mnok i 2017. Lån til ansatte i 2018 inkluderer lån på 6,3 mnok knyttet til kjøp av egenkapitalbevis.

Av årets lønnskostnader på 147,6 i morbanken er det kostnadsført 5,1 mnok knyttet til individuelle sluttpakker og 5,6 mnok knyttet til rabatt til ansatte ifm. kjøp av egenkapitalbevis.

Morbank			Konsern	
2017	2018	Noter	2018	2017
Lønnskostnader				
85 679	106 939		138 239	103 531
13 606	13 360	24	15 447	14 490
23 581	27 266		27 606	26 863
122 866	147 565		181 292	144 884
Ansatte				
152,7	150,8		179,3	171,2
158	158		188	180

NOTER

Lønn og andre ytelser til ledende ansatte i 2018

		Lønn	Natural ytelser	Sum godtgjørelser	Pensjonskostnad	Lån og kreditter per 31.12	Antall EK-bevis 31.12
Per Halvorsen	Administrerende banksjef	2 227	230	2 457	1 265	5 837	3 069
Preben Prebensen	Vise adm. banksjef	1 550	25	1 575	290	2 025	2 192
Roar Snippen	Banksjef økonomi og finans - CFO	1 525	161	1 686	232	3 627	3 069
Anne Vikan	Banksjef personmarkedet	1 048	28	1 076	466	1 702	2 630
Arent Anfinsen	Banksjef bedriftsmarkedet	1 052	34	1 086	143	2 200	2 192
Marianne Thorsdal	Banksjef HR og organisasjon	1 025	35	1 060	157	2 696	2 192
Mats Flatland	Banksjef marked og forretningsutvikling	184	6	190	19	0	2 630
Samlet godtgjørelse til ledende ansatte		8 610	520	9 130	2 572	18 087	17 974

Lønn og andre ytelser til ledende ansatte i 2017

		Lønn	Natural ytelser	Sum godtgjørelser	Pensjonskostnad	Lån og kreditter per 31.12
Per Halvorsen	Administrerende banksjef	1 960	295	2 255	853	5 915
Preben Prebensen	Vise adm. banksjef	1 577	14	1 591	95	2 025
Roar Snippen	Banksjef økonomi og finans - CFO	1 394	168	1 562	172	3 027
Anne Vikan	Banksjef personmarkedet	1 034	32	1 067	358	1 867
Arent Anfinsen	Banksjef bedriftsmarkedet	1 033	27	1 060	96	2 200
Marianne Thorsdal	Banksjef HR og organisasjon	1 020	33	1 053	112	2 450
Samlet godtgjørelse til ledende ansatte		8 019	569	8 588	1 685	17 484

I henhold til ansettelsesavtalen med administrerende banksjef er banken forpliktet til å dekke lønn og annen tilleggsytelse i inntil 12 måneder ved fratredelse. Administrerende banksjef har rett til å fratre ved fylte 62 år med en livsvarig pensjon på 70 % av lønn på fratredelsestidspunktet, samt uføredekning.

I henhold til ansettelsesavtalen med viseadministrerende banksjef skal banken i perioden fra fratreden til ordinær

pensjonsalder (67 år) gi et vederlag som tilsvarer 70 % av lønn ved fratredelsestidspunktet.

Den øvrige ledergruppen i banken har ikke rettigheter utover ordinær pensjon tilsvarende det de øvrige ansatte har. Ledergruppen har ikke rettigheter eller godtgjørelser utover det som er spesifisert.

Godtgjørelse til styret og revisjonsutvalget i 2018

Navn	Tittel	Honorar	Lån og kreditter per 31.12	Antall EK-bevis 31.12
Per Richard Johansen	Styrets leder	225	2 000	877
Per Wold	Nestleder styret	135	3 250	877
Jan Erling Nilsen	Styremedlem	165	0	877
Anne Berg Behring	Styremedlem	170	6 367	1 727
Ingeborg Fogt Bergby	Styremedlem	170	0	789
Anja Kristin Salte Hjelseth	Styremedlem	125	1 500	1 754
Jan Berge	Styremedlem, ansatt representant	125	3 445	2 192
May Britt Boye	Styremedlem, ansatt representant	125	3 725	4 384

NOTER

Godtgjørelse til styret og revisjonsutvalget i 2017

Navn	Tittel	Honorar	Lån og
			kreditter per
			31.12
Per Richard Johansen	Styrets leder	215	2 000
Per Wold	Nestleder styret	129	3 250
Jan Erling Nilsen	Styremedlem, fra 9. mars 2017	124	0
Anne Berg Behring	Styremedlem	166	6 563
Ingeborg Fogt Bergby	Styremedlem	161	0
Anja Kristin Salte Hjelseth	Styremedlem, fra 9. mars 2017	102	1 500
Bjørn Vidar Nesheim	Styremedlem, til 9. mars 2017	35	0
Jan Berge	Styremedlem, ansatt representant	119	2 970
May Britt Boye	Styremedlem, ansatt representant	119	4 393

Honorar til representantskapet

	2018	2017
Øystein Beyer, representantskapets leder	55	54
Øvrige medlemmer	164	197
Lån og kreditter til medlemmer av representantskapet	57 816	51 571

Representantskapet består av 24 medlemmer/representanter. Det har vært 2 møter i representantskapet i 2018.

Note 23 Andre driftskostnader

Morbank			Konsern	
2017	2018	Andre driftskostnader	2018	2017
41 772	50 536	Alliansekostnader	50 536	41 772
26 617	25 684	IKT kostnader	26 931	27 642
13 004	16 213	Markedsføring	18 419	14 532
13 989	12 817	Driftskostnader faste eiendommer	8 343	9 230
28 238	22 829	Øvrige driftskostnader	28 071	32 133
123 621	128 078	Sum andre driftskostnader	132 300	125 309

Bankens og konsernets operasjonelle leieforpliktelser anses uvesentlige. Samlet eksternt leiekostnad for 2018 utgjorde 1,6 (1,2) mnok.

Morbank			Konsern	
2017	2018	Godtgjørelse til revisor	2018	2017
1 755	1 935	Ordinær revisjon	2 099	1 813
12	49	Andre attestasjonstjenester	86	17
93	174	Skatterådgivning	174	121
1 246	1 287	Andre tjenester utenfor revisjon	1 405	1 246
3 106	3 446	Sum godtgjørelse til ekstern revisor inkl. mva	3 764	3 197

Note 24 Pensjoner

Banken har ytelsesbaserte pensjonsordninger i Sparebank 1 Livsforsikring AS og Storebrand Livsforsikring AS. Ansatte som ble tilsatt etter 01.07.05 (Sparebanken Grenland), etter 01.03.08 (Sparebanken Telemark) og etter 01.01.09 (Holla og Lunde Sparebank) er tilknyttet en innskuddsbasert ordning. Ansatte i datterselskap har innskuddsbasert pensjonsordning. For den

innskuddsbaserte ordningen vil årets pensjonskostnad tilsvare årets påløpte premie. Pensjonsordningene oppfyller kravene i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Banken har inngått avtale om førtidspensjonsordning til adm. banksjef, vise adm. banksjef og tidligere banksjef. Adm. banksjef

NOTER

har i tillegg avtale om 70 % pensjon for lønn utover 12G se omtale under note 22. Forpliktelsen er hensyntatt i fremtidige pensjonsforpliktelser under.

AFP. Den private AFP-ordningen gir et livslangt tillegg til den ordinære pensjonen. Den private AFP-ordningen vil bli finansiert gjennom en årlig premie som fastsettes som en % av lønn mellom 1 og 7,1G. %satsen har de siste årene utgjort 2,5 %.

Morselskapet er med i Fellesordningen for avtalefestet pensjon.

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Netto pensjonsforpliktelse i balansen		
Nåverdi av fremtidige pensjonsforpliktelser inkl aga og finansskatt	271 642	258 698
Verdi av pensjonsmidler	-250 454	-227 542
Netto pensjonsforpliktelse	21 188	31 156

Det er ikke utarbeidet spesifikasjon av pensjonsforpliktelser for morbank da de er identiske med konserntallene.

Spesifikasjon av pensjonskostnad

Morbank			Konsern	
2017	2018	Periodens pensjonskostnad	2018	2017
6 169	7 095	Ytelsesbasert pensjon opptjent i perioden	7 095	6 169
-175	636	Rentekostnad/-inntekt(-) på netto pensjonsforpliktelse/pensjonsmidler	636	-175
3 253	0	Resultatførte planendringer	0	3 253
994	1 116	Periodisert arbeidsgiveravgift	1 116	994
10 241	8 846	Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad	8 846	10 241
1 792	2 714	Pensjonskostnad innskuddsbasert ordning	4 801	2 676
1 572	1 800	Pensjonskostnad AFP	1 800	1 572
13 606	13 360	Total pensjonskostnad	15 447	14 490
Bevegelse i netto pensjonsforpliktelse i balansen				
534	31 156	Netto pensjonsforpliktelse i balansen per 1.1	31 156	534
30 785	-3 802	Estimatavvik ført mot andre inntekter og kostnader	-3 802	30 785
10 241	8 846	Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad	8 846	10 241
-10 404	-15 012	Innbetalt beløp til ytelsesbaserte ordninger	-15 012	-10 404
31 156	21 188	Netto total pensjonsforpliktelse 31.12.	21 188	31 156
Bevegelse virkelig verdi pensjonsmidler i balansen				
235 620	227 542	Virkelig verdi pensjonsmidler i balansen 1.1	227 542	235 620
8 770	12 810	Innbetalt til fondsbaserte ordninger	12 810	8 770
6 212	5 497	Årets renteinntekter av midlene	5 497	6 212
-5 936	-5 990	Utbetalte pensjoner	-5 990	-5 936
-12 207	0	Andre fraregninger (planendring uførepensjon)	0	-12 207
-4 918	10 595	Aktuarielt (tap)/gevinst	10 595	-4 918
227 542	250 454	Virkelig verdi pensjonsmidler i balansen 31.12.	250 454	227 542
31.12.17	31.12.18	Forutsetninger	31.12.18	31.12.17
2,40 %	2,60 %	Diskonteringsrente	2,60 %	2,40 %
2,40 %	2,60 %	Forventet avkastning på midlene	2,60 %	2,40 %
2,50 %	2,75 %	Fremtidig lønnsutvikling	2,75 %	2,50 %
2,25 %	2,50 %	G-regulering	2,50 %	2,25 %
0,50 %	0,50 %	Pensjonsregulering	0,50 %	0,50 %
19,10 %	19,10 %	Arbeidsgiveravgift og finansskatt forpliktelse	19,10 %	19,10 %
GAP07	FNH2013	Dødelighetstabell	FNH2013	GAP07
98	98	Antall ansatte som er omfattet av ordningen	98	98

Ved beregning av virkelig verdi på pensjonsmidler pr 31.12.18 er det lagt til grunn en forventet avkastning for 2018 på 2,6 (2,4) %. Faktisk avkastning på pensjonsmidlene var i 2018 5,7 (3,8) %.

NOTER

Sensitivitetsanalyse pr. 31.12.18

Morbank			Konsern	
Økning	Reduksjon	Endring i pensjonsforpliktelse	Økning	Reduksjon
22 942	-20 388	Diskonteringsrente (0,5 % endring)	22 942	-20 388
12 278	-10 876	Forventet fremtidig lønnsutvikling (1,0 % endring)	12 278	-10 876

Note 25 Skatt

Morbank			Konsern	
2017	2018		2018	2017
352 329	348 985	Resultat før skattekostnad	357 390	357 631
8 349	3 329	Permanente forskjeller inklusive formuesskatt	3 335	8 358
31 731	-10 244	Endring midlertidige forskjeller	-9 217	33 110
-63 317	-72 102	Skattefri inntekter inkl utbytte og resultatandeler	-72 102	-63 317
-30 785	3 802	Estimatavvik ført over andre inntekter og kostnader	3 802	-30 785
298 306	273 771	Årets skattegrunnlag	283 209	304 997
74 208	70 199	Betalbar skatt	72 370	75 813
88 082	87 226	25 (23) % av ordinært resultat før skatt	89 159	89 355
2 087	832	Effekt ikke fradragsberettigede kostnader	834	2 089
-15 829	-18 025	Effekt ikke skattepliktige inntekter inkl. utbytte	-18 025	-15 829
0	0	Effekt av endring i skattesats midlertidige forskjeller	-65	-75
111	-82	For mye/lite avsatt skatt tidligere år	-82	128
2 883	2 822	Formuesskatt	2 822	2 883
77 334	72 773	Skattekostnad inklusiv formuesskatt	74 642	78 551
-2 883	-2 822	Fratrukket skattekostnad klassifisert som driftskostnad	-2 822	-2 883
74 451	69 951	Årets skattekostnad eksklusive formuesskatt	71 820	75 668
21,9 %	20,9 %	Effektiv skattesats	20,1 %	21,2 %
Skattekostnad på totalresultat				
74 451	69 951	Sum skattekostnad resultatregnskap	71 820	75 668
-7 696	2 728	Sum skattekostnad utvidet resultat	2 728	-7 696
66 755	72 679	Sum skattekostnad på totalresultat	74 548	67 972

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18		31.12.18	31.12.17
Midlertidige forskjeller og balanseført utsatt skatt/skattefordel*				
-38 160	-36 913	Anleggsmidler	-38 181	-39 756
11 211	16 506	Utestående fordringer	16 505	11 269
-5 791	-10 603	Verdipapirer inklusive derivater	-10 603	-5 791
15 878	16 226	Gevinst- og tapskonto	17 636	18 586
-44 859	-36 693	Pensjonsforpliktelse	-36 693	-44 859
-61 721	-51 477	Sum midlertidige forskjeller	-51 335	-60 552
15 430	12 870	Balanseført utsatt skatt/skattefordel	12 839	15 162
25 %	25 %	Benyttet skattesats	25 (22) %	25 (23) %
Betalbar skatt i balansen				
74 208	66 070	Avsatt betalbar skatt	68 240	75 813
2 800	2 700	Avsatt formuesskatt	2 700	2 800
77 008	68 770	Sum betalbar skattegjeld	70 940	78 613

* Utsatt skattefordel blir balanseført i den utstrekning det er sannsynlig at den vil kunne benyttes mot fremtidig skattepliktig inntekt.

Skattesats for morbank er 25 %, mens for datterselskapene er det 23 % ved beregning av årets betalbare skatt. Per 31.12.18 er det benyttet 22 % for datterselskapene ved beregning av utsatt skatt.

NOTER

Note 26 Klassifisering og måling av finansielle instrumenter

Tabellene i denne noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende av utlån til døtre, se note 8.

Klassifisering av finansielle instrumenter

Kategori 1 Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultat og utvidet resultat.

Kategori 2 Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultat, bestemt regnskapsført til virkelig verdi

Kategori 3 Finansielle derivater som sikringsinstrumenter

Kategori 4 Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg (utgår under IFRS 9 i 2018)

Kategori 5 Finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost inkludert forpliktelser som er utpekt som sikringsobjekter

Konsern						
31.12.18	Kategori 1	Kategori 2	Kategori 3	Kategori 4	Kategori 5	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker					29 898	29 898
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner					911 189	911 189
Netto utlån til og fordringer på kunder	12 883 511	1 615 242			6 828 821	21 327 573
Rentebærende verdipapirer	988 844					988 844
Finansielle derivater			27 190			27 190
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler	790 538					790 538
Sum eiendeler	14 662 892	1 615 242	27 190	0	7 769 908	24 075 232
Gjeld						
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner					150 168	150 168
Innskudd fra og gjeld til kunder					15 052 581	15 052 581
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer					5 619 855	5 619 855
Finansielle derivater	12 519					12 519
Ansvarlig lånekapital					250 549	250 549
Sum gjeld	12 519	0	0	0	21 073 153	21 085 672

Konsern						
31.12.17	Kategori 1	Kategori 2	Kategori 3	Kategori 4	Kategori 5	Totalt
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker					133 894	133 894
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner					1 075 976	1 075 976
Netto utlån til og fordringer på kunder		1 185 589			18 653 389	19 838 978
Rentebærende verdipapirer		917 551				917 551
Finansielle derivater			3 974			3 974
Aksjer, egenkapitalbevis og andeler				673 394		673 394
Sum eiendeler	0	2 103 139	3 974	673 394	19 863 259	22 643 767
Gjeld						
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner					150 112	150 112
Innskudd fra og gjeld til kunder					14 068 040	14 068 040
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer					5 551 909	5 551 909
Finansielle derivater	13 119					13 119
Ansvarlig lånekapital					200 372	200 372
Sum gjeld	13 119	0	0	0	19 970 433	19 983 552

NOTER

Finansielle instrumenter innregnet til amortisert kost (Kategori 5)

Bankens utlån og innlån kan hovedsakelig ikke omsettes i et aktivt marked. Overføringer av blant annet innlån til en annen part vil kreve godkjenning fra den enkelte kunde. Bankens risikopåslag på utlånene endres kun ved større endringer i markedsf forholdene. Slike utlån anses i hovedsak å ha flytende rentebetingelser. Bankens kredittpåslag for disse utlån er ikke endret ved årets slutt. Samme margin ville bli lagt til grunn for nye utlån på balansedagen. Banken har justert kreditt risikopåslaget gjennom 2018 for lån med referansebaserte betingelser som følge av volatiliteten i kredittspredene gjennom året.

Banken har ved årets slutt foretatt en fornyet vurdering av kreditt risikoen og vurdert at en reprising av lånene ville blitt foretatt til de samme påslagene. Kundene kan innfri denne type lån til pålydende. Banken vurderer derfor at lån med referansebaserte betingelser innregnet til amortisert kost avviker uvesentlig fra virkelig verdi.

Verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital vurdert til amortisert kost har etter bankens vurdering, også uvesentlig avviker fra virkelig verdi.

Finansielle instrumenter til virkelig verdi klassifisert i ulike nivåer:

Nivå 1: Verdssettes ved bruk av noterte priser i aktive markeder.

Markedspris på balansedagen er benyttet. Markedet anses aktivt dersom det er mulig å fremskaffe eksternt observerbare priser, kurser eller renter fra en børs, forhandler, megler eller lignende, og disse prisene representerer faktiske og hyppige markedstransaksjoner på armlengdes avstand. I kategorien inngår blant annet børsnoterte aksjer, statskasseveksler og statsobligasjoner.

Nivå 2: Verdssettelse ved bruk av observerbare markedsdata. Verdssettes ved bruk av informasjon som ikke er noterte priser, men hvor priser er direkte eller indirekte observerbare for eiendelene eller forpliktelsene, og som også inkluderer noterte priser i ikke aktive markeder. Verdien er basert på nylige observerbare markedsdata i form av en transaksjon i instrumentet mellom informerte, villige og uavhengige parter.

Nivå 3: Verdssettelse på annen måte enn basert på observerbare markedsdata.

Hvis fastsettelse av verdi ikke er tilgjengelig ved bruk av nivå 1 eller 2 benyttes verdssettelsesmetoder som baserer seg på ikke-observerbar informasjon. Instrumenter i denne kategori verdssettes etter metoder som er basert på estimerte kontantstrømmer, vurdering av eiendeler og gjeld i selskaper, og modeller hvor vesentlige parametere ikke er basert på observerbare markedsdata eller eventuelle bransjestandarder.

Eiendeler	31.12.18				31.12.17			
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet								
-Fastrenteutlån			1 615 242	1 615 242		1 185 589		1 185 589
-Rentebærende verdipapirer		988 844		988 844	917 551			917 551
-Finansielle derivater		27 190		27 190	3 974			3 974
-Boliglån til virkelig verdi over OCI			12 883 511	12 883 511				
-Aksjer, egenkapitalbevis og andeler	45 028	12 685	732 824	790 538	51 148	9 275	612 971	673 394
Sum eiendeler til virkelig verdi	45 028	1 028 719	15 231 577	16 305 324	51 148	930 800	1 798 560	2 780 508
Forpliktelser								
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet								
-Fastrenteinnskudd								
-Finansielle derivater		12 519		12 519		13 119		13 119
Sum forpliktelser til virkelig verdi		12 519		12 519		13 119		13 119

Verdiendringer på instrumenter i nivå 3	Fastrente-utlån	Boliglån til virkelig verdi over OCI	Aksjer, ek-bevis og andeler	Totalt
Balansført verdi 01.01.18	1 185 589	12 610 606	612 971	14 409 166
Netto gevinst / tap (-) gjennom året	-1 814	0	21 328	19 514
Tilgang	531 682	272 904	103 521	908 107
Avgang	-100 215	0	-4 996	-105 211
Balansført verdi 31.12.18	1 615 242	12 883 511	732 824	15 231 577

Utover ovennevnte finansielle eiendeler og gjelder som er balansført til virkelig verdi er bankens øvrige finansielle eiendeler og gjeld (finansielle instrumenter) balansført til amortisert kost. Virkelig verdi av disse finansielle instrumentene forventes ikke å avvike vesentlig fra balansført verdi se begrunnelse over.

NOTER

Note 27 Rentebærende verdipapirer

Rentebærende verdipapirer måles til virkelig verdi over resultatet. Det er kun konsern som vises da morbank er identiske med konserntallene.

Rentebærende verdipapirer fordelt på utsteder

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Stat		
- Pålydende	60 000	10 000
- Virkelig verdi	64 315	11 349
- Balanseført verdi	64 315	11 349
Annen offentlig utsteder		
- Pålydende	297 000	220 000
- Virkelig verdi	304 050	224 828
- Balanseført verdi	304 050	224 828
Finansielle foretak		
- Pålydende	613 212	642 512
- Virkelig verdi	617 705	649 134
- Balanseført verdi	617 705	649 134
Ikke-finansielle foretak		
- Pålydende	3 077	32 067
- Virkelig verdi	2 774	32 239
- Balanseført verdi	2 774	32 239
Sum rentebærende verdipapirer til virkelig verdi	988 844	917 551

Rentebærende verdipapirer fordelt etter forfall

31.12.18	Under 3	3-12	1 - 5 år	over 5 år	Totalt
	måneder	måneder			
Stat			64 315		64 315
Annen offentlig utsteder	50 145	20 747	179 509	53 650	304 050
Finansielle foretak		34 276	573 416	10 013	617 705
Ikke-finansielle foretak			2 774		2 774
Sum rentebærende verdipapirer til virkelig verdi	50 145	55 023	820 014	63 662	988 844

31.12.17	Under 3	3-12	1 - 5 år	over 5 år	Totalt
	måneder	måneder			
Stat			11 349		11 349
Annen offentlig utsteder			224 828		224 828
Finansielle foretak	35 060		588 830	25 244	649 134
Ikke-finansielle foretak		2 045	30 194		32 239
Sum rentebærende verdipapirer til virkelig verdi	35 060	2 045	855 202	25 244	917 551

Verdiendringer på rentebærende verdipapirer

Balanseført verdi 31.12.17	917 551
Tilgang	1 184 032
Avgang	-1 108 019
Verdiregulering over resultatregnskapet	-4 720
Balanseført verdi 31.12.18	988 844

Alle rentebærende verdipapirer er verdsatt basert på observerbare markedsdata.

NOTER

Note 28 Aksjer, egenkapitalbevis og andeler

Aksjer, egenkapitalbevis og andeler er verdsett til virkelig verdi med verdiendringer over resultat iht IFRS9. Virkelig verdi er

verdsett etter verdsettelsesmetoder basert på observerbare markedsdata, estimerte kontantstrømmer eller vurdering av eiendeler og gjeld. Der virkelig verdi ikke kan måles på en pålitelig nok måte er kostpris benyttet som beste estimat.

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Til virkelig verdi over resultat		
- Børsnoterte	45 028	
- Unoterte	745 509	
Aksjer tilgjengelig for salg		
- Børsnoterte		51 138
- Unoterte		622 256
Sum aksjer, egenkapitalbevis og andeler	790 538	673 394

Det er ikke aksjeinvesteringer i datterselskapene derfor kun spesifisert konsern.

Spesifikasjon av vesentlige eierposter per 31.12.18

Selskapets navn	Organisasjons- nummer	Antall aksjer	Eierandel		Kostpris	Markeds- verdi	Balanseført verdi
			i %				
SpareBank 1 Boligkreditt AS	FVP&L 988 738 387	3 305 204	4,6 %		496 028	496 132	496 132
SpareBank 1 Næringskreditt AS	FVP&L 894 111 232	886 951	5,5 %		111 804	112 485	112 485
SpareBank 1 SMN Finans AS	FVP&L 938 521 549	3 260	4,2 %		40 263	40 263	40 263
SpareBank 1 Kredittkort AS	FVP&L 975 966 453	114 126	4,0 %		35 461	35 372	35 372
SpareBank 1 Østlandet	FVP&L 920 426 530	419 968	0,4 %		26 794	34 857	34 857
Øvrige SB1 aksjer og egenkapitalbevis					20 501	41 430	41 430
Andre aksjer og andeler					33 929	29 999	29 999
Sum aksjer, egenkapitalbevis og andeler					764 781	790 538	790 538

Markedsverdiene til aksjene i SpareBank 1 Boligkreditt AS, SpareBank 1 Næringskreditt AS, SpareBank 1 Kredittkort AS og SpareBank 1 SMN Finans AS er satt til opprinnelig kostpris da dette anses som beste estimat basert på siste emisjonskurs og andel av bokført egenkapital.

Egenkapitalbevis i SpareBank 1 Østlandet er satt til observert børskurs per 31.12.18.

Spesifikasjon av vesentlige eierposter per 31.12.17

Selskapets navn	Organisasjons- nummer	Antall aksjer	Eierandel		Kostpris	Markeds- verdi	Balanseført verdi
			i %				
SpareBank 1 Boligkreditt AS	TFS 988 738 387	3 009 812	4,5 %		451 720	451 720	451 720
SpareBank 1 Næringskreditt AS	TFS 894 111 232	537 888	3,7 %		67 959	67 959	67 959
SpareBank 1 Østlandet	TFS 920 426 530	419 968	0,4 %		26 794	38 112	38 112
SpareBank 1 Kredittkort AS	TFS 975 966 453	114 477	4,0 %		35 570	35 570	35 570
SpareBank 1 SMN Finans AS	TFS 938 521 549	2 585	4,2 %		33 513	33 513	33 513
Øvrige SB1 aksjer og egenkapitalbevis					19 446	19 588	19 588
Andre aksjer og andeler					33 231	26 932	26 932
Sum aksjer, egenkapitalbevis og andeler					668 233	673 394	673 394

NOTER

Verdiendringer på aksjer og andeler klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over resultatet etter følgende kategori

1. Verdsettelse basert på noterte priser i et aktivt marked
2. Verdsettelse basert på observerbare markedtsdata
3. Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedtsdata

	Kat. 1	Kat. 2	Kat. 3	Totalt
Balansført verdi 31.12.17	51 148	9 275	612 971	673 394
Tilgang			103 521	103 521
Avgang	-1 000		-4 996	-5 996
Verdiregulering over resultatregnskapet	-5 120	3 410	21 328	19 618
Balansført verdi 31.12.18	45 028	12 685	732 824	790 538

Note 29 Eierinteresser i konsernselskap og felleskontrollerte virksomheter (FKV)

Datterselskaper

Datterselskaper	Type	Org. nummer	Anskaffelses -tidspunkt	Forretnings- kontor	Antall aksjer	Eierandel og		Bokført verdi
						stemme- andel	Kostpris	
Tufte Eiendom AS	Datter	986844058	01.01.06	Porsgrunn	150	100 %	19 155	5 700
Sparebankgården AS	Datter	989974777	26.04.10	Porsgrunn	3 000	100 %	21 558	21 558
EiendomsMegler 1 Telemark AS	Datter	971225793	01.07.99	Skien	6 263	51 %	1 464	1 464
							42 176	28 722

Datterselskapene er inkludert i konsernregnskapet, og bokført til kostpris i morbanken. Ingen av datterselskapene er børsnoterte.

Beholdningsendringer av aksjer datterselskaper	2018	2017
Inngående balanse	28 864	32 164
Salg 5% aksjene i EiendomsMegler 1 Telemark AS	-142	
Nedskrivning aksjer i Tufte Eiendom AS		-3 300
Utgående balanse	28 722	28 864

Felleskontrollerte selskaper

	Org. nummer	Klassifisering	Forretnings- kontor	Eierandel og stemmeandel	Antall aksjer
Samarbeidende Sparebanker AS	977061164	FKV	Oslo	7,82 %	69 387
Samarbeidende Sparebanker Bankinvest AS	992083832	FKV	Oslo	12,3 %	1 334
EiendomsMegler 1 Næringsmegling AS	989176153	FKV	Sandefjord	50,0 %	300

Det er ingen endring i eierandel og antall aksjer i FKV i forhold til 2017.

Investeringene i disse tre selskapene regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet og kostmetoden i morbankregnskapet.

NOTER

	Morbank			Balanseført verdi
	SamSpar AS	SamSpar Bankinvest AS	EM 1 Næringsmegling AS	
Balanseført verdi per 31.12.17	71 239	8 849	5 750	85 838
Tilgang/avgang	0	0	0	0
Balanseført verdi per 31.12.18	71 239	8 849	5 750	85 838

	Konsern			Balanseført verdi
	SamSpar AS	SamSpar Bankinvest AS	EM 1 Næringsmegling AS	
Balanseført verdi per 31.12.17	131 747	75 304	4 798	211 849
Utbetalt utbytte 2018	-22 408			-22 408
Resultatandel 2018	22 697	6 906	384	29 988
Andel andre inntekter og kostnader (OCI)	-1 055	-116		-1 171
Balanseført verdi per 31.12.18	130 981	82 094	5 183	218 258

De to SamSpar selskapene er eiet i felleskap av 10 deltagende sparebanker (SamSpar banker). EiendomsMegler 1 Næringsmegling AS eies sammen med SB1 BV med 50 % hver.

Konsernets andel av eiendeler, gjeld, inntekter og kostnader for SamSpar AS og SamSpar Bankinvest AS iht. IFRS 12

2018	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Total-resultat	Balanseført verdi
SamSpar AS	132 902	1 867	25 297	2 600	22 697	130 981
SamSpar Bankinvest AS	92 641	10 547	7 196	290	6 906	82 094
Sum	225 543	12 414	32 493	2 890	29 603	213 075

2017	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Total-resultat	Balanseført verdi
SamSpar AS	134 172	2 425	30 113	2 100	28 013	131 747
SamSpar Bankinvest AS	85 886	10 582	7 620	372	7 186	75 304
Sum	220 059	13 007	37 732	2 473	35 198	207 051

NOTER

Note 30 Varige driftsmidler

Morbank				Konsern				
Anlegg under utførelse	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygning og annen fast eiendom	Totalt	Bygning og annen fast eiendom	Maskiner, inventar og transportmidler	Anlegg under utførelse	Totalt	Totalt
9 311	27 547	159 056	195 914	268 801	223 808	35 681	268 801	9 311
200	9 092	3 860	13 152	14 831	5 231	9 400	14 831	200
9 261	3 564	4 561	17 387	19 282	6 456	3 564	19 282	9 261
250	33 075	158 355	191 679	264 350	222 583	41 517	264 350	250
0	6 790	5 439	12 228	12 419	5 502	6 917	12 419	0
250	362	512	1 124	13 003	12 128	625	13 003	250
0	39 503	163 281	202 784	263 766	215 957	47 809	263 766	0
	21 396	48 369	69 765	91 394	63 281	28 113	91 394	
	3 791	5 766	9 556	11 372	7 338	4 034	11 372	
				552	494	59	552	
	-5 293	-2 122	-7 415	-7 415	-2 122	-5 293	-7 415	
	19 894	52 013	71 907	95 904	68 991	26 912	95 904	
	2 519	6 041	8 560	10 200	7 499	2 701	10 200	
	-62	-201	-263	-6 945	-6 816	-128	-6 945	
	22 351	57 853	80 203	99 159	69 674	29 485	99 159	
9 311	6 151	110 687	126 149	177 407	160 527	7 569	177 407	9 311
250	13 181	106 342	119 773	168 446	153 592	14 605	168 446	250
0	17 152	105 428	122 580	164 607	146 283	18 324	164 607	0
	3-10 år	20-50 år	Økonomisk levetid	20-50 år	3-10 år			

Sikkerhetsstillelse

Banken har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

Investeringseiendommer konsern

Banken har ingen eiendeler som er definert som investeringseiendommer per 31.12.18.

Forpliktelser

Konsernet har ingen bindende avtaler om å anskaffe anleggsmidler per 31.12.18.

Anleggsmidler holdt for salg

Det var to av bankens hytter solgt i 2018.

Note 31 Andre eiendeler

Morbank		Konsern	
31.12.17	31.12.18	31.12.17	31.12.17
		15 052	10 487
1 800	8 760	8 760	1 800
2 074	3 949	5 027	2 074
718	14 254	16 744	720
4 593	26 963	45 584	15 081

NOTER

Note 32 Innskudd fra kunder

Tabellene i noten spesifiserer kun konsern da forskjellen mellom av innskudd fra døtre. Disse tilhører sektor omsetning/drift morbank og konsern er uvesentlig og består utelukkende eiendommer.

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	13 439 817	12 571 622
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	1 612 764	1 496 418
Sum innskudd fra kunder	15 052 581	14 068 040
Gjennomsnittlig rente	1,0 %	0,9 %
Andel fastrenteinnskudd av totale innskudd	0,9 %	1,3 %
Innskudd fordelt på sektor og næring	31.12.18	31.12.17
Primærnæringer	108 106	122 497
Bygg og anlegg	304 972	275 385
Varehandel, hotell og restaurant	506 072	496 556
Transport og kommunikasjon	176 812	137 362
Eiendomsdrift	914 805	1 038 005
Eiendomsdrift borettslag	207 652	211 964
Tjenesteytende næring	1 224 625	1 088 633
Finansiell og offentlig sektor	380 850	468 529
Øvrige næringer	355 638	247 466
Sum næring	4 179 532	4 086 398
Personmarkedet	10 873 049	9 981 642
Sum innskudd fordelt på sektor og næring	15 052 581	14 068 040
Innskudd fordelt på geografiske områder	31.12.18	31.12.17
Grenland *	10 445 910	10 272 276
Midt og Øst Telemark **	1 893 483	1 841 625
Øvrige Telemark	203 182	185 118
Utenfor Telemark	2 510 006	1 769 021
Sum innskudd fordelt på geografiske områder	15 052 581	14 068 040

* Grenland består av kommunene Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan

** Midt og Øst Telemark består av kommunene hvor bankene er representert. Disse utgjør: Bø, Notodden, Sauherad og Nome kommune

NOTER

Note 33 Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Lån fra kredittinstitusjoner		
- pålydende verdi	150 000	150 000
- bokført verdi	150 168	150 112
Obligasjonslån		
- pålydende verdi	5 587 000	5 535 000
- bokført verdi	5 619 855	5 551 909
Sum finansielle innlån, pålydende verdi	5 737 000	5 685 000
Sum finansielle innlån, bokført verdi	5 770 023	5 702 021
Gjennomsnittlig rente finansielle innlån	1,9 %	1,8 %
Finansielle innlån fordelt på forfallstidspunkt	31.12.18	31.12.17
2018		585 000
2019	337 000	1 000 000
2020	1 000 000	1 000 000
2021	1 500 000	1 500 000
2022	1 650 000	1 500 000
2023	1 000 000	100 000
2024 og senere	250 000	
Sum finansielle innlån, pålydende verdi	5 737 000	5 685 000

Endring i finansielle innlån	31.12.18	Emittert i 2018	Forfalt/innløst i 2018	Tilbakekjøp i 2018	31.12.17
Lån fra kredittinstitusjoner, nominell verdi	150 000				150 000
Obligasjonslån, nominell verdi	5 587 000	1 300 000	122 000	1 126 000	5 535 000
Verdijustering og renter	33 023				17 021
Sum finansielle innlån, pålydende verdi	5 770 023	1 300 000	122 000	1 126 000	5 702 021

Alle bankens innlån er i norsk valuta. Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

NOTER

Note 34 Annen gjeld og forpliktelser

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	Note	31.12.18	31.12.17
Annen gjeld og forpliktelser				
2 500	6 619	11	6 619	2 500
19 182	27 878		35 104	22 672
11 395	10 341		10 740	12 219
4 282	4 450		4 450	4 282
9 641	11 406		11 406	9 641
12 615	31 644		35 975	16 618
59 615	92 338	Sum annen gjeld og forpliktelser	104 294	67 933
Andre forpliktelser				
1 871 568	1 776 860		1 776 860	1 871 568
348 971	324 933		324 933	348 971
2 220 540	2 101 793	Sum andre forpliktelser	2 101 793	2 220 540
Pantstillelser				
319 409	301 282		301 282	319 409
319 409	301 282	Sum pantstillelser	301 282	319 409

Pågående rettsvister

Banken er ikke involvert i rettsvister som innebærer avsetningsbehov for fremtidige forpliktelser.

NOTER

Note 35 Garantier

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Garantiansvar fordelt på garantiformer		
Lånegarantier	128 780	128 831
Betalingsgarantier	56 170	57 176
Kontraktsgarantier	103 505	128 224
Annet garantiansvar	36 478	34 740
Sum garantiansvar	324 933	348 971
Garantiansvar fordelt på sektor og næring	31.12.18	31.12.17
Primærnæringer	975	503
Bygg og anlegg	37 927	47 824
Varehandel, hotell og restaurant	57 651	69 972
Transport og kommunikasjon	21 001	21 627
Eiendomsdrift	77 453	101 548
Eiendomsdrift borettslag	0	0
Tjenesteytende næring	47 297	27 327
Finansiell og offentlig sektor	2 268	2 268
Øvrige næringer	72 403	72 455
Sum næring	316 974	343 523
Personmarked	7 959	5 448
Sum garantiansvar fordelt på sektor og næring	324 933	348 971
Garantiansvar fordelt på geografisk område	31.12.18	31.12.17
Grenland *	209 958	246 868
Midt og Øst Telemark **	100 574	84 157
Øvrige Telemark	6 623	9 529
Utenfor Telemark	7 779	8 418
Sum garantiansvar fordel på geografisk område	324 933	348 971

* Grenland består av kommunene Skien, Porsgrunn, Bamble og Siljan

** Midt og Øst Telemark består av kommunene hvor bankene er representert. Disse utgjør: Bø, Notodden, Sauherad og Nome kommune

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

NOTER

Note 36 Ansvarlig lånekapital

	Konsern	
	31.12.18	31.12.17
Tidsbegrenset ansvarlig obligasjonslån		
FRN ansvarlig obligasjonslån 2016/2021 med innløsningsrett for utsteder	150 000	150 000
FRN ansvarlig obligasjonslån 2017/2022 med innløsningsrett for utsteder	50 000	50 000
FRN ansvarlig obligasjonslån 2018/2023 med innløsningsrett for utsteder	50 000	
Verdijustering og renter	549	372
Sum ansvarlig lån, tidsbegrenset	250 549	200 372
Gjennomsnittlig rente ansvarlig lånekapital	3,0 %	3,1 %

Endring ansvarlig lånekapital	31.12.18	Emittert i		31.12.17
		2018	2018	
Ansvarlig lånekapital	250 000	50 000	0	200 000
Verdijustering og renter	549	0	0	372
Sum ansvarlig lånekapital	250 549	50 000	0	200 372

Det er ikke utarbeidet tall for morbank da de er identiske med konserntallene.

Note 37 Nærstående parter

Lån til og øvrige transaksjoner med nærstående parter, herunder datterselskaper, felleskontrollerte virksomheter og øvrige nærstående parter er gjort på armlengdes avstand og i henhold til egne avtaler på forretningsmessige vilkår. Eierandeler i selskapene er presentert i note 29.

Som deltaker i SpareBank 1-Alliansen gjennomføres forskjellige transaksjoner mellom morbank og de felleskontrollerte virksomheter. De transaksjoner som foretas inngår som en del av ordinær virksomhet og skjer til ordinære markedspriser.

Mellomværende med morbank og datterselskaper

Resultatposter morselskap	2018	2017
Innskuddsrenter til datterselskaper	1 299	805
Transaksjoner med datterselskap	7 810	8 064
Aksjeutbytte	1 232	1 822
Balanseposter morselskap	31.12.18	31.12.17
Utlån til datterselskaper	29 864	37 955
herav forfaller senere enn 5 år	16 004	25 471
Garantier avgitt til datterselskaper	100	100
Innskudd fra datterselskaper	95 691	50 645

Mellomværende med morbank og felleskontrollerte virksomheter

Resultatposter morselskap	2018	2017
Transaksjoner med felleskontrollerte virksomheter	212	5 692
Aksjeutbytte	22 408	49 675
Balanseposter morselskap	31.12.18	31.12.17
Utlån til felleskontrollerte virksomheter	10 470	10 470

NOTER

Note 38 Resultat per egenkapitalbevis og beregning av egenkapitalbevisbrøk

Resultat per egenkapitalbevis*

	Morbank	
	2018	2017
Korrigert årsresultat		
Årsresultat	279 034	277 878
-Renter fondsobligasjon ført direkte mot egenkapitalen	-3 209	-1 105
- Andre inntekter og kostnader	8 183	-13 095
Totalt resultat hensyntatt renter fondsobligasjon	284 008	263 678
Egenkapitaleiernes andel	39,7 %	36,9 %
Egenkapitaleiernes andel av årsresultatet	110 803	102 540
Egenkapitaleiernes andel av total resultat	112 778	97 300
Antall utstedte egenkapitalbevis	10 898 630	6 856 640
Vektet antall egenkapitalbevis ved beregning av resultat per egenkapitalbevis	10 237 732	10 021 438
Resultat per egenkapitalbevis årsresultatet	kr 10,82	kr 10,19
Resultat per egenkapitalbevis korrigert totalt resultat	kr 11,01	kr 9,71

* iht. §10-17 i Lov om finansforetak og finanskonsern

Egenkapitalbevisbrøk – Morbank	31.12.18	31.12.17
Eierandelskapital	1 089 863	685 664
Overkursfond	98 497	1 876
Utjevningfond ekskl utbytte og annen egenkapital	245 409	249 706
Sum egenkapitalbevis eierenes kapital	1 433 769	937 246
Sparebankens fond ekskl gaver og annen egenkapital	1 490 001	1 668 040
Sum samfunnseid kapital	1 490 001	1 668 040
Egenkapital ekskl utbytte, gaver, hybridkapital og annen egenkapital	2 923 770	2 605 286
Eierandelsbrøk	49,0 %	36,0 %
Vektet eierbrøk 2018 *	39,7 %	

* Beregnet 36% fra 01.01.-02.10.18, og 51,1% 03.10.-31.12.18

	2018	2017
Foreslått utbytte, ikke innregnet som fordeling til eierne i perioden	59 942	40 000
Foreslått utbytte per egenkapitalbevis	kr 5,50	kr 5,83
Foreslått gaver, ikke innregnet som fordeling til eierne i perioden	3 500	3 000

NOTER

Note 39 Egenkapitalbevisere og spredning av egenkapitalbevis

Eierandelskapitalen består av 10 898 630 egenkapitalbevis pålydende NOK 100. Eierandel for egenkapital-beviserne etter utbytte og gaver per 31.12.18 er 49,0 % mot 36,0 % per 31.12.17.

Egenkapitalbeviserne har 9 av 24 medlemmer (stemmer) i representantskapet.

Egenkapitalbevisere

Det var 3.863 egenkapitalbevisere per 31.12.18

	% av totalt antall	
	Antall	ek-bevis
Sparebankstiftelsen Telemark - Grenland	3 128 854	28,7 %
Sparebankstiftelsen Telemark - Holla og Lunde	3 016 665	27,7 %
Morgan Stanley & Co. Int. Plc.	389 383	3,6 %
VPF Eika Egenkapitalbevis	224 943	2,1 %
DnB NOR Bank ASA	168 000	1,5 %
Skattum Invest AS	156 579	1,4 %
Verdipapirfondet SR Bank	105 641	1,0 %
Skogen Investering AS	100 000	0,9 %
Babord AS	87 078	0,8 %
Pensjonsordningen	70 000	0,6 %
Nordea Nordics Small Cap fund	66 175	0,6 %
Catilinia Invest AS	65 789	0,6 %
Bergen Kommunale pensjonskasse	61 898	0,6 %
Melesio Capital AS	52 631	0,5 %
Møsbu AS	52 631	0,5 %
Wenaasgruppen AS	52 631	0,5 %
SEB S.A	48 852	0,4 %
Pareto Invest AS	43 859	0,4 %
Bratsberg Brygge Invest AS	40 217	0,4 %
Sanden AS	35 087	0,3 %
Sum 20 største	7 966 913	73,1 %
Øvrige egenkapitalbevisere	2 931 717	26,9 %
Totalt antall egenkapitalbevis (pålydende kr 100)	10 898 630	100,0 %

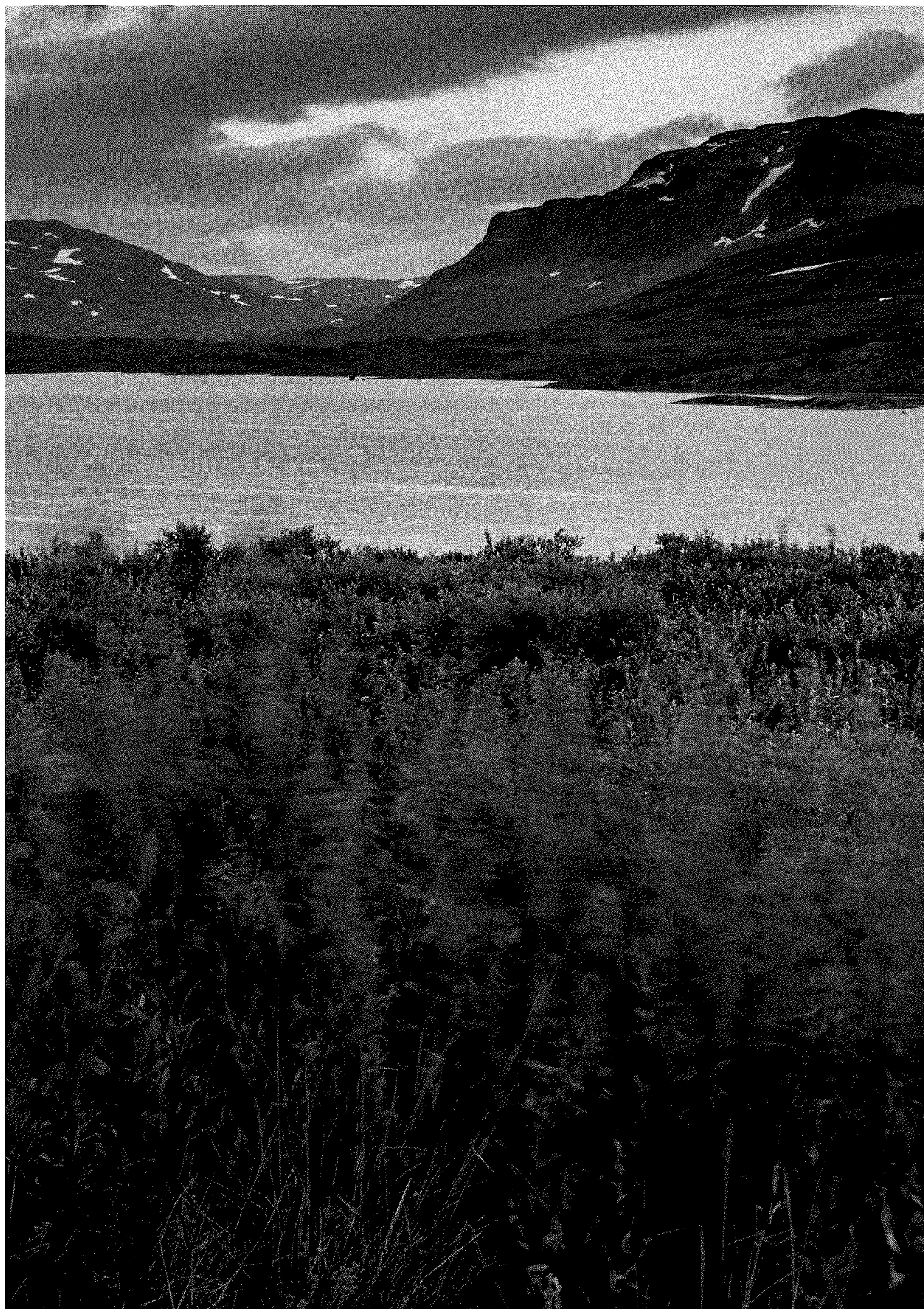
Utbytte

Det enkelte års overskudd vil fordeles forholdsmessig mellom eierandels- og grunnfondskapitalen i samsvar med deres relative andel av bankens egenkapital.

Note 40 Hendelser etter balansedagen

Det har ikke inntruffet vesentlig hendelser etter balansedagen som påvirker konsernets regnskap.

Verdrørende fusjonen mellom SpareBank 1 Skadeforsikring og DNB Forsikring som ble godkjent av Finanstilsynet i desember 2018, og trådte i kraft fra 1. januar 2019, vises det til omtale i delårsrapport for fjerde kvartal 2018 samt børsmelding 21. desember 2018.

EIERSTYRING

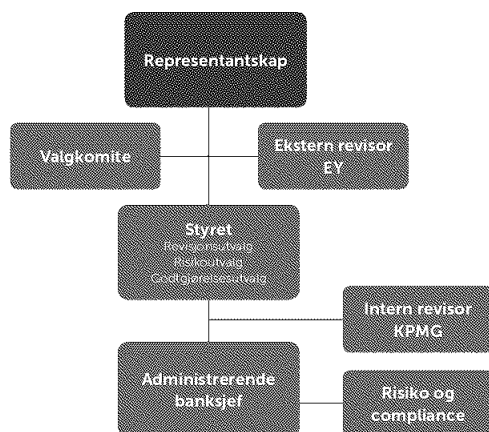
Eierstyring og selskapsledelse

Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse Anbefalingens punkt 1

Sparebanken Telemark følger den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse (NUES) av 17. oktober 2018. Det er ingen vesentlige avvik mellom anbefalingen og hvordan denne etterleves i Sparebanken Telemark. Mindre tilpasninger er gjort av hensyn til at en sparebank er en selveiende institusjon, og at styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene er ulik aksjeselskaper.

Eierstyring og selskapsledelse i Sparebanken Telemark har som målsetting å sikre egenkapitalbeveiseiernes, innskytternes, medarbeidernes og andre gruppers interesser. Konsernets virksomhetsstyring skal sikre en forsvarlig formuesforvaltning og gi økt trygghet for at kommuniserte mål og strategier blir nådd og realisert.

Virksomhetsstyring i banken skjer med utgangspunkt i følgende organisasjonshierarki.

Sparebanken Telemark er organisert som sparebank i samsvar med finansforetaksloven. Konsernet består av morbanken og tre datterselskaper. Banken har utstedt egenkapitalbevis, hvor eierandelskapitalen per 31. desember 2018 utgjør om lag 50 % av bankens samlede egenkapital. Banken skal være en lønnsom og solid bank som er attraktiv og har tillit hos kundene, samarbeidspartnerne og medarbeiderne. Banken skal være blant de beste bankene i bruk av moderne kundebetjeningsløsninger. Banken skal ha et tilnærmet fullsortiment tilbud av bank- og forsikringsprodukter / tjenester, enten egenproduserte eller gjennom SpareBank 1 Alliansen. Sparebanken Telemark er

avhengig av å ha en høy etisk standard og omverdenens tillit. Kunder, myndigheter, finansnæringen og samfunnet for øvrig må til enhver tid ha tillit til bankens profesjonalitet og integritet. Dette innebærer at alle skal vise en adferd som er tillitsvekkende, ærlig og redelig i henhold til de normer, regler og lover som myndighetene setter, de som gjelder i samfunnet, og mellom kolleger. Ledere på alle nivå i banken tillegges et særskilt ansvar for å gå foran som gode rollemodeller. Verdipapirhandel og egenhandel med finansielle instrumenter er regulert i egne interne retningslinjer. Sparebanken Telemark ønsker å medvirke til en bærekraftig samfunnsutvikling gjennom ansvarlig forretningsdrift. Dette innebærer blant annet å ivareta hensynet til etikk, miljø og sosiale forhold. Samfunnsansvar er en integrert del av bankens virksomhet og ansvaret uttrykkes gjennom strategier, tiltak og aktiviteter som banken planlegger og gjennomfører. Samfunnsansvaret kommer til uttrykk gjennom hvordan vi forvalter ressurser vi disponerer og vår dialog med ansatte, eiere, kunder, leverandører, lokalsamfunn og øvrige interessenter.

Avvik fra anbefaling punkt 1: Ingen

Virksomhet Anbefalingens punkt 2

Sparebanken Telemark har sine røtter tilbake til 1844 og vil i 2019 ha 175-årsjubileum. Bankens registrerte stiftelsesdato i Foretaksregisteret er 4. november 1848. Sparebankens formål er å forvalte på en trygg måte de midler den får over, og utføre forretninger og tjenester som det er vanlig eller naturlig at sparebanker kan utføre i henhold til den til enhver tid gjeldende lovgivning og de til enhver gitte konsesjoner. Sparebanken skal være en attraktiv finansiell aktør for Telemark og for telemarkinger.

Vedtektene finnes på bankens nettsider.

Sparebanken Telemark tilbyr kundene et komplett spekter av finansielle tjenester, noe som løses gjennom samarbeidet i SpareBank 1 Alliansen, og er totalleverandør av tjenester innenfor områdene finansiering, innskudd og plasseringer, betalingsformidling, økonomisk rådgivning, formuesforvaltning, forsikring og eiendomsmegling. Bankens målsetninger og hovedstrategier fremgår av årsrapporten.

Sparebanken Telemarks virksomhet er bygget på målsetning om å være en solid og god lokal aktør som skaper verdier i Telemarksregionen. Med en kombinasjon av lokal tilstedeværelse, solid rådgiverkompetanse og tilgjengelighet gjennom gode digitale løsninger er målsetningen å levere gode kundeopplevelser. Bankens styrker er bygget på nærhet til kundene

og raske, effektive beslutningsprosesser. God lokalkunnskap og høy faglig kompetanse gjør kundebehandlingen fleksibel og effektiv. Banken skal ha et sterkt samfunnsengasjement for å gjøre Telemark til et enda bedre sted å bo.

Sparebanken Telemark tilbyr kundene et komplett spekter av finansielle tjenester, noe som løses gjennom samarbeidet i SpareBank 1 Alliansen. Banken har ikke egne FOU-aktiviteter da slike aktiviteter skjer i alliansesamarbeidet.

Sparebanken Telemark markedsføres under navnet SpareBank 1 Telemark.

Styret i Sparebanken Telemark har bevisst satset på å styrke bankens profil som en selvstendig regional bank.

Avvik fra anbefaling punkt 2: Ingen

Selskapskapital og utbytte

Anbefalingens punkt 3

Styret i Sparebanken Telemark foretar løpende vurdering av kapital situasjonen i lys av bankens mål, strategi og ønsket risikoprofil. Styret har fastsatt interne krav til soliditet som ligger over lovens minimumskrav. Bankens minimumskrav til ren kjernekapitaldekning, kjernekapitaldekning og kapitaldekning er fastsatt til henholdsvis 16, 17 og 19 %.

Målt i henhold til myndighetenes retningslinjer var ren kjernekapitaldekning per 31. desember 2018 på 16,5 %, hvorav kjernekapitaldekningen var på 17,4 % og kapitaldekningen på 19,3 %. Myndighetskravene er tilsvarende på 14,2² %, 15,7 % og 17,7 %.

Uvektet kjernekapitaldekning var på 8,4 %³.

Per dato for denne redegjørelsen tilfredsstillers bankens kapitaldekning både myndighetskrav og bankens egne fremtidige måltall. Det er bankens vurdering at den løpende inntjeningen vil være tilstrekkelig til å holde kapitaldekningen på et nivå som tilfredsstillers myndighetenes og markedets forventede kapitalkrav.

Utbytte

Det er et mål å forvalte bankens ressurser på en slik måte at egenkapitalbeveiseierne oppnår god avkastning på sine egenkapitalbevis. Banken skal til enhver tid ha en klar og forutsigbar utbyttepolitikk som er fastsatt av styret. Utbyttepolitikken gir grunnlag for de utbytteforslagene som fremmes av styret for representantskapet. Utbyttepolitikken gjøres offentlig tilgjengelig på selskapets nettsider.

Årsoverskuddet blir fordelt mellom eierandelskapitalen (egenkapitalbeveiseierne) og grunnfondskapitalen (sparebankens fond) i samsvar med deres andel av bankens egenkapital. Ved fastsettelse av størrelsen på årlig utbytte skal det tas hensyn til konsernets kapitalbehov, herunder soliditetskrav, samt

konsernets mål og strategiske planer. Med mindre kapitalbehovet tilsier noe annet, er bankens mål at om lag halvparten av årets resultat etter skatt tilhørende egenkapitalbeveiseierne deles ut som utbytte.

For 2018 er utbytte beregnet slik:

Eierbrøk, vektet snitt i 2018	39,7 %
Resultat for 2018 som tilføres egenkapitalbeveiseierne	111 MNOK
Kontantutbytte til egenkapitalbeveiseierne	60 MNOK
Bokført egenkapital per egenkapitalbevis (konsern)	143,81 NOK
Resultat per egenkapitalbevis (konsern)	11,20 NOK
Utbytte per egenkapitalbevis	5,50 NOK

Underskudd

Eventuelt underskudd dekkes ved forholdsmessig overføring fra grunnfondskapitalen, herunder gavefondet, og den eierandelskapitalen som overstiger vedtektsfestet eierandelskapital, herunder utjevningfondet. Underskudd som ikke dekkes av dette, dekkes ved forholdsmessig overføring fra overkursfondet og kompensasjonsfondet, og dernest ved nedsettelse av eierandelskapital som fastsatt i vedtektene.

Kjøp av egne egenkapitalbevis

Styret har i dag ikke bedt om fullmakt fra representantskapet til å kjøpe egne egenkapitalbevis.

Styrefullmakt til kapitalforhøyelse

Styret har i dag ikke bedt representantskapet om fullmakt til å øke eierandelskapitalen.

Avvik fra anbefaling punkt 3: Ingen

Likebehandling av egenkapitalbeveiseiere og transaksjoner med nærstående

Anbefalingens punkt 4

Sparebanken Telemark har én klasse av egenkapitalbevis. Samtlige egenkapitalbevis gir like rettigheter, og det er et bærende prinsipp at alle egenkapitalbeveiseiere skal likebehandles. Sparebanken Telemark forholder seg til finansforetakslovens regler for eier- og stemmerettsbegrensninger så langt bestemmelsene gjelder for sparebanker med egenkapitalbevis.

Ved forhøyelse av eierandelskapitalen, skal eksisterende eiere ha fortrinnsrett til å tegne nye egenkapitalbevis så fremt det ikke foreligger saklig grunn til å fravike lovens hovedregel. Slik fravikelse skal i så fall begrunnes.

Styret har vedtatt reglement for handler med nærstående og primærinnsideere. Liste over primærinnsideere oppdateres løpende på bankens hjemmeside og på Newsweb.

Bankens etiske retningslinjer om habilitet har som siktemål å verne om integritet, motvirke risiko for brudd på lojalitet og fortrolighet, og sikre uavhengighet.

¹ Forholdsmessig konsolidert.

² Finanstilsynet har fastsatt bankens Pilar 2 på 2,2 % på morbank. Banken har ikke mottatt Pilar II krav på forholdsmessig konsolidert nivå.

³ Forholdsmessig konsolidert. Morbank på 10,2 %.

EIERSTYRING

Styret behandler egen habilitet innledningsvis i hvert styremøte. Har et styremedlem eller en av dennes nærstående en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i en sak, eller har ansettelsesforhold eller er representant for en annen part med slik interesse, eller på annen måte ikke anses som uhildet, har vedkommende plikt til å erklære seg inhabil. Det er styret som innvilger inhabilitet. Et flertall i styret kan også erklære et medlem inhabil. Et styremedlem som er inhabil kan ikke delta i behandling av eller avgjørelse i saken hvor vedkommende er inhabil.

Avvik fra anbefaling punkt 4: Ingen

Fri omsettelighet Anbefalingens punkt 5

Sparebanken Telemarks egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs med Ticker SBTE og er fritt omsettelige. Vedtektene inneholder ingen begrensninger på omsetteligheten.

Avvik fra anbefaling punkt 5: Ingen

Representantskapet Anbefalingens punkt 6

En sparebank er i utgangspunktet en selveiende institusjon. Styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene skiller seg følgelig fra aksjeselskap, jf. finansforetaksloven kapittel 8. Sparebanken Telemark etterlever bestemmelsene i finansforetaksloven, og dette representerer et avvik fra anbefalingen.

Bankens øverste organ er representantskapet. I henhold til finansforetaksloven skal det legges vekt på at de valgte medlemmene til sammen avspeiler bankens kundestruktur og andre interessegrupper og samfunnsfunksjon. I en sparebank som har utstedt omsettelige egenkapitalbevis, skal minst ¼ av medlemmene velges av innskyterne i banken. Det følger av bankens vedtekter at representantskapet skal bestå av 24 medlemmer og 8 varamedlemmer valgt av og blant innskyterne, egenkapitalbeveiserne og de ansatte. Innskyterne har 9 representanter, egenkapitalbeveiserne 9 representanter, herav 3 representanter fra Sparebankstiftelsen Telemark- Grenland og 3 representanter fra Sparebankstiftelsen Telemark- Holla og Lunde. Ansatte har 6 representanter.

Representantskapets medlemmer er personlig valgt og kan ikke møte ved fullmektig. Det er valgt varamedlemmer som møter ved fravær.

Representantskapet fastsetter selskapets årsregnskap, gir styret fullmakt til å ta opp ansvarlig lån og til å foreta kapitalforhøyelser samt velger medlemmene til selskapets styre og valgkomité. Videre vedtar representantskapet godtgjørelse for nevnte organer. Til representantskapets møter innkalles også styrets medlemmer, administrerende banksjef og revisor. Disse kan delta

i forhandlingene, men har ikke stemmerett. Representantskapet kan ikke treffe beslutning i andre saker enn dem som er bestemt angitt i innkallingen. De forslag til vedtak og saksvedlegg som gjøres tilgjengelig på bankens nettsider og Oslo Børs skal være tilstrekkelig detaljert og dekkende til at representantskapets medlemmer kan ta stilling til de saker som skal behandles.

Representantskapets leder er møteleder, eller ved dennes fravær, nestlederen. En oversikt over representantskapets medlemmer finnes også på bankens hjemmesider.

Innkalling og saksdokumenter til representantskapets møter gjøres tilgjengelig på bankens hjemmesider senest 21 dager før møtet. I tillegg offentliggjøres innkalling og saksdokumenter på Oslo Børs og innkalling sendes via post.

Egenkapitalbeveiserne valgsmøte

I henhold til bankens vedtekter § 3-6, skal de andre egenkapitalbeveiserne i Sparebanken Telemark enn Sparebankstiftelsen Telemark – Grenland og Sparebankstiftelsen Telemark Holla – Lunde velge 3 medlemmer og 1 varamedlem til representantskapet.

Det avholdes hvert annet år valgsmøte for egenkapitalbeveiserne hvor medlemmer til representantskapet velges og hvor det informeres om selskapets finansielle situasjon. Egenkapitalbeveiserne innkalles til valgsmøte senest 14 dager før valgsmøtet avholdes. Innkallingen inkluderer valgkomiteens innstilling til kandidater samt andre relevante saksdokumenter. Den som er registrert som eier av egenkapitalbevis i VPS på valgdagen har stemmerett. Hvert egenkapitalbevis gir én stemme i valgsmøtet. Alle egenkapitalbeveiserne kan delta på møtet, og det er anledning til å stemme med fullmakt.

Valgsmøtet ledes av Representantskapets leder. Avstemming skjer skriftlig dersom ikke samtlige møtende samtykker i at avstemmingen skjer på annen måte.

Sparebankstiftelsen Telemark – Grenland og Sparebankstiftelsen Holla – Lunde velger sine medlemmer til representantskapet ved særskilte valg.

Avvik fra anbefalingens punkt 6: Mindre avvik ettersom styringsstrukturen og sammensetningen av styringsorganene i en sparebank skiller seg fra aksjeselskap.

Valgkomité Anbefalingens punkt 7

Bankens vedtekter kapittel 5 fastsetter bestemmelser om bankens valgkomité.

Representantskapet velger én valgkomité bestående av 5 medlemmer og 5 varamedlemmer. Valgkomiteen har representanter fra alle grupper som er representert i representantskapet. I tillegg skal ett av de innskytervalgte medlemmene avspeile samfunnsfunksjonen.

Valgkomiteen i Sparebanken Telemark forbereder valg av representantskapets medlemmer og varamedlemmer, leder og nestleder. I tillegg forberedes valg av leder, nestleder og øvrige medlemmer og varamedlemmer til styret samt valg av leder, nestleder og medlemmer til valgkomiteen. Ansatte til representantskapet og styret velges av og blant ansatte.

Retningslinjer for valgkomiteen er utarbeidet og fastsatt av representantskapet.

Medlemmer av valgkomiteene velges for 2 år av gangen. Innstillingene skal begrunnes og representantskapets leder skal gjennomgå valgkomiteens innstilling før den legges frem for representantskapet, senest 21 dager før valgene skal foretas, jf. punkt 6 ovenfor.

Avvik fra anbefalingens punkt 7: Medlemmene av representantskapets valgkomite velges blant de gruppene som er representert i representantskapet i henhold til gjeldende vedtekter § 5-1.

Bedriftsforsamling og styre, sammensetning og uavhengighet

Anbefalingens punkt 8

Sparebanker har ikke bedriftsforsamling. Det vises til punkt 6 om sammensetningen av en sparebanks organer, hvor representantskapet er bankens øverste organ.

Styret i Sparebanken Telemark består av totalt 8 medlemmer og 4 varamedlemmer hvorav 2 medlemmer og 2 varamedlemmer velges av de ansatte. 4 av styrets 8 medlemmer er kvinner.

Alle styremedlemmene er uavhengige av bankens daglige ledelse og vesentlige forretnings-forbindelser. Styrets leder og nestleder er valgt av representantskapet ved særskilte valg. Samtlige medlemmer velges for 2 år. Styrets varamedlemmer velges for ett år. Medlemmer og varamedlemmer som er på valg kan gjenvelges. Alle som velges til medlem eller varamedlem til styret må tilfredsstillende krav til egnethet som følger av lovgivningen.

Ved valg av styrets medlemmer søkes behovet for kontinuitet og uavhengighet oppnådd i tillegg til en balansert sammensetning. Styrets totale kompetansesammensetning, kapasitet og mangfold vektlegges. I tillegg skal styret ha en god kjønnsbalanse i samsvar med finansforetaksloven § 8-4 (5) jf. allmennaksjeloven § 6-11a.

Informasjon om styremedlemmene er tilgjengelig på bankens nettsider.

Avvik fra anbefalingens punkt 8: Ingen.

Styrets arbeid

Anbefalingens punkt 9

Banken har fastsatt en egen styreinstruks, hvor styrets ansvar og oppgaver nedfelt. Styret skal lede bankens virksomhet i samsvar med lov, vedtekter og forskrifter. Styret har det økonomiske resultatansvaret for virksomheten innenfor overordnede mål og strategier. Styret har ansvar for ansettelse og eventuell oppsigelse av administrerende banksjef.

Styret skal sette av tid og ressurser på å drøfte hvilke oppgaver styret bør prioritere og hvilke forhold det særlig skal settes fokus på. Styrets prioriteringer nedfelles i en årsplan som behandles og vedtas i 4. kvartal hvert år. Planen gjelder for det påkommende år.

Styret foretar årlig en evaluering av sin egen kompetanse, sammensetning og arbeidsform.

I de tilfeller der et styremedlem anses som inhabil i forhold til de saker som behandles, kan styremedlemmet ikke delta i behandlingen av eller avgjørelse i saken.

Sparebanken Telemark har tre styreutvalg valgt av og blant styrets medlemmer. Revisjonsutvalget, risikoutvalget og godtgjøringsutvalget fungerer som forberedende og rådgivende organer for styret. Revisjons- og risikoutvalgene består av henholdsvis tre personer hver, mens det samlede styret utgjør bankens godtgjøringsutvalg.

Revisjons- og risikoutvalg

Revisjonsutvalget og risikoutvalget er forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret, med formål å foreta vurderinger av utpekte saksområder og derved forberede styrebehandlingen. Styret fastsetter instruks for revisjonsutvalget og risikoutvalget.

Revisjonsutvalget ser til at banken har en uavhengig og effektiv ekstern og intern revisjon og en tilfredsstillende regnskapsrapportering og risikohåndtering i samsvar med lover og forskrifter. Revisjonsutvalgets oppgaver er regulert i finansforetaksloven § 8-19. Revisjonsutvalget skal forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen, samt avgi uttalelse for valg av revisor. Utvalget skal ha løpende kontakt med revisor om årsregnskapet og vurdere og overvåke revisors uavhengighet og objektivitet, herunder i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor kan ha betydning for revisors uavhengighet og objektivitet.

Risikoutvalget skal forberede behandlingen av saker knyttet til styrets overvåking og styring av selskapets samlede risiko, samt jevnlig vurdere om selskapets styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang av virksomheten. Risikoutvalgets oppgaver er regulert i finansforetaksloven § 13-6 (4). Utvalget skal videre overvåke systemene for intern kontroll, herunder selskapets interne revisjon, samt selskapets etiske regler. Risikoutvalget bidrar til at styret overvåker og styrer banken og konsernets samlede risiko på en god måte og sørge for at styret jevnlig vurderer om bankens styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivået og omfang av virksomheten.

EIERSTYRING

Godtgjørelsesutvalg

Godtgjøringsutvalget er regulert i finansforetaksloven § 15-4 (2). Utvalget skal sette rammer og retningslinjer og rammer for bankens godtgjørelsespolitikk. Denne skal bidra til å fremme god styring av og kontroll med bankens risiko, motvirke for høy risikotaking, oppfordre til langsiktighet, bidra til å unngå interessekonflikter og være i henhold til gjeldende lov og forskrift. Godtgjørelsesutvalgets behandler alle saker om godtgjørelsesordningen og skal sørge for at praktiseringen av godtgjørelsesordningen minst en gang i året gjennomgås av uavhengige kontrollfunksjoner.

Løpende rapportering og evaluering av styrets arbeid

Styret mottar periodisk rapportering av resultatutvikling, markedsutvikling, ledelses-, personal- og organisasjonsmessig utvikling og utvikling i risikobildet og risikoeksponeringen for selskapet. Styret foretar en årlig evaluering av sitt arbeid med hensyn til arbeidsform, saksbehandling, møtstruktur og prioritering av oppgaver, og dette gir grunnlag for endringer og tiltak. I tillegg foretas en evaluering av hvilken kompetanse styret besitter.

Avvik fra anbefalingens punkt 9: Ingen.

Risikostyring og internkontroll **Anbefalingens punkt 10**

Risikostyring i Sparebanken Telemark skal sikre at risikoeksponeringen til enhver tid er kjent og innenfor rammer trukket opp av styret. Risikostyringen skal underbygge og støtte opp under bankens aktiviteter for å nå sine mål og bidra til stabile og gode resultater.

Styret påser at risikostyringen og internkontrollen i Sparebanken Telemark er tilstrekkelig og systematisk, og at disse prosessene er etablert i samsvar med lover og forskrifter, vedtekter, etiske retningslinjer, pålegg, og eksterne og interne retningslinjer. Styret har nedfelt egne prinsipper for risikostyring gjennom «Policy for risiko- og kapitalstyring». Dokumentet definerer det overordnede rammeverk for risikostyringen, herunder styring av de ulike risikoer. Risikoeksponering og risikoutvikling følges opp og rapporteres periodisk til bankens styre og ledelse. I lys av de regelendringer som kommer vurderer styret at risikostyring blir et strategisk viktig område i banken for å oppnå lønnsom vekst og økt verdiskapning i forhold til den risiko som banken påtar seg. Internkontroll skal bidra til å skape effektiv drift og forsvarlig håndtering av de risikoer som banken er eksponert for, slik at banken kan nå sine forretningsmessige mål på en trygg måte.

Bankens Pilar II-rapport inneholder en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring. Denne rapporten er tilgjengelig på bankens nettsider.

Sparebanken Telemark har som mål å opprettholde en moderat til lav risikoprofil, og ha en så høy kvalitet i sin risikoppfølging at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle

stilling i alvorlig grad. Bankens skal ha lav likviditetsrisiko og moderat kredittisiko.

Bankens risikoprofil er fastsatt gjennom risikorammer i styringsdokumenter for ulike risikoområder og er kvantifisert gjennom mål for blant egenkapitalavkastning og ren kjernekapitaldekning.

Styret gjennomgår kvartalsvis selskapets utvikling innenfor de viktigste risikoområdene og foretar årlig en gjennomgang av internkontrollen. Styret har hovedansvaret for å sette grenser for, og overvåke bankens risikoeksponering. Bankens risikoer måles og rapporteres i henhold til prinsipper og policy som styret har vedtatt. Risikostyring skal støtter opp under bankens strategiske utvikling og måloppnåelse, og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Leder for Risikostyring og Compliance rapporterer kvartalsvis til styret og ledelsen.

Avvik fra anbefalingens punkt 10: Ingen.

Godtgjørelse til styret **Anbefalingens punkt 11**

Godtgjørelse til styrets medlemmer fastsettes av representantskapet etter innstilling fra valgkomiteen.

Styremedlemmenes honorar er ikke resultatavhengig, og er i sin helhet avgrenset til ordinært styrehonorar, eventuelt også tillegghonorar for deltakelse i revisjonsutvalg, risikoutvalg og godtgjørelsesutvalg. Utgangspunktet er at styrets medlemmer ikke har oppgaver for Sparebanken Telemark utover sine styreverv.

Styrets leder godtgjøres særskilt. Nærmere informasjon om styrehonorar fremgår av note 22 i årsrapporten.

Avvik fra anbefalingens punkt 11: Ingen.

Godtgjørelse til ledende ansatte **Anbefalingens punkt 12**

Alle godtgjørelsesordninger i Sparebanken Telemark utformes i samsvar med finansforetaksforskriften kapittel 15.

En beskrivelse av godtgjørelsesordningen og godtgjørelse til administrerende direktør og konsernledelsen fremgår av note 22 i årsrapporten.

Godtgjørelsesutvalget består for Sparebanken Telemark av hele styret. Utvalget foretar årlig en gjennomgåelse av praktiseringen av godtgjørelsesordningen, og det utarbeides en skriftlig rapport. Godtgjørelsesutvalget skal sørge for at praktiseringen av godtgjørelsesordningen minst en gang i året gjennomgås av uavhengige kontrollfunksjoner. Styret skal godkjenne og vedlikeholde godtgjørelsesordningen samt påse at dokumentasjonen som ligger til grunn for beslutninger er ivarettatt. I tillegg skal styret godkjenne enhver materiell endring

eller unntak fra godtgjørelsesordningen.

Vilkår for lån til ledende ansatte og medlemmer av selskapsorganer avviker ikke fra de generelle bestemmelsene som gjelder for øvrige ansatte. Det foreligger ingen særskilt bonus- eller opsjonsordning for bankens ledende ansatte.

Avvik fra anbefalingens punkt 12: Ingen.

Informasjon og kommunikasjon Anbefalingens punkt 13

Sparebanken Telemark skal sørge for å gi korrekt, relevant og tidsriktig informasjon om bankens utvikling og resultater, og på denne måten skape tillit overfor eksisterende og potensielle investorer. Slik informasjon skal bidra til økt likviditet og korrekt pricing av egenkapitalbevis utstedt av banken.

Sparebanken Telemark skal opptre i henhold til de lover og reguleringer som gjelder for utstedere på Oslo Børs. Sparebanken Telemark følger Oslo Børs' IR-anbefaling fra mars 2017. Styret i Sparebanken Telemark har vedtatt egne retningslinjer for investorkommunikasjon, hvor hovedlinjene i bankens investopolitikk er som følger:

- Investorkommunikasjon i Sparebanken Telemark skal bidra til at informasjon gitt til markedet gir et best mulig grunnlag for riktig verdsettelse av banken og skape god likviditet i egenkapitalbeviset.
- Det er et overordnet mål at banken overholder de lover og reguleringer som gjelder for banker notert på Oslo Børs. Bankens investorkommunikasjon skal sikre at alle deltakerne i markedet har samtidig tilgang til nøyaktige, klare, relevante og fullstendige opplysninger om bankens prestasjoner og markedsstilling for å gi markedet et presist bilde av bankens finansielle posisjon og andre faktorer som kan påvirke verdiskapningen i banken.
- Investormiljøet skal bli gitt anledning til å motta lik og samtidig informasjon om banken. Bankens kommunikasjon med deltakerne i markedet skal være basert på transparens og skal sikre likebehandling av alle parter. All informasjon distribuert til bankens egenkapitalbevisiere skal også offentliggjøres på www.sb1telemark.no, samt på under bankens ticker-symbol «SBTE» på www.newsweb.com.
- Finansiell rapportering skal skje i henhold til rammeverket som følger av verdipapirhandelloven, regnskapsloven og Oslo Børs' løpende forpliktelser for børsnoterte selskaper. Års- og kvartalsrapporter publiseres i henhold til kommunisert finanskalendar. Presentasjoner av kvartalsrapporter, kapitalmarkedsdager og lignende skal holdes åpne for alle som ønsker å delta og slike presentasjoner skal gjøres tilgjengelig på bankens nettsider.

Avvik fra anbefalingens punkt 13: Ingen.

Selskapsovertakelse Anbefalingens punkt 14

Sparebanken Telemark er en selveiende institusjon som ikke kan bli overtatt av andre gjennom oppkjøp. Strukturendringer krever tillatelse fra myndighetene. Ved erverv av egenkapitalbevis som medfører eierskap utover 10 % av kapitalen må det søkes tillatelse fra Finanstilsynet.

Avvik fra anbefalingens punkt 14: Lovpålagte eierbegrensninger.

Revisor Anbefalingens punkt 15

Representantskapet velger revisor.

Ekstern revisor utarbeider årlig en plan for gjennomføring av revisjonsarbeidet det kommende år. Revisor presenterer planen i revisjonsutvalget og styremøte. Revisjonsutvalgets og styrets årsplaninneholder normalt ett årlig møte med revisor hvor bankens ledelse ikke er til stede. I tillegg har revisjonsutvalget/styret møter med revisor der revisors syn på bankens risikoområder, interne kontrollrutiner og regnskapsprinsipper gjennomgås. Ekstern revisor foretar den lovbestemte bekreftelsen av den økonomiske informasjon som banken avgir i sine offentlige regnskap. Revisor presenterer årlig en oversikt over fakturerte/pålepte honorarer som er splittet mellom ordinært revisjonshonorar og andre tjenester. Representantskapet behandler årlig eksternrevisors honorarrevisjon.

Avvik fra anbefalingens punkt 15: Ingen.

ERKLÆRING

Erklæring fra styret og administrerende banksjef

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1. januar til 31. desember 2018, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettviseende bilde av bankens eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet. Vi bekrefter videre at opplysninger i årsberetningen gir en rettviseende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til banken, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko og usikkerhetsfaktorer banken står overfor.

Styret i Sparebanken Telemark
Porsgrunn, 5. mars 2019

Per Richard Johansen
Styrets leder

Per Wold

Anne Berg Behring

Ingeborg Fogt Bergby

Anja K. Hjelseth

Jan Erling Nilsen

Jan Berge

May Britt B. Boye

Per Halvorsen
Adm. banksjef

Revisjonsberetning

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS
Melkevegen 13, NO-3919 Porsgrunn
Postboks 64, NO-3901 Porsgrunn

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00
Fax: +47 35 55 96 20

www.ey.no
Medlemmer av Den norske revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til representantskapet i Sparebanken Telemark

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Telemark som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, oppstilling over andre inntekter og kostnader, oppstilling av endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvise bilde av selskapets og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2018, og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2018. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet, og vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Vår beskrivelse av hvordan vi revisjonsmessig håndterte hvert forhold omtalt nedenfor, er gitt på den bakgrunnen.

Vi har også oppfylt våre forpliktelser beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet* når det gjelder disse forholdene. Vår revisjon omfattet følgende handlinger utformet for å håndtere vår vurdering av risiko for vesentlige feil i årsregnskapet. Resultatet av våre revisjonshandlinger, inkludert handlingene rettet mot forholdene omtalt nedenfor, utgjør grunnlaget for vår konklusjon på revisjonen av årsregnskapet.

Implementering av IFRS 9 og nedskrivning på utlån og finansielle lånetilsagn

Sparebanken Telemark implementerte 1. januar 2018 regnskapsstandarden IFRS 9. Implementeringen medførte at konsernet revurderte klassifiseringen av finansielle eiendeler og foretok avsetninger for forventet kreditttap på gjeldsinstrumenter målt til amortisert kost eller virkelig verdi over utvidet resultat, så vel som finansielle lånetilsagn, uavhengig av om det eksisterte objektive bevis for nedskrivning på balansedagen.

Utlån til og fordringer på kunder utgjør i konsernregnskapet MNOK 21 434 (87 % av totale eiendeler). Tilsvarende beløp i selskapsregnskapet til morbanken er MNOK 21 464 (88 % av totale eiendeler). Forventet kreditttap på utlån til og fordringer på kunder og finansielle lånetilsagn, utgjør MNOK 120,6.

Årsregnskapet er revidert av revisor Ernst & Young AS

REVISJONSBERETNING

Forventet kredittap fordeles til tre trinn hvorav MNOK 61,2 er basert på modellberegninger (trinn 1 og 2) og MNOK 59,4 hovedsakelig er basert på individuelle vurderinger av nedskrivninger (trinn 3).

IFRS 9 krever tapsmodeller i beregningen av forventet kredittap, men beskriver ikke spesifikke tilnærminger, noe som medfører at ledelsen må bruke skjønn for å utarbeide et nøytralt og sannsynlighetsvektet estimat som fastsettes ved å vurdere ulike mulige utfall, tidsverdi av penger, rimelig og underbygget informasjon om tidligere hendelser, dagens forhold og prognoser for økonomiske forventninger. Som følge av bruken av skjønn i målekriteriene for forventet tap under IFRS 9, kompleksitet i beregningene og den tilhørende effekten på tapsestimatet, så har vi vurdert avsetningen for forventet kredittap som et sentralt forhold i revisjonen.

Vi vurderte konsernets metodikk for å fastsette estimatet på forventet kredittap. Vi har vurdert og testet effektivitet og målrettethet av internkontrollen som konsernet har implementert i prosessen for å beregne det forventede tapet, herunder inputvariabler og forutsetninger. Vi evaluerte ledelsens vurderinger av ulike økonomiske scenarier så vel som makroøkonomiske data brukt i beregningen. For avsetninger i trinn 3 som er individuelt fastsatt, så vurderte vi forventede, fremtidige kontantstrømmer og estimert verdi på underliggende sikkerheter.

Tap på utlån omtales i konsernets årsrapport Note 2 – Regnskapsprinsipper, Note 3 – Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper og Note 11 – Tap på utlån, garantier mv.

IT-systemer som støtter finansiell rapportering

Sparebanken Telemark benytter komplekse IT-systemer i et automatisert IT-miljø og er avhengig av IT-systemene i den finansielle rapporteringen. Kjernebanksystemene styres og driftes av en ekstern tjenesteleverandør. For å sikre fullstendig og nøyaktig presentasjon av den finansielle informasjonen, er det viktig at kontroller over transaksjonsprosessering og måling er utformet og fungerer målrettet og effektivt. Tilsvarende må kontroller for å sikre hensiktsmessig tilgangsstyring og systemendringer også utformes og fungere målrettet og effektivt både hos Sparebanken Telemark og tjenesteleverandøren. IT-systemene som understøtter finansiell rapportering er av den grunn betraktet som et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi etablerte en forståelse for Sparebanken Telemark sine IT-systemer og IT-miljø av betydning for den finansielle rapporteringen. Vi involverte IT-spesialister for å bistå med evaluering og testing av effektivitet og målrettethet av Sparebanken Telemark sine IT-generelle kontroller som dekker tilgangs- og endringshåndtering for de relevante systemene i rapporteringsperioden. Videre innhentet og evaluerte vi ISAE 3402-rapporten utstedt av den uavhengige revisoren til tjenesteleverandøren og som dekker de relevante kjernebanksystemene og tilhørende infrastruktur. Vi vurderte målrettethet og effektivitet av internkontrollen hos tjenesteleverandøren innenfor områder som understøtter den finansielle rapporteringen til selskapet.

Våre revisjonsprosedyrer inkluderte videre en evaluering og test av automatiserte kontroller innen kjernebanksystemet, blant annet beregning av effektiv rente, amortisering og beregning av forventet kredittap, så vel som etterfølgende bokføring.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende banksjef (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Building a better
working world

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoen, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, unktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydeelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde;
- ▶ innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelte ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Vi avgir en uttalelse til styret om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og kommuniserer med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og der det er relevant, om tilhørende forholdsregler

Uavhengig revisors beretning - Sparebanken Telemark
A member firm of Ernst & Young Global Limited
A member firm of Ernst & Young Global Limited

REVISJONSBERETNING

Av de forholdene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av regnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse forholdene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av forholdet, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at forholdet ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene ved å gjøre dette med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at forholdet blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsikk i Norge.

Porsgrunn, 5. mars 2019
ERNST & YOUNG AS

Odd Knustad
statsautorisert revisor

Egenkapitalbevis i Sparebanken Telemark (SBTE)

Lovbestemmelsene for egenkapitalbevis trekker opp rammer som i store trekk ligner de som gjelder for aksjer i forretningsbanker.

Lover og forskrifter

Sparebankenes adgang til å utstede omsettelige egenkapitalbevis med representasjonsrett i generalforsamling (representantskap) er regulert i Finansforetaksloven kapittel 10. Egenkapitalbevis er fritt omsettelige verdipapirer i relasjon til Verdipapirhandelloven og kan opptas til notering på Oslo Børs. Børsnoterte egenkapitalbevis pliktes registrert i Verdipapirsentralen (VPS).

Børsnoterte egenkapitalbevis inngår ikke i noen av de norske aksjeindeksene, men er med i en egen indeks for egenkapitalbevis (OSEEX Egenkapitalbevisindeks).

Egenkapitalbeviserne i SpareBank 1 Telemark velger 9 av 24 medlemmer til bankens representantskap.

Årlig utbytte av egenkapitalbevis kan bare utdeles av årsoverskuddet i henhold til det fastsatte resultatregnskapet for siste regnskapsår. Utbyttets størrelse foreslås av bankens styre og vedtas av representantskapet. Utbytte kan ikke settes høyere enn det som er forenlig med forsiktig og god forretningskikk under tilbørlig hensyn til tap som måtte være inntruffet etter regnskapsårets avslutning, eller som må påregnes å ville inntreffe.

Egenkapitalbeviset som egenkapitalinstrument

Egenkapitalbevis er et egenkapitalinstrument som sparebanker bruker for å skaffe seg egenkapital. Det har store likheter med aksjer. Forskjellen knytter seg først og fremst til eiendomsretten til egenkapitalen og til innflytelsen i de styrende organer. Avkastningen av egenkapitalbevis er todelt, et årlig kontantutbytte og kursutviklingen på egenkapitalbeviset. Eierandelskapitalen er sikret ved eventuelle tap i banken ved at den har prioritet foran sparebankens fond.

For 2018 har banken en tidsvektet eierbrøk på 39,7% beregnet som 36,0 % i perioden fra 01.01.18 til 02.10.18, og 51,1 % i perioden 03.10.18 til 31.12.18. Resultat per egenkapitalbevis (EPS) for 2018 ble NOK 11,20 beregnet basert på vektet eierbrøk og antall egenkapitalbevis utgangen av 2018.

Basert på bankens utbyttepolitikk foreslår styret å utbetale et utbytte på NOK 5,50 per. egenkapitalbevis totalt 60 MNOK for 2018. Utjevningsfondet blir godskrevet med 51 mnok.

Utbytte og investorpolitikk

SpareBank 1 Telemark har som mål å oppnå resultater som gir god avkastning på bankens egenkapital. Dette skal sikre eierne en langsiktig, stabil og konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og kursstigning på egenkapitalbevisene.

Det enkelte års overskudd vil fordeles forholdsmessig mellom eierandelskapitalen og grunnfondskapitalen, i samsvar med deres relative andel av bankens egenkapital. Banken har som mål å ha en utbytteandel til egenkapitalbeviserne på 50 % av deres andel av de enkelte års ordinære resultat.

Følgende momenter vil vektlegges ved fastsettelse av nivå på samlet årlig utdeling fra banken:

- Bankens kapitalstatus (soliditet)
- Resultatutvikling
- Eksterne rammevilkår

Eierforhold

Ved utgangen av 2018 var det registrert 3.863 eiere av egenkapitalbevis.

De 10 største egenkapitalbeviserne er:

	Antall	% av totalt antall ek-bevis
Sparebankstiftelsen Telemark - Grenland	3 128 854	28,7 %
Sparebankstiftelsen Telemark - Holla og Lunde	3 016 665	27,7 %
Morgan Stanley & Co. Int. Plc.	389 383	3,6 %
VPF Eika Egenkapitalbevis	224 943	2,1 %
DnB NOR Bank ASA	168 000	1,5 %
Skattum Invest AS	156 579	1,4 %
Verdipapirfondet SR Bank	105 641	1,0 %
Skogen Investering AS	100 000	0,9 %
Babord AS	87 078	0,8 %
Pensjonsordningen	70 000	0,6 %

EGENKAPITALBEVIS

Informasjon til markedet

En oversiktlig, lett forståelig og rettidig informasjon underbygger tillitsforholdet mellom eiere, styret og ledelsen og sørger for at bankens interessegrupper har en løpende mulighet til å vurdere og forholde seg til banken samtidig. Bankens informasjonspolitikk legger derfor vekt på en utstrakt dialog med bankens ulike interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og gjennomsiktighet settes i fokus. Banken legger videre vekt på at korrekt, relevant og tidsriktig informasjon om bankens utvikling og resultater skal skape tillit overfor investormarkedet. Informasjon til markedet formidles gjennom kvartalsvise delårsrapporter og halvårlege

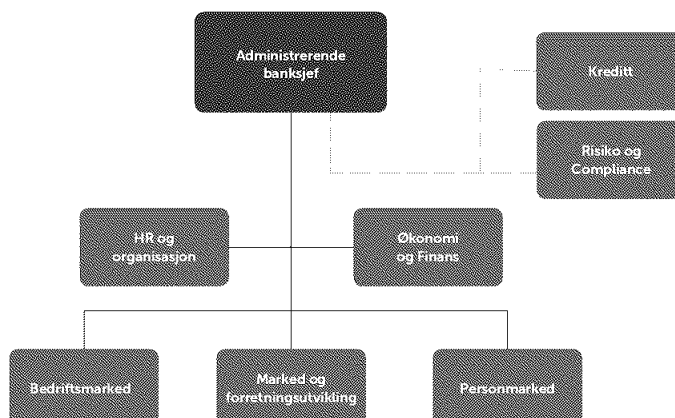
investorpresentasjoner. Alle kvartalsrapporter, pressemeldinger og presentasjoner finnes på www.sb1telemark.no.

Børsnotering

Bankens egenkapitalbevis ble tatt opp til notering på Oslo Børs 3. oktober 2018 med tickerkode SBTE.

En nærmere spesifisering av Egenkapitalbevis er gitt i egen note.

Organisasjonsstruktur i banken

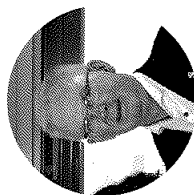
Presentasjon av bankens styre

Per Richard Johansen (1946) Styreleder

Per Richard Johansen har vært styreleder siden fusjonen i 2012. Før dette var han styreleder i Hella og Lunde Sparebank fra 2009. Han har bred erfaring som makroøkonom i ulike institusjoner, herunder Finansdepartementet, DNB, SSB og nå sist KS hvor han var sjeføkonom frem til han som pensjonist gikk av i 2017. Han er styremedlem i Telemarkforskning. Han er utdannet som samfunnsøkonom fra UiO.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 877

Per Wold (1952) Nestleder

Per Wold var styremedlem fra 1999 til 2001. Fra 2001 til 2012 var han styreleder. Etter fusjonen i 2012 har vært nestleder. Per Wold har bred erfaring fra styrearbeid i en rekke ulike bedrifter. Han jobber i dag som rådmann i Porsgrunn kommune. Han er utdannet som jurist fra UiO.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 877

Anne Berg Behring (1964) Styremedlem

Anne Berg Behring har vært styremedlem siden 2014. Hun er administrerende direktør i Coop Vestfold og Telemark SA, og har bred erfaring fra detaljhandel, eiendom og styrearbeid i Coop Norge. Hun er styreleder i COOP Norge SA. Hun har bachelor i økonomi og administrasjon fra BI.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 1.754

Anja Kristin Saite Hjelseth (1984) Styremedlem

Anja Hjelseth har vært styremedlem siden 2016. Hun arbeidet som politisk rådgiver fra 2009 til 2013. I henholdsvis Samferdselsepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet. Hun jobber i dag som forsker ved Telemarkforskning og som daglig leder i Hjelgen Montessoriskole. Hun har master i økonomi og ledelse fra NHH.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 1.754

Ingeborg Fogt Bergby (1977) Styremedlem

Ingeborg Fogt Bergby har vært styremedlem siden 2015. Hun har jobbet som dommerutnevnt og kt. fingsrettsdommer frem til hun startet egen advokatpraksis på Norodden. Hun arbeidet i Aærnings- og handelsdepartementet frem til hun ble dommerutnevnt. Ingeborg er utdannet jurist fra UiO og mastergrad i International Economic Law fra Martin-Luther-Universitat Halle-Wittenberg.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 789

Jan Erling Nilsen (1979) Styremedlem

Jan Erling Nilsen har vært styremedlem siden 2016. Han er COO/CFO i Movement Group AS og var før dette COO/CFO i Borgestad ASA fra 2013 til 2015. Han har erfaring fra revisjon og rådgivning fra EY i perioden 2006 til 2013. Han er utdannet som master i økonomi og administrasjon fra NHH og master i regnskap og revisjon fra BI.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 877

Jan Berge (1964) Styremedlem (ansatterepresentant, hovedtillitsvalgt)

Jan Berge har vært styremedlem siden 2012. Før dette har han vært styremedlem i Sparebanken Grenland fra 1999 til 2007. Han har også vært styremedlem i Samspar, møtende vara i Norsk Syrningsgruppe i Sparebank1 og Sparebank1 gruppen i årene fra 2002 til 2007. Har jobbet i banken siden 1985 og har hatt ulike stillinger og roller og er nå ansatt som markeds og kommunikasjonsrådgiver i markedsavdelingen.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 2.192

May Britt Botolfsen Boye (1962) Styremedlem (ansatterepresentant)

May Britt Boye har vært vara til styret fra 2014 til 2017 og er nå fast styremedlem. Hun jobber som autorisert finansiell rådgiver i Personmarked i Sien. Hun har jobbet i Landsbanken/Vår Bank og forskning fra 1982 til 2000 og deretter i Sparebanken Telemark.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 4.384

Presentasjon av bankens ledergruppe

Per Halvorsen (1962)
Administrerende banksjef

Per Halvorsen har vært adm. banksjef i SpareBank 1, Telemark siden 2006 og ledet banken igjennom to fusjoner. Han har mange års erfaring fra lederstillinger i Vesta Liv / Nordica Liv / Skandia og Vital Forsikring ASA / DnB Liv. Han har bred styreverfaring blant annet som styremedlem og styreleder i SpareBank 1 Alliansen, BN Bank, SpareBank 1 Markeds, EierdomsMegler 1, Telemark, EierdomsMegler 1 i Næringsmessig og som styremedlem og styreleder i SpareBank 1 Forsikring. Han er utdannet fra Handelshøyskolen BI og Norges Markedshøyskole.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 3.069

Peter Preben Prebensen (1952)
Visedirektør, banksjef Forretningsutvikling

Preben Prebensen har vært administrerende banksjef i Gjengen og Solum Sparebank/Sparebanken Telemark fra 1987 til 2008, og visedirektør banksjef etter fusjonen med Sparebanken Grenland i 2008. Han har erfaring fra industri og som Markeds- og salgssjef i Sparebanken Nord (SpareBank SNN). Han har sittet i en rekke styrer og utvalg innen sparebanksektoren. Han er utdannet siviløkonom fra NHH.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 2.192

Roar Snippen (1963)
Banksjef økonomi og finans

Roar Snippen har vært banksjef økonomi og finans (CFO) i SpareBank 1 Telemark siden 2012. Før dette var han administrerende banksjef i Holta og Lunde Sparebank (2006 - 2012). Før dette jobbet han i mange år i Storebrand med strategisk risikostyring og strategisk aktiv allokering, både i liv- og skadeselskapet. Han har flere års erfaring som styremedlem i Eika Fødevare og er nå styremedlem i Skagerak Maturo Seed AS. Han har revjeksjonsutdanning fra HSN og er samsjeføkonom fra UIO.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 3.069

Marianne Thorsdal (1963)
Banksjef HR og Organisasjon

Marianne Thorsdal har vært banksjef HR og Organisasjon i SpareBank 1 Telemark siden fusjonen med Holta og Lunde Sparebank i 2012. Hun har mange års erfaring fra tilsvarende roller i privat og offentlig sektor. Hjernekompentanser er ledelse, kultur, kommunikasjon og kompetanse. Hun har en samfunnsfaglig mastergrad med spesialisering på arbeidshelse.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 2.192

Mats Flatland (1978)

Banksjef marked og Forretningsutvikling

Mats Flatland har vært leder for Marked og Forretningsutvikling siden november 2018. Hjernekompentanse er strategi, forretningsutvikling og markedsføring. Mats har ledererfaring fra både IT- og kommunikasjonssyberaler, og har ledet en rekke prosjekter hvor det har blitt utviklet digitale konsepter og løsninger for ulike type aktører. Han er utdannet fra Handelshøyskolen BI med en MSc Strategy and International Business.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 2.630

Arent Anfinssen (1970)

Banksjef bedriftsmarked

Arent Anfinssen har vært leder for bedriftsmarkedet i SpareBank 1 Telemark siden 2012. Han har erfaring fra lederstillinger i Storebrand og Statens Pensjonskasse, samt finansiell kompetanse fra stillinger i DnB Markets og Vitat. Arent er utdannet siviløkonom og MBA fra Norges Handelshøyskole (NHH).

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 2.192

Anne Vikan (1960)

Banksjef personmarked

Anne Vikan har vært leder for personmarkedet siden 2000. Hun kom fra tilsvarende stilling i DNIB. Hun har ledet arbeidet med fusjon på personkundesiden gjennom tre fusjoner. Hun har deltatt i og ledet diverse prosjekter i SpareBank 1 Samspår og er Bankens representant i Strategisk Råd PM i SpareBank 1 Samspår. Hun er utdannet fra BI med spesialisering innen Salgsledelse, personlig salg og salgspåleggning.

Antall egenkapitalbevis i SBIT: 2.630

REPRESENTATSKAP OG REVISJON

Representantskap og revisjon

Representantskapet er bankens øverste organ og skal se til at banken virker etter sitt formål og i samsvar med lover og vedtekter. Representantskapet består av 24 medlemmer herav 9 valgt av innskyttere, 9 valgt av egenkapitalbeviserne og 6 ansattvalgte.

Bankens intern revisor er KPMG as med Svein Arthur Lyngroth som ansvarlig revisjonspartner, mens EY er bankens ekstern revisor Odd Knustad.

Alternative resultatmål

Sparebanken Telemark presenterer alternative resultatmål (APM'er) som gir nyttig informasjon for å supplere regnskapet. Målene er ikke definert i IFRS (International Financial Reporting Standards) og er nødvendigvis ikke direkte sammenlignbare med andre selskapers resultatmål. APM'er er inkludert i våre rapporter for å gi innsikt og forståelse for konsernets resultatoppnåelse, og representerer viktige måltall for hvordan ledelsen styrer selskapene og aktivitetene i konsernet. APM'er er

ikke ment å erstatte eller overskygge regnskapstallene. Nøkkeltall som er regulert i IFRS eller annen lovgivning er ikke regnet som alternative resultatmål. Det samme gjelder for ikke-finansiell informasjon. Sparebanken Telemarks sine alternative resultatmål er presentert i oversikten over hovedtall samt i styrets beretning. Alle APM'er presenteres med sammenligningstall. APM'ene som nevnt under har vært brukt konsistent over tid.

Alternative resultatmål	Begrunnelse for bruk av alternativt resultatmål	Definisjon
Egenkapitalavkastning (RoE)	Egenkapitalavkastning gir relevant informasjon om Sparebanken Telemarks lønnsomhet ved å måle evne til å generere lønnsomhet for EK bevis eirenes investeringer. Egenkapitalavkastningen er et av bankens finansielle måltall.	Egenkapitalavkastningen beregnes ved å dividere periodens resultat/resultat for regnskapsåret med gjennomsnittlige egenkapital siste året fratrukket hybridkapital. Ved opplysninger om egenkapitalavkastning for mer enn en periodens resultat blir periodens resultat annualisert.
Kostnadsprosent	Gir informasjon om korrelasjonen mellom inntekter og kostnader.	Beregnes som sum driftskostnader dividert med sum inntekter.
Brutto utlån inkl overføring til kredittforetak	Banken benytter SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS som finansieringskilde for utlånsvirksomheten. Nøkkeltallet reflekterer bankens totale utlånsvolum inkludert volum overført.	Summen av brutto utlån til og fordringer på kunder og utlån som er overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS.
Innskuddsdekning på balansen	Måltallet for innskuddsdekning gir relevant informasjon om Sparebankens Telemark likviditet. Nøkkeltallet viser andelen av bankens utlånsvirksomheten som finansieres av innskudd fra kunder.	Innskuddsdekningen reflekterer bankens evne til å finansiere utlån til kunder gjennom innskudd fra kunder. Innskuddsdekningen beregnes ved å dividere sum innskudd fra kunder på brutto utlån ekskl overføring til kredittforetak.
Innskuddsdekning inkl overføring til kredittforetak	Måltallet for innskuddsdekning gir relevant informasjon om Sparebanken Telemarks likviditet. Nøkkeltallet viser andelen av bankens utlånsvirksomheten som finansieres av innskudd fra kunder.	Innskuddsdekning beregnes som innskudd fra kunder dividert med sum utlån inkludert lån overført til kredittforetak ved utløpet av perioden.
Utlån overført til kredittforetak i % av brutto utlån	Utlån overført til kredittforetak i prosent av brutto utlån reflekterer en andel utlåns volum som er overført til kredittforetak av brutto utlån inkludert overføring til kredittforetak.	Utlån overført til kredittforetak i prosent av brutto utlån reflekterer en andel utlåns volum som er overført til kredittforetak av brutto utlån inkludert overføring til kredittforetak.
Utlånsvekst inkl overføring til kredittforetak siste 12 mnd	Utlånsvekst siste 12 måneder er et resultatmål som gir relevant informasjon om aktiviteten og veksten i bankens utlånsvirksomhet. Banken benytter SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS som finansieringskilde for utlånsvirksomheten. Volum overført til disse kredittforetakene er fra bankens kunder og er tilført fra aktivitet og vekst i banken. Utlånsvekst inkl. overføring til kredittforetak er derfor et nøkkeltall som bedre reflekterer aktiviteten og veksten i bankens utlånsvirksomhet.	Utlånsvekst inkl kredittforetak reflekterer utlånsveksten beregnet ut fra tilsvarende periode i fjor til i år som inkluderer både utlån i egen balanse og utlån finansiert gjennom kredittforetakene.

VEDLEGG

Alternative resultatmål	Begrunnelse for bruk av alternativt resultatmål	Definisjon
Innskuddsvekst siste 12 måneder	Innskuddsvekst siste 12 måneder er et normalt nøkkeltall innenfor bank/finans. Nøkkeltallet reflekterer aktiviteten og veksten i bankens innskuddsvirksomhet.	Innskuddsvekst siste 12 måneder reflekterer innskuddsveksten i balansen fra tilsvarende periode i fjor til i år.
Vekst i forvaltningkapital inkl overføring til kredittforetak siste 12 mnd	Banken benytter SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank1 Næringskreditt AS som finansieringskilde for utlånsvirksomheten. Volum overført til disse kredittforetakene er fra bankens kunder og er tilført fra aktivitet og vekst i banken. Nøkkeltallet reflekterer veksten i bankens totale eiendeler inkludert overført til kredittforetakene.	Eiendeler inkl. kredittforetak reflekterer veksten fra tilsvarende periode i fjor til i år, både i egen balanse og utlån finansiert gjennom kredittforetakene.
Forvaltningskapital inkl overføring til kredittforetak	Banken benytter SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank1 Næringskreditt AS som finansieringskilde for utlånsvirksomheten. Volum overført til disse kredittforetakene er fra bankens kunder og er tilført fra aktivitet og vekst i banken. Nøkkeltallet reflekterer bankens totale eiendeler inkludert overført til kredittforetakene.	Summen eiendeler i balansen og volum utlån som er overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS og SpareBank1 Næringskreditt AS.
Tapsprosent utlån	Nøkkeltallet reflekterer en resultatført tapskostnad som funksjon av brutto utlån på balansetidspunktet.	Periodens resultatført tap på utlån og garantier dividert med brutto utlån på balansen og vises i prosent. Ved opplysninger av tapsprosent utlån for kortere perioder enn hele regnskapsår blir resultatført tapskostnad annualisert.
Misligholdte engasjement i % av brutto utlån på balansen	Nøkkeltallet angir hvor stor andel av bankens brutto utlån som er misligholdt (over 90 dager) i forhold til det totale utlånsvolumet av brutto utlån på balansetidspunktet.	Periodens misligholdte engasjementer (over 90 dager) på utlån og garantier dividert på brutto utlån og vises i prosent.
Andre tapsutsatte engasjement i % av brutto utlån på balansen	Nøkkeltallet angir hvor stor andel av bankens brutto utlån som er andre tapsutsatt, men ikke misligholdt i forhold til det totale utlånsvolumet av brutto utlån på balansetidspunktet.	Periodens andre tapsutsatte engasjementer på utlån og garantier dividert på brutto utlån og vises i prosent.
Bokført egenkapital per EKB	Nøkkeltallet gir informasjon om verdien av bokført egenkapitalen per egenkapitalbevis. Dette gir leseren mulighet til å vurdere rimeligheten av børskursen til egenkapitalbeviset.	Egenkapitalbeviserens andel av egenkapitalen dividert på antall egenkapitalbevis.
Pris / Resultat per EKB	Nøkkeltallet gir informasjon om inntjeningen per egenkapitalbevis sett opp mot børskurs på det aktuelle tidspunkt, noe som gir mulighet for å vurdere rimeligheten av børskursen til egenkapitalbeviset	Beregnes som børskurs per egenkapitalbevis dividert på annualisert resultat per egenkapitalbevis. Egenkapitalbeviserens andel av resultatet er beregnet som resultat før øvrige resultatposter fordelt i forhold til gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis i perioden.
Pris / Bokført egenkapital	Nøkkeltallet gir informasjon om verdien av bokført egenkapital per egenkapitalbevis sett opp mot børskurs på gitt tidspunkt. Dette gir leseren mulighet til å vurdere rimeligheten av børskursen til egenkapitalbeviset.	Beregnet som børskurs per egenkapitalbevis dividert på bokført egenkapital per egenkapitalbevis (se definisjonen av dette nøkkeltallet over).
Margin mot 3M Nibor	Nøkkeltallet gir informasjon om renterivået på bankens innskudd og utlån sammenlignet mot 3M Nibor	For utlånssiden beregnes marginen ved å trekke Nibor fra utlånsrentene. På innskuddssiden trekkes imidlertid innskuddsrenten fra Nibor.

Banken for Telemark og telemarkinger

Organisasjonsnummer: 937 891 334
Telefon: 915 02610

post@sb1telemark.no
sb1telemark.no

Postboks 188, 3901 Porsgrunn

Storgata 117, 3921 Porsgrunn

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS
Melkevegen 13, NO-3919 Porsgrunn
Postboks 64, NO-3901 Porsgrunn

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00
Fax: +47 35 55 96 20
www.ey.no
Medlemmer av Den norske revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til representantskapet i Sparebanken Telemark

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Telemark som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2018, resultatregnskap, oppstilling over andre inntekter og kostnader, oppstilling av endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av selskapets og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2018, og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2018. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet, og vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Vår beskrivelse av hvordan vi revisjonsmessig håndterte hvert forhold omtalt nedenfor, er gitt på den bakgrunnen.

Vi har også oppfylt våre forpliktelser beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet* når det gjelder disse forholdene. Vår revisjon omfattet følgende handlinger utformet for å håndtere vår vurdering av risiko for vesentlige feil i årsregnskapet. Resultatet av våre revisjonshandlinger, inkludert handlingene rettet mot forholdene omtalt nedenfor, utgjør grunnlaget for vår konklusjon på revisjonen av årsregnskapet.

Implementering av IFRS 9 og nedskrivning på utlån og finansielle lånetilsagn

Sparebanken Telemark implementerte 1. januar 2018 regnskapsstandarden IFRS 9. Implementeringen medførte at konsernet revurderte klassifiseringen av finansielle eiendeler og foretok avsetninger for forventet kredittap på gjeldsinstrumenter målt til amortisert kost eller virkelig verdi over utvidet resultat, så vel som finansielle lånetilsagn, uavhengig av om det eksisterte objektive bevis for nedskrivning på balansedagen.

Utlån til og fordringer på kunder utgjør i konsernregnskapet MNOK 21 434 (87 % av totale eiendeler). Tilsvarende beløp i selskapsregnskapet til morbanken er MNOK 21 464 (88 % av totale eiendeler). Forventet kredittap på utlån til og fordringer på kunder og finansielle lånetilsagn, utgjør MNOK 120,6.

Building a better
working world

Forventet kredittap fordeles til tre trinn hvorav MNOK 61,2 er basert på modellberegninger (trinn 1 og 2) og MNOK 59,4 hovedsakelig er basert på individuelle vurderinger av nedskrivninger (trinn 3).

IFRS 9 krever tapsmodeller i beregningen av forventet kredittap, men beskriver ikke spesifikke tilnærminger, noe som medfører at ledelsen må bruke skjønn for å utarbeide et nøytralt og sannsynlighetsvektet estimat som fastsettes ved å vurdere ulike mulige utfall, tidsverdi av penger, rimelig og underbygget informasjon om tidligere hendelser, dagens forhold og prognoser for økonomiske forventninger. Som følge av bruken av skjønn i målekriteriene for forventet tap under IFRS 9, kompleksitet i beregningene og den tilhørende effekten på tapsestimatet, så har vi vurdert avsetningen for forventet kredittap som et sentralt forhold i revisjonen.

Vi vurderte konsernets metodikk for å fastsette estimatet på forventet kredittap. Vi har vurdert og testet effektivitet og målrettethet av internkontrollen som konsernet har implementert i prosessen for å beregne det forventede tapet, herunder inputvariabler og forutsetninger. Vi evaluerte ledelsens vurderinger av ulike økonomiske scenarier så vel som makroøkonomiske data brukt i beregningen. For avsetninger i trinn 3 som er individuelt fastsatt, så vurderte vi forventede, fremtidige kontantstrømmer og estimert verdi på underliggende sikkerheter.

Tap på utlån omtales i konsernets årsrapport Note 2 – Regnskapsprinsipper, Note 3 – Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper og Note 11 – Tap på utlån, garantier mv.

IT-systemer som støtter finansiell rapportering

Sparebanken Telemark benytter komplekse IT-systemer i et automatisert IT-miljø og er avhengig av IT-systemene i den finansielle rapporteringen. Kjernebanksystemene styres og driftes av en ekstern tjenesteleverandør. For å sikre fullstendig og nøyaktig presentasjon av den finansielle informasjonen, er det viktig at kontroller over transaksjonsprosessering og måling er utformet og fungerer målrettet og effektivt. Tilsvarende må kontroller for å sikre hensiktsmessig tilgangsstyring og systemendringer også utformes og fungere målrettet og effektivt både hos Sparebanken Telemark og tjenesteleverandøren. IT-systemene som understøtter finansiell rapportering er av den grunn betraktet som et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi etablerte en forståelse for Sparebanken Telemark sine IT-systemer og IT-miljø av betydning for den finansielle rapporteringen. Vi involverte IT-spesialister for å bistå med evaluering og testing av effektivitet og målrettethet av Sparebanken Telemark sine IT-generelle kontroller som dekker tilgangs- og endringshåndtering for de relevante systemene i rapporteringsperioden. Videre innhentet og evaluerte vi ISAE 3402-rapporten utstedt av den uavhengige revisoren til tjenesteleverandøren og som dekker de relevante kjernebanksystemene og tilhørende infrastruktur. Vi vurderte målrettethet og effektivitet av internkontrollen hos tjenesteleverandøren innenfor områder som understøtter den finansielle rapporteringen til selskapet.

Våre revisjonsprosedyrer inkluderte videre en evaluering og test av automatiserte kontroller innen kjernebanksystemet, blant annet beregning av effektiv rente, amortisering og beregning av forventet kredittap, så vel som etterfølgende bokføring.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende banksjef (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Building a better
working world

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betyggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimaterne og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde;
- ▶ innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelt ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Vi avgir en uttalelse til styret om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og kommuniserer med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Uavhengig revisors beretning - Sparebanken Telemark

A member firm of Ernst & Young Global Limited
A member firm of Ernst & Young Global Limited

Building a better
working world

Av de forholdene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av regnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse forholdene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av forholdet, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at forholdet ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene ved å gjøre dette med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at forholdet blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Porsgrunn, 5. mars 2019
ERNST & YOUNG AS

Odd Knustad
statsautorisert revisor